नागपूर मुख्य कार्यालय
कॉटन मार्केट, नागपूर -४४००१८
संपर्क
संपादकीय : ९९२२९७००२३
वितरण : ८८८८६४७७५३
जाहिरात : ७४४७७३५८५१ /९३२६९०६०६२
नागपूर कार्यालय संपर्क : ७४४७७३५८५१

नागपुर, अकोला, अमरावती, खामगांव, यवतमाळ, वर्धा, गडचिरोली, वाशीम, भंडारा, गोंदिया, मुंबई, पालघर (ठाणे), नाशिक आणि चंद्रपूर महासागर

महासागर

Epaper: www.epaper.dainikmahasagar.in nagpurpost@gmail.com / mahasagarngp@gmail.com

* वर्ष ५५ * अंक २०४ * | * नागपूर * | रविवार, दिनांक २६ ऑक्टोबर २०२५ | पुरवणीसह पाने ८ | किमत रू. २/-+ वितरण खर्च रू. १ = एकुण ३ रू.) * विशेष ऑफर : महासागर + नागपूर पोस्ट = ४ रु. फक्त

'रोहित'चा विराट विजय

भारताने तिसरा एकदिवसीय सामना ९ विकेट्सने जिंकला

■ वृत्तसंस्था, सिडनी, दि. २५ :

तुम्ही ज्या संघाला पाठिंबा देत आहात त्या संघाचा कर्णधार बाद झाला तर तुम्हाला दुःख होईल. पण आज तसे झाले नाही. २३७ धावांच्या लक्ष्याचा पाठलाग करताना भारताने ६९ धावांवर आपला पहिला बळी गमावला. कर्णधार शुभमन गिल बाद झाला. तरीही, सिडनी क्रिकेट ग्राउंडवर उपस्थित असलेल्या जवळजवळ ३०,००० भारतीय समर्थकांनी आनंद व्यक्त केला.

भारतीय क्रिकेटचा आणखी एक सुपरस्टार रोहित शर्मा विराट कोहलीचे स्वागत करतो. प्रेक्षक त्यांच्या भागीदारीच्या प्रत्येक धावेचा आनंद अशा प्रकारे साजरा करतात जणू काही भारत विश्वचषक अंतिम सामन्यात लक्ष्याचा पाठलाग करत आहे. ते विसरतात की भारतीय संघाने आधीच मालिका गमावली आहे. त्यांना माहित आहे की आजचा विजय सांत्वनाशिवाय काहीही देणार नाही. तरीही, प्रत्येक धाव उत्सवाचे कारण बनते.

विराट आणि रोहित ऑस्ट्रेलियाच्या भूमीवर त्यांचा शेवटचा आंतरराष्ट्रीय सामना खेळत होते. त्यांनी चाहत्यांना निराश केले नाही. रोहितने १२१ आणि विराटने ७४ धावा केल्या. हे रोहितचे ३३ वे एकदिवसीय शतक होते. विराटने कुमार संगकाराला मागे टाकत एकदिवसीय इतिहासातील सचिन तेंडुलकरनंतर दुसरा सर्वात यशस्वी फलंदाज बनला. टीम इंडियाने हा सामना ९ विकेटने जिंकला.

पहिल्या दोन तासांत ऑस्ट्रेलियाने वर्चस्व गाजवले, तर पुढील सहा तासांत भारताने वर्चस्व गाजवले. या सामन्याचा शेवट भलेही भारतासाठी चांगला झाला असला तरी, ऑस्ट्रेलियाने सुरुवातीला वर्चस्व गाजवले.

मालिकेत सलग तिसऱ्यांदा गिलने नाणेफेक गमावली. एकदिवसीय क्रिकेटमध्ये भारताने नाणेफेक गमावण्याची ही सलग १८ वी वेळ होती. ऑस्ट्रेलियाने प्रथम फलंदाजी करण्याचा निर्णय घेतला आणि ३३ षटकांत १८० धावा केल्या. सात विकेट शिल्लक असताना, यजमान संघ ३५० पेक्षा जास्त धावसंख्येच्या जवळ दिसत होता. येथून, टेबल उलटले. सामन्याच्या पहिल्या दोन तासांत ऑस्ट्रेलियाने वर्चस्व गाजवले असले तरी, पुढील सहा तासांत भारत वर्चस्व गाजवणार होता.

अनियंत्रित कारने ८ जणांना चिरडले

५ जणांचा मृत्यू

■ वृत्तसंस्था, आग्रा, दि. २५ :

आग्रा येथे एका अनियंत्रित कारने डिलिव्हरी बॉयसह आठ जणांना चिरडले. या अपघातात पाच जणांचा मृत्यू झाला. तिघे जखमी झाले, त्यापैकी दोघांची प्रकृती गंभीर आहे. ही घटना शुक्रवारी रात्री घडली. अपघातस्थळाजवळ पोलिस तपासणी नाके तयार करत होते. हे पाहून, ड्रायव्हर अंशुल घाबरला. पळून जाण्यासाठी त्याने त्याचा वेग १०० किमी/ताशीपेक्षा जास्त केला. त्याने प्रथम डिलिव्हरी बॉयला धडक दिली, ज्याचा जागीच मृत्यू झाला. अंशुल तरीही थांबला नाही. त्याने ४०० मीटरच्या परिघात दोन ठिकाणी आणखी सात जणांना चिरडले, ज्यामुळे चार जणांचा मृत्यू झाला. त्यानंतर कार दुभाजकावर आदळली आणि उलटली. अपघातानंतर लोकांनी ड्रायव्हर अंशुलला पकडून मारहाण केली. जमावाने गोंधळ सुरू केला. याची माहिती मिळताच, अनेक पोलिस ठाण्यांचे पथक घटनास्थळी पोहोचले. पोलिसांनी कसेबसे अंशुलला जमावापासून वाचवले आणि पोलिस ठाण्यात आणले.

पोलिस मुठभेडीत माओवादी ठार

■ वृत्तसंस्था, आसाम, दि. २५ :

आसामच्या कोकराझार जिल्ह्यातील नादंगुरी भागात शुक्रवारी सकाळी पोलिसांच्या मुठभेडीत एक कुख्यात उग्रवादी ठार झाला. ठार झालेल्या व्यक्तीची ओळख अपिल मुर्मू उर्फ रोहित मुर्मू (वय ४०) अशी करण्यात आली आहे. पोलिसांच्या माहितीनुसार, मुर्मूचा संबंध माओवादी संघटनांशी होता आणि तो अनेक रेल्वे ट्रॅकवर झालेल्या बॉम्ब हल्ल्यांमध्ये सहभागी झाला होता. कोकराझारच्या वरिष्ठ पोलीस अधीक्षकाने सांगितले की, मुर्मूने मागील वर्षी ऑक्टोबरमध्ये झारखंडमधील एका रेल्वे ट्रॅकवर बॉम्ब स्फोट केला होता. झारखंडमध्ये त्याला रोहित मुर्मू या नावाने ओळखले जात असे, तर असममध्ये तो अपिल मुर्मू या नावाने सक्रिय होता.

देशातील २२ बनावट विद्यापीठांची यादी जाहीर

■ वृत्तसंस्था, नवी दिल्ली, दि. २५ :

देशातील विद्यार्थ्यांची फसवणूक रोखण्यासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाने (यूजीसी) मान्यता नसलेल्या विद्यापीठांची यादी जाहीर केली असून, यंदा देशभरातील एकूण २२ विद्यापीठांचा या यादीत समावेश करण्यात आला आहे. दरवर्षी अशा विद्यापीठांमुळे शेकडो विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक आणि आर्थिक नुकसान होत असल्याने यूजीसीने विद्यार्थ्यांना व पालकांना सतर्क राहण्याचे आवाहन केले आहे. यूजीसी कायदा १९५६ अंतर्गत देशातील प्रत्येक विद्यापीठाला मान्यता घेणे बंधनकारक आहे. कायद्याच्या कलम २२(१) नुसार केंद्र, राज्य आणि प्रांतातील शैक्षणिक संस्थांना विद्यापीठाचा दर्जा देण्यात येतो, तर कलम ३ अंतर्गत अभिमत विद्यापीठ म्हणून मान्यता दिली जाते. मात्र मान्यता नसतानाही विद्यापीठ हा शब्द वापरणे हे यूजीसी कायद्याच्या कलम २३ नुसार गुन्हा मानला जातो. तरीदेखील अनेक संस्था बेकायदेशीररित्या विद्यापीठाचे नाव वापरून विद्यार्थ्यांना दिशाभूल करत आहेत.यूजीसी दरवर्षी ऑक्टोबर महिन्यात अशा फसवे विद्यापीठांची यादी प्रसिद्ध करत असते. यंदाच्या यादीत दिल्लीतील सर्वाधिक दहा, उत्तर प्रदेशातील चार, आंध्र प्रदेश, केरळ आणि पश्चिम बंगालमधील प्रत्येकी दोन, तर महाराष्ट्र आणि पुदुचेरीतील प्रत्येकी एका विद्यापीठाचा समावेश आहे.

कुर्नूल बस अपघात

चालक-क्लिनरला अटक

■ वृत्तसंस्था, कुर्नूल, दि. २५ :

आंध्र प्रदेशातील कुर्नूल बस अपघातात एक नवीन खुलासा झाला आहे. शुक्रवारी सकाळी आग लागलेल्या बसमध्ये २० प्रवाशांचा मृत्यू झाला होता. या बसमध्ये २३४ स्मार्टफोन होते.

एनडीटीव्हीच्या वृत्तानुसार, फॉरेन्सिक टीमचे म्हणणे आहे की या फोनच्या बॅटरीमध्ये स्फोट झाल्यामुळे आग वेगाने पसरली, ज्यामुळे प्रवाशांना बाहेर पडण्याची संधी मिळाली नाही. दरम्यान, कुर्नूल पोलिसांनी घटनास्थळावरून पळून गेलेल्या चालक मिर्याला लक्ष्मैया आणि क्लीनरला अटक केली आहे. पोलिसांच्या म्हणण्यानुसार, आग लागल्यानंतर बस थांबली तेव्हा दोघांनीही प्रवाशांच्या दारातून उडी मारली. चिन्नातेकुरु गावाजवळ राष्ट्रीय महामार्ग क्रमांक ४४ वर बसला धडकल्याने झालेल्या अपघातात १७ प्रवासी आणि दुचाकीस्वारासह वीस जणांचा जळून मृत्यू झाला. १९ प्रवाशांनी बसमधून उडी मारून जीव वाचवला. गंभीर भाजलेल्या जखमींना सरकारी रुग्णालयात दाखल करण्यात आले आहे. दरम्यान, बसला धडक देणारा दुचाकीस्वार शिवशंकर असल्याचा दावा करणारा एक व्हिडिओ समोर आला आहे. तो मद्यधुंद अवस्थेत होता. हे सीसीटीव्ही फुटेज घटनास्थळाजवळील एका पेट्रोल पंपाचे असल्याचे सांगितले जात आहे.

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी म्हणजे प्रेरणास्त्रोत : राज्यपाल देवव्रत

मोदीज मिशन पुस्तकाचे प्रकाशन

■ महासागर प्रतिनिधी, मुंबई, दि. २५ :

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी हे केवळ भारताचे नेते नाहीत, तर ते एक विचार आहेत, एक प्रेरणास्त्रोत आहेत. त्यांचे जीवन हे मानवतेच्या सेवेचे आणि राष्ट्रहितासाठीच्या अखंड समर्पणाचे उत्तम उदाहरण आहे, असे प्रतिपादन राज्यपाल आचार्य देवव्रत यांनी केले.

लेखक बर्जिस देसाई लिखित "मोदीज मिशन" या पुस्तकाचे प्रकाशन राज्यपाल आचार्य देवव्रत, मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या यांच्या हस्ते राजभवन येथे झाले. यावेळी उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, विधान परिषदेचे सभापती प्रा.राम शिंदे, लेखक बर्जिस देसाई तसेच अनेक प्रतिष्ठित नागरिक उपस्थित होते.

राज्यपाल आचार्य देवव्रत म्हणाले की, प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी आपल्या आयुष्यात अनेक अशक्य वाटणारे निर्णय घेतले, जसे कलम ३७० रद्द करणे, रामजन्मभूमीचा प्रश्न शांततेत सोडवणे. तसेच जागतिक स्तरावर भारताचा सन्मान वाढवणे, हे त्यांच्या दृढ इच्छाशक्तीचे द्योतक असल्याचे त्यांनी नमूद केले. राज्यपाल देवव्रत म्हणाले की, प्रधानमंत्री मोदी यांनी आपल्या २५ वर्षांच्या राजकीय कारकिर्दीत एकही दिवस सुटी घेतलेली नाही. देश, समाज आणि मानवतेच्या सेवेसाठी सतत कार्य करणे, हीच त्यांची साधना आहे.

राज्यपालांनी लेखक बर्जिस देसाई यांचे अभिनंदन करताना म्हटले की, या पुस्तकात

प्रधानमंत्री मोदी यांच्या जीवनातील विविध पैलूंना सखोलतेने स्पर्श केला असून, हे पुस्तक तरुण पिढीसाठी प्रेरणादायी ठरेल. सर्वांनी हे पुस्तक वाचून, त्यातील विचारांद्वारे आपल्या जीवनात प्रेरणा घ्यावी. प्रधानमंत्री मोदी हे देशाच्या सन्मानाचे प्रतीक आहेत; त्यांचे कार्य हे प्रत्येक भारतीयासाठी अभिमानास्पद असल्याचेही राज्यपाल देवव्रत म्हणाले.

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी भारताच्या विकासाची जी पायाभरणी केली आहे, ती अवर्णनीय आहे, असे प्रतिपादन मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस "मोदीज मिशन" या पुस्तकाच्या प्रकाशनाच्या वेळी केले. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस म्हणाले की, या पुस्तकात प्रधानमंत्री मोदी यांच्या जीवनाचा केवळ आढावा घेतलेला नाही, तर एका व्यक्तीच्या मूल्यांची, जाणीवेची आणि राष्ट्रासाठी झटण्याच्या वृत्तीची निर्मिती कशी होते, हे दाखवले आहे. मुख्यमंत्री फडणवीस म्हणाले की, प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी सेवा आणि संन्यास या दोन्ही मार्गांचा अनुभव घेतल्यानंतर, संघकार्याद्वारे राष्ट्रभावना जागृत करण्याचा संकल्प केला. त्यांच्या नेतृत्वाखाली देशात 370 कलम रद्द करणे, राम मंदिर उभारणी, नागरिकत्व कायदा किंवा तिहेरी तलाक बंदी यांसारख्या ऐतिहासिक निर्णयांचा साक्षीदार झाला आहे. या सर्व निर्णयांच्या मागे राष्ट्रचेतनेची जाणीव असल्याचे त्यांनी सांगितले. प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी न्यायव्यवस्थेचा सन्मान राखला आणि संस्थांना अधिक मजबूत केले. सरकार आणि न्यायसंस्था यांच्यातील संतुलन राखत त्यांनी लोकशाही संस्थांवरील विश्वास अधिक दृढ केला असल्याचे मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी म्हणाले.

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी हे फक्त एक व्यक्तिमत्व नाहीत, तर देशाचे वर्तमान आणि भविष्य आहेत. त्यांच्या कामगिरीचा प्रवास संघर्षमय असून, तो प्रत्येक भारतीयासाठी प्रेरणादायी आहे, असे उद्गार उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी मोदीज मिशन या पुस्तकाच्या प्रकाशन प्रसंगी काढले.

हे पुस्तक फक्त नरेंद्र मोदींच्या चरित्राचे वर्णन नाही, तर त्यांच्या कार्याची सत्यकथा आहे. मोदींच्या व्यक्तिमत्वाची व्याप्ती एका पुस्तकात सामावणे शक्य नाही, कारण त्यांनी अशक्याला शक्य करून दाखवले आहे. मागील अकरा वर्षांत भारतात झालेले सकारात्मक बदल जगभरात कौतुकास्पद ठरले आहेत, असे उपमुख्यमंत्री शिंदे म्हणाले. जगातील अर्थव्यवस्था डगमगली असतानाही भारताची अर्थव्यवस्था चौथ्या स्थानी आली आहे आणि तिसरे स्थान मिळविण्याचे स्वप्न साकार होईल. डिजिटल इंडिया, मेक इन इंडिया, आत्मनिर्भर भारत यांसारख्या उपक्रमांचा उल्लेख करताना उपमुख्यमंत्री शिंदे म्हणाले की, २५ कोटी लोकांना गरिबीतून बाहेर काढणे, महिलांना आत्मनिर्भर बनविणे, भ्रष्टाचारमुक्त प्रशासन देणे, हे सर्व मोदींच्या नेतृत्वामुळे शक्य झाले.

जन्मदात्या पित्याने केली

जुळ्या मुलींची हत्या

आरोपी राहुल चव्हाण

■ महासागर प्रतिनिधी, बुलढाणा, दि. २५ :

राग, अहंकाराच्या भरात माणूस काय करेल याचा नेम नसतो. याचे एक मासलेवाईक परंतु भयावह उदाहरण असलेली घटना बुलढाणा जिल्ह्यात घडली आहे. ऐन दिवाळी सणाच्या धामधूमीत झालेल्या या घटनेने देऊळगाव राजा तालुकाच नव्हे तर संपूर्ण बुलढाणा जिल्हा हादरला आहे.

देऊळगाव राजा तालुक्यातील अंढेरा पोलीस ठाण्याच्या हद्दीत एक अत्यंत धक्कादायक घटना उघडकीस आली आहे. रुई (जिल्हा वाशिम) येथील रहिवासी आणि पुण्यातील खाजगी कंपनीत काम करणाऱ्या नराधमाने आपल्या दोन जुळ्या मुलींची निर्घृण हत्या केल्याचे उघडकीस आले आहे. पिता पुत्रीच्या पवित्र नात्याला कलंक लावणाऱ्या या क्रूरकर्मा या पित्याचे नाव राहुल चव्हाण असे आहे. त्याने आपल्या दोन जुळ्या मुलींचा गळा कापून खून केल्याची घटना उघड झाली आहे.

या घटनेचा विस्तृत तपशील येथे प्राप्त झाला नाही. मात्र प्राप्त प्राथमिक माहितीनुसार, राहुल चव्हाण हा आपल्या पत्नी आणि दोन मुलींना घेऊन घरी जात होता. प्रवासादरम्यान नवरा-बायकोमध्ये वाद झाला. त्यामुळे संतापलेल्या पत्नीने माहेरी जाण्याचा निर्णय घेतला, तर राहुल मुलींना घेऊन पुढे निघाला. रागाच्या भरात त्याने अंढेरा फाटा जवळील जंगलात आपल्या दोन मुलींचा गळा कापून निर्दयपणे खून केला. यानंतर, स्वतः राहुल याने वाशिम पोलीस ठाणे गाठून जाऊन आपल्या क्रूर कृत्याची कबूली दीली. पोलिसांनी तत्काळ अंढेरा फाटा परिसर गाठून पंचनामा केला असून पुढील तपास सुरू आहे. घटनास्थळी डीवायएसपी मनिषा कदम, संतोष खराडे, ठाणेदार शक्करगे, पोलीस अधिकारी जारवार, फूसे, जाधव आदी दाखल झाले आहे. या घटनेमुळे अंढेरा परिसर, देऊळगाव राजा तालुक्यासह संपूर्ण बुलढाणा जिल्ह्यात खळबळ उडाली आहे.

ग्रामीण युवकांना स्टार्टअप्सच्या माध्यमातून उद्योजक बनविणार : मंगल प्रभात लोढा

■ महासागर प्रतिनिधी, जळगाव, दि. २५ :

शासन अल्पमुदतीच्या अभ्यासक्रमांद्वारे सुमारे ७५ हजार तरूणांना स्वयंरोजगार आणि रोजगाराभिमुख व्यवसायांचे प्रशिक्षण देणार आहे. तसेच ग्रामीण युवकांना स्टार्टअप्सच्या माध्यमातून उद्योजक बनण्याची संधी देण्यात येणार आहे. ज्यामुळे राज्यात हजारो उद्योजक घडतील, असा विश्वास कौशल्य विकास, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता मंत्री मंगल प्रभात लोढा यांनी येथे व्यक्त केला.

महाराष्ट्र हे देशातील सर्वाधिक स्टार्टअप्स (नवउद्यमी) असणारे राज्य असून, शासनाच्या नव्या धोरणानुसार आता ग्रामीण भागातील हजारो तरूणांना स्टार्टअप्सच्या माध्यमातून उद्योजक बनण्याची संधी मिळणार आहे.

विकासाची दूरदृष्टी असलेले मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या मार्गदर्शनात कौशल्य विकास विभागाने स्टार्टअप्स आणि अल्प मुदतीच्या अभ्यासक्रमांसंदर्भात नवे

धोरण अंमलात आणले आहे. त्यात ग्रामीण भागातील युवकांना विशेष प्राधान्य देण्यात येणार असल्याचेही मंत्री लोढा यांनी स्पष्ट केले. जळगाव जिल्ह्यातील धरणगावात डॉ. हेडगेवार नगरात क्रांतिवीर खाजा नाईक स्मृती संस्थेतर्फे आयोजित मुकुंदराज पणशीकर कौशल्य विकास प्रशिक्षण व उद्योजकता केंद्राचे उद्घाटन शनिवारी करण्यात आले. त्यानंतर मंत्री लोढा यांनी पत्रकारांशी संवाद साधला.

जिल्ह्यातील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या प्रमुखांसह पंडित दिनदयाल उपाध्याय हिरक महोत्सव समिती सदस्य तसेच आय. एम. सी. सदस्यांची बैठक देखील मंत्री लोढा यांनी घेतली.

या निमित्ताने काही महत्वाच्या घोषणा त्यांनी केल्या. प्रमोद महाजन कौशल्य विकास अभियान अंतर्गत टेलिकॉम एसएससीव्दारे सुरू करण्यात येणाऱ्या व्यवसाय अभ्यासक्रमांची माहिती दिली. ज्यामध्ये मोबाईल फोन हार्डवेअर दुरूस्ती, डिजिटल मित्र मल्टी स्कील टेक्निशियन (इलेक्ट्रॉनिक होम अप्लायन्सेस) आदी अभ्यासक्रमांचा समावेश आहे. याशिवाय, मुख्यमंत्र्यांनी घोषणा केल्यानुसार महिलांसाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण केंद्र डीपीसी नाविण्यपुर्ण योजने अंतर्गत सुरू करण्यात येणार आहे.

पुण्यश्लोक अहिल्याबाई होळकर स्टार्टअप योजने अंतर्गत संस्थेच्या दोन महिलांना स्टार्टअपसाठी प्रत्येकी १० लाख रूपयांचे आर्थिक साह्य मंजूर केले जाणार आहे.

भाजपचे मुंबईसाठी १५० जागांचे लक्ष्य

एकनाथ शिंदेंचे दिल्लीकडे प्रयाण

■ महासागर प्रतिनिधी, मुंबई, दि. २५ :

भाजपने आगामी मुंबई महानगरपालिका निवडणुकीसाठी मोठी रणनिती तयार केली आहे. पक्षाने 150 हून अधिक जागांवर उमेदवार उतरवण्याचे लक्ष्य ठेवले असून, उर्वरित जागांवर शिवसेना शिंदे गटाशी युतीचा फॉम्युर्ला तयार करण्याचा प्रयत्न सुरू आहे. याच दरम्यान उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे अचानक दिल्लीला रवाना झाल्याने राजकीय चर्चांना अधिकच उधाण आले आहे. भाजपने मुंबईसाठी 150 जागांवर विजयाचे लक्ष्य ठेवताच, शिंदेंनी मध्यरात्री दिल्लीकडे प्रयाण केल्याची माहिती सूत्रांकडून मिळत आहे. त्यांच्या दिल्ली भेटीमागे नेमके कारण काय, याबाबत अद्याप अधिकृत माहिती नाही. शिंदेंची ही भेट निवडणुकांच्या पार्श्वभूमीवर भाजपच्या वरिष्ठ नेत्यांशी चर्चा करण्यासाठीच असल्याची शक्यता राजकीय वतुर्ळात वर्तवली जात आहे. शिंदे-भाजप युतीचा जागावाटप फॉम्युर्ला ठरवण्यासाठी ही भेट निर्णायक ठरू शकते, असे संकेत मिळत आहेत. सूत्रांच्या माहितीनुसार, भाजप शिंदे गटाला सुमारे 64 ते 75 जागा देण्यास अनुकूल आहे. केंद्र आणि राज्य या दोन्ही ठिकाणी सत्ता असल्याने आता मुंबईत सत्ता स्थापन करण्याचा भाजपचा प्रयत्न सुरू आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदींच्या नेतृत्वाखाली मुंबईत डबल इंजिन सरकारच्या नावाखाली भाजपने प्रचाराला वेग देण्याची योजना आखली आहे. कार्यकर्त्यांना 150 पारचा नारा देत भाजपने संघटनात्मक मोचेर्बांधणी सुरू केली आहे.

राज्यात येत्या काही आठवड्यांत स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचा बिगुल वाजणार आहे. त्यातही सर्वाधिक लक्ष वेधून घेणारी निवडणूक म्हणजे मुंबई महानगरपालिकेची. सत्ताधारी आणि विरोधक दोघांच्याही दृष्टीने ही निवडणूक प्रतिष्ठेची लढत ठरणार आहे. याच कारणामुळे सर्वच पक्षांनी मुंबईसाठी रणनीती आखण्यास सुरुवात केली आहे. भाजप, शिवसेना शिंदे गट, काँग्रेस, राष्ट्रवादी काँग्रेस (शरद पवार गट) आणि ठाकरे गट या सर्वच पक्षांनी कार्यकर्त्यांना सज्जतेचा आदेश दिला आहे. विशेष म्हणजे, उद्धव ठाकरे आणि राज ठाकरे यांच्या वाढत्या संपकार्मुळे राज्याच्या नव्या समीकरणांची चर्चा सुरु झाली असून, या ठाकरे फॅक्टरमुळे मुंबईच्या राजकारणात नवचैतन्य निर्माण झाल्याचे दिसत आहे.

बांगलादेशी घुसकोरांना बसणार आळा

ब्लॅक लिस्टसह शिधापत्रिका पडताळणीचे निर्देश

■ महासागर प्रतिनिधी, मुंबई, दि. २५ :

राज्यात वाढत असलेल्या बेकायदेशीर बांगलादेशी स्थलांतरितांवर नियंत्रण मिळवण्यासाठी फडणवीस सरकारने महत्त्वाचा निर्णय घेतला आहे. महाराष्ट्र सरकारने सर्व जिल्हाधिकाऱ्यांसह संबंधित विभागांना बेकायदेशीर बांगलादेशी नागरिकांची ब्लॅकलिस्ट तयार करण्याचे आणि शिधापत्रिकांची पडताळणी करण्याचे आदेश दिले आहेत. याशिवाय, राज्य शासनाने नवीन शिधापत्रिकेसाठी सुधारित मार्गदर्शक सूचना देखील जारी केल्या आहेत.

राज्यात वाढत असलेल्या बांगलादेशी स्थलांतरितांमुळे निर्माण होणाऱ्या सुरक्षा धोक्याच्या पार्श्वभूमीवर शासनाने तातडीचे निर्देश जारी केले आहेत. यानुसार, बेकायदेशीर स्थलांतरितांची माहिती

तात्काळ दहशतवाद विरोधी पथकाकडे पाठवण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत.

बेकायदेशीर बांगलादेशी स्थलांतरितांच्या विषयावर राज्य शासनाने अंतर्गत विचारमंथन सत्रांचे आयोजन करण्याचे निर्देश दिले आहेत आणि या चर्चेर्चा अहवाल दहशतवाद विरोधी पथकाकडे सादर करण्याचे आदेश दिले आहेत. तसेच, अशा स्थलांतरितांची ब्लॅक लिस्ट तयार करून त्यांना कोणत्याही शासकीय कल्याणकारी योजनांचा लाभ मिळणार नाही, याची दक्षता घेण्यास सांगण्यात आले आहे. दहशतवाद विरोधी पथकाकडून प्राप्त झालेल्या 1,274 बेकायदेशीर बांगलादेशी स्थलांतरितांच्या यादीतील व्यक्तींच्या कागदपत्रांची तातडीने पडताळणी करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. या व्यक्तींच्या नावावर आधार, पॅन किंवा रेशनकार्ड यांसारखे कोणतेही अधिकृत दस्तऐवज जारी झाले असल्यास, ते तात्काळ रद्द किंवा निलंबित करण्याचे आदेश आहेत. ही सर्व कार्यवाही पूर्ण झाल्यावर त्याचा अहवाल दहशतवाद विरोधी पथकाकडे पाठवणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

महिला डॉक्टर आत्महत्या प्रकरण

आरोपी प्रशांत बनकरला अटक

■ महासागर प्रतिनिधी, सातारा, दि. २५ :

माझ्यावर चार वेळा अत्याचार करण्यात आले. माझा प्रचंड मानसिक छळ झाला. माझ्या मरण्याचे कारण पोलिस उपनिरीक्षक गोपाल बदने असून त्याने माझ्यावर चार वेळा अत्याचार केला. प्रशांत बनकरने मानसिक आणि शारीरिक त्रास दिला, असे तळहातावरील सुसाइड नोटमध्ये लिहून फलटण येथील उपजिल्हा रुग्णालयातील महिला डॉक्टरने भाऊबीजेच्या दिवशी जीवन संपवले होते. या प्रकरणातील प्रशांत बनकरला आता पोलिसांनी अटक केली होती. त्याला न्यायालयात हजर करण्यात आले असता न्यायालयाने चार दिवसांची पोलिस कोठडी सुनावली आहे. तर गोपाल बदने याचाही कसून शोध सुरु आहे.

या प्रकरणातील महिला डॉक्टर या बीड जिल्ह्यातील वडवणी येथील मूळ रहिवासी होत्या. त्यांचे वडील अल्पभूधारक शेतकरी आहेत. या प्रकरणी पोलिस उपनिरीक्षक गोपाल बदने अद्यापही फरार आहेत. मूळ परळी येथील रहिवासी असलेल्या बदनेवर निलंबनाची कारवाईही करण्यात आली आहे. या प्रकरणात मुख्य आरोपी प्रशांत बनकरला पोलिसांनी अखेर अटक केली आहे. या घटनेनंतर पोलिसांनी वेगवान तपास सुरू करत अनेक ठिकाणी छापे टाकले. प्रशांत बनकर फार्महाऊसमध्ये लपून बसल्याची माहिती पोलिसांना मिळाली. सातारा पोलिसांच्या पथकाने ही कारवाई केली.

पूर्ववैमनस्यातून तरुणाची हत्या

■ महासागर प्रतिनिधी, अकोला, दि. २५ :

शहरातील बहुचर्चित अक्षय नागलकर तरुणाच्या बेपत्ता प्रकरणात धक्कादायक प्रकार पोलीस तपासात पुढे आला आहे.

दिवाळीच्या दिवशी आठ जणांनी अक्षयला जेवणासाठी हॉटेलमध्ये बोलावून त्याची निर्घृण हत्या केली. त्यानंतर त्याचा मृतदेह शेतातून जाळून टाकल्याची घटना उघडकीस आली. या प्रकरणी पोलिसांनी चार आरोपींना अटक केली असून इतरांचा शोध घेतला जात आहे.

शहरातील डाबकी रोड पोलीस ठाण्यामध्ये शिला विनायक नागलकर यांनी त्यांचा मुलगा अक्षय नागलकर (वय २६ वर्ष, रा. मारोती नगर, जुने शहर) हा २२ ऑक्टोबर रोजी सायंकाळी ५ वाजता बाहेर जाऊन येतो, असे सांगून घरून गेल्यानंतर बेपत्ता झाल्याची तक्रार नोंदवली.

या प्रकरणी पोलीस अधीक्षकांनी शहर उपविभागीय पोलीस अधिकारी व स्थानिक गुन्हे शाखेला चौकशीसाठी पथके गठीत करण्याचे आदेश दिले.

एमपीएससी परीक्षेत वैभव भुतेकर राज्यात दुसरा

■ महासागर प्रतिनिधी, बुलढाणा, दि. २५ :

स्पर्धा परीक्षा आणि त्यातही महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची परीक्षा म्हणजे उमेदवाराची कठोर अग्नी परीक्षाच! अनेक वर्षे अभ्यास करीत दरवर्षी लाखो उमेदवार एमपीएससी परीक्षा देतात पण त्यातील मोजक्याच उमेदवारांना यश मिळते. यासाठी ते महानगरात उच्च शिक्षण घेत आणि महागडे खाजगी कोचिंग क्लास लावतात. मात्र ग्रामीण भागातील एका युवकाने ग्रामीण भागातच शिक्षण घेत आणि कोणताच शिकवणी वर्ग न लावता एमपीएससी चे शिवधनुष्य यशस्वीरित्या पेलण्याचा पराक्रम केला.

कुर्नूल बस दुर्घटनेनंतर एसटी महामंडळ सतर्क

स्लीपर बस प्रवासी सुरक्षा' अभियान सुरू

■ महासागर प्रतिनिधी, मुंबई, दि. २५ :

आंध्र प्रदेशातील कुर्नूल जिल्ह्यात काही दिवसांपूर्वी स्लीपर बसला लागलेल्या आगीत २० प्रवाशांचा दुर्दैवी मृत्यू झाला. या घटनेने संपूर्ण देश हादरला असून, प्रवाशांच्या सुरक्षेचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. अशा दुर्घटना टाळण्यासाठी आणि आपत्कालीन प्रसंगी योग्य प्रतिसाद देण्यासाठी राज्य परिवहन महामंडळाने म्हणजे एसटी महामंडळाने शयनयान वाहन प्रवासी सुरक्षा मार्गदर्शन अभियान सुरू केले आहे. अशी माहिती परिवहन मंत्री तथा एसटी महामंडळाचे अध्यक्ष प्रताप सरनाईक यांनी दिली.

या अंतर्गत स्लीपर बसमधील प्रवाशांनी स्वतःची व इतरांची सुरक्षितता सुनिश्चित करण्यासाठी काही आवश्यक उपाय व नियमांचे पालन करणे गरजेचे असल्याचे आवाहन करण्यात आले आहे. तज्ज्ञांच्या मते, आग लागल्यास किंवा अपघात झाल्यास बसमधून सुरक्षित बाहेर पडण्याचे काही निश्चित मार्ग असतात, मात्र त्यांची माहिती नसल्यामुळे अनेकदा

जीवितहानी वाढते. मुख्य दरवाजा नेहमी खुला आणि अडथळामुक्त ठेवावा.

आपत्कालीन दरवाजा बसमध्ये असलेला हा मार्ग कधीही अडथळ्यांनी रोखू नये. छतावरील एस्केप हॅच बसच्या छतावर साधारणपणे दोन ते तीन हॅच असतात; आगीच्या प्रसंगी त्यांचा वापर करावा. सुरक्षा हातोडी प्रत्येक वातानुकूलित बसच्या खिडकीजवळ असते; काच फोडून बाहेर पडण्यासाठी याचा उपयोग करावा.

परिवहन विभागाने दिलेल्या सूचनांनुसार प्रवाशांनी खालील बाबींचे पालन करावे. बसमध्ये बसल्यानंतर सर्व बाहेर पडण्याचे मार्ग ओळखून ठेवा. आपत्कालीन दरवाज्यासमोर सामान ठेवू नका. हातोडी व तिचा वापर ओळखून ठेवा. मानसिक तयारी ठेवा, संकटाच्या वेळी घाबरू नका, शांतपणे कृती करा. कपड्यांना आग लागल्यास पाणी किंवा चादर टाकून आग विझवावी.

धूर भरल्यास जमिनीच्या जवळून सरकून बाहेर पडावे. कोणत्याही परिस्थितीत सामान वाचवण्याचा प्रयत्न करू नये. बस सुरू होण्यापूर्वी चालक व वाहक यांनी प्रवाशांना आपत्कालीन मार्गांची माहिती द्यावी.

तज्ज्ञांच्या मते, आग टिकून राहण्यासाठी ऑक्सिजन, उष्णता आणि ज्वलनशील पदार्थ असे तीन घटक आवश्यक असतात. यापैकी एक घटक तोडल्यास आग नियंत्रणात येऊ शकते. त्यामुळे प्रवाशांनी शक्य असल्यास आग अलगद झाकून ऑक्सिजनचा पुरवठा थांबवण्याचा प्रयत्न करावा.

राष्ट्रीय दुग्ध दिवस : २६ ऑक्टों. निमित्त लेख...

देशाला दुसऱ्या धवलक्रांतीची गरज

शशिकांत म.तोटे
दारव्हा,जि.यवतमाळ
मो : ९१३०८३६४५८

भारतीय धवलक्रांतीचे जनक डॉ.वर्गीस कुरियन यांचा जन्मदिवस राष्ट्रीय दुग्ध दिवस मानला जातो. भारत हा जगातील अग्रणी दूध उत्पादक देश आहे. देशातील ८० टक्के जनता ही शेती आणि शेतमालाशी निगडीत व्यवसाय करते. तद्वतच दुग्ध व्यवसायाकडे शेतीपूरक व्यवसाय म्हणून बघितले जाते.या व्यवसायाचा अधिकाधिक विस्तार व्हावा व शेतकरी आर्थिकरित्या स्वावलंबी बनवा;या उद्देशाने देशात पाच दशकापूर्वी इंडियन मिल्कमॅन डॉ.वर्गीस कुरियन यांच्या माध्यमातून धवलक्रांती झाली होती. त्याला 'ऑपरेशन फ्लड' म्हणतात. ही धवलक्रांती तीन टप्प्यात झाली होती. १९९५ पर्यंत ती चालली. त्याची सुरुवात भारतीय राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळाने सुरू केली. या मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. वर्गीस कुरियन होते. डॉ. कुरियनांनी दूध उत्पादन क्षेत्रात सहकार चळवळीचा प्रयोग केला आणि सकारात्मक परिणामाणे दुधाचे उत्पादन मोठ्या प्रमाणात वाढले. डॉ.वर्गीस कुरियनांनी देशाला दूध उत्पादनात स्वयंपूर्ण करण्या व्यतिरिक्त शेतकऱ्यांची स्थिती सुधारणा सुद्धा सुरुवात केली. त्यांच्या दूरदृष्टीमुळे दूध उत्पादन क्षेत्रात सहकार चळवळीचा प्रयोग अवलंबविल्याने दुधाचे उत्पादन मोठ्या प्रमाणात वाढले. अवघ्या चार दशकातच भारत हा जगातील सर्वाधिक दूध उत्पादन करणारा देश बनला. डॉ. कुरियन यांच्या नेतृत्वात म्हशीच्या दुधाची भुकटी तयार करण्याची किमया साधली. त्यामुळे देशात दूध प्रक्रिया क्षेत्रात क्रांती झाली.जगात प्रसिद्ध असलेल्या नेस्ले कंपनीला अमूल कंपनी टक्कर देऊ शकली.

देशात २०२१ मध्ये नव्याने केंद्रीय सहकार मंत्रालय स्थापन झाले. सहकार मंत्रालयानुसार देशातील एकूण जिल्ह्यांपैकी ७० टक्के जिल्ह्यांमध्ये दूध सहकारी संस्था आहेत, त्यांची संख्या सुमारे १.७०लाख एवढी आहे. या सोसायट्या दोन लाख गावांपर्यंत (भारतातील एकूण गावांच्या ३० टक्के) पोहचल्या असून २८ टक्के एवढ्या घरगुती दुधाच्या उत्पादनाचे प्रमाण आहे. या संस्था देशातील एकूण दूध उत्पादनाच्या १० टक्के दूध खरेदी करतात.

तसेच बाजारात विकता येईल यासाठी त्यांच्याकडे अधिकचे उत्पादन म्हणजे सुमारे १६ टक्के एवढे आहे. राष्ट्रीय दुग्धविकास महामंडळाने येत्या पाच वर्षांमध्ये ५६ हजार नवीन बहुउद्देशीय दूध सहकारी सोसायटी स्थापन करण्यासाठी कृती आराखडा आखलेला असून ग्रामीण भागात अस्तित्वात असलेल्या ४६ हजार दूध सोसायट्यांना अत्याधुनिक पायाभूत सुविधा देऊन सक्षम करण्याचे धोरण दुसऱ्या धवलक्रांतीमध्ये ठेवले आहे. या धवलक्रांतीची एक घोषणा गतवर्षी सहकार मंत्री श्री.अमित शहा यांनी केली होती. देशातील वाढती दुधाची गरज लक्षात घेता तसेच दुग्ध व्यवसाय वृद्धिंगत व्हावा, रोजगाराची सुसंधी लाभावी, सहकारी दूध सोसायट्यांचा पसारा वाढावा आणि त्या सर्वदूर पोहोचाव्यात असे धोरण भारत सरकारने आखल्याचे सहकार मंत्री अमित शहा यांनी सांगितले होते.

केंद्र सरकारच्या एका आकडेवारीनुसार २०२३-२४ मध्ये दूध सहकारी सोसायटींच्या माध्यमातून ६५० लाख किलो लिटर प्रतिदिन इतक्या दुधाची खरेदी झाली होती. त्यामुळे सरकारी धोरणानुसार २०२८-२९ पर्यंत प्रतिदिन एक हजार सात लाख प्रतिकिलो लीटर इतक्या खरेदीचे लक्ष ठेवले आहे. दुसऱ्या क्रांतीची कल्पना दूध सहकारी सोसायट्यांना केंद्रस्थानी ठेवणारी आहे. पाच दशकापूर्वी 'ऑपरेशन फ्लड' ची पायरी दूध सहकारी सोसायट्या होत्या. यापुढे ही दूध सोसायट्याचा पसारा वाढविण्यासाठी, शेतीपूरक दुग्ध व्यवसायाला बळकटी आणण्यासाठी मोलाची भूमिका बजावेल अशी आशा आहे.

दुसऱ्या धवल क्रांतीच्या धोरणात्मक निर्णयामुळे येत्या पाच वर्षात दूध खरेदी ५० टक्क्यांनी वाढेल. ज्या दूध उत्पादकांना सध्या बाजारात विक्रीची सोय उपलब्ध नाही,अशांना तशी सोय उपलब्ध करून देण्यात येणार असल्याचे सांगितले जाते. एकंदरीत दुसरी धवलक्रांती ही दुधाची वाढती गरज भागवण्यासाठी अत्यंत महत्त्वाची ठरते. तसेच दुग्ध व्यवसाय हा शेतकऱ्यांना आर्थिक मजबुती करणाकडे नेणारा आहे. दूध हे बलदायी पोषक तत्व आहे. दूध शारीरिक पोषणासाठी महत्त्वाचे तर आहेच शिवाय दुग्ध व्यवसाय हा देशाच्या अर्थव्यवस्थेला गती देण्याचे सामूहिक माध्यम सुद्धा आहे.

रस्त्यावर येणाऱ्या वेस्टेज पाण्याची उपाययोजना सुरु

■ महासागर प्रतिनिधी
वाडी, दि. २५ :
येथील वेणा जलशुध्दीकरण केंद्रातील अवशिष्ट (वेस्टेज) पाणी रस्त्यावर येत आहे. या पाण्यामुळे ईश्वर लॉन जवळ असलेली सीमेंट पाईप पुर्णपणे बुजलेली असुन

पाणी भारत अपार्टमेंट पेट्रोल पंप जवळुन जाणाऱ्या सर्वीस रस्त्यावरुन वाहत असल्यामुळे हा रस्ता पुर्णपणे खराब झाला आहे.रस्त्यावर पाणी साचत असल्यामुळे रस्त्यावर खड्डे तयार झाले आहे. अशा आशयाची बातमी शनिवार २५ ऑक्टोबर रोजी प्रकाशीत होताच प्रशासन खळबळून जागे झाले.तेथील बुजलेल्या पाईप लाईनच्या दुरस्त करण्याच्या कामाला सुरवात झाली आहे. त्यामुळे रस्त्यावर येणारे पाणी कायमचे बंद होणार या बद्दल शंकरराव कडू, गौरव कडू ,माधव भोयर, सतीश उगले, प्रमोद वाटकर, सुरेश काकडे, रामचंद्र सिंग, अनिरुद्ध विश्वकर्मा,गोपाल शर्मा, बाळु बरडे,रवि सोनी, सतीश वैद्य, सुरेश यादव, विनय श्रीवास्तव,अमीत तायडे आदींनी महासागर वृत्तपत्राचे आभार मानले.

महासागरचा दणका

प्रमोद बागडे यांचा भाजपमध्ये प्रवेश

■ महासागर प्रतिनिधी
कळमेश्वर , दि. २५ :
कळमेश्वर तालुका प्रति मोहपा येथे भारतीय जनता पार्टी मोहपा शहराच्या वतीने कार्यकर्त्यांचा मेळावा आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमाला पालकमंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे व आमदार डॉक्टर आशिष बाबू देशमुख तसेच भारतीय जनता पार्टीचे प्रदेश सदस्य डॉक्टर राजीवजी पोद्दार यांच्या प्रमुख उपस्थितीमध्ये आयोजित करण्यात आला होता याप्रसंगी भारतीय जनता पार्टीचे जिल्हाध्यक्ष माननीय मनोहर कुंभारे माजी आमदार अशोक मानकर माजी आमदार सुधाकर कोहळे माजी आमदार सुधीर पारवे माजी जिल्हाध्यक्ष अरविंद गजभिये हे प्रामुख्याने उपस्थित होते.

यावेळी महाराष्ट्र राज्याचे महसूल मंत्री तथा नागपूर जिल्ह्याचे पालकमंत्री आदरणीय चंद्रशेखरजी बावनकुळे व सावनेर विधानसभेचे दमदार आमदार डॉक्टर आशिष बाबू देशमुख व डॉक्टर राजीव जी पोतदार महाराष्ट्र प्रदेश सदस्य यांच्या नेतृत्वात वंचित बहुजन आघाडीचे जिल्हा महासचिव तथा सावनेर विधानसभेचे २०१९ चे उमेदवार प्रमोद भाऊ बागडे यांनी भारतीय जनता पार्टीमध्ये प्रवेश केला याप्रसंगी पालकमंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी दुपट्टा व पुष्पगुच्छ देऊन भारतीय जनता पार्टीमध्ये त्यांचे स्वागत केले.

या प्रसंगी प्रमोद भाऊ बागडे यांनी सांगितले की मी अगोदर सुद्धा भारतीय जनता पार्टी मध्येच होतो पुन्हा मी माझ्याच घरात वापस आलेलो आहे माझी ही घरवापसी झाली आहे यानंतर मी भारतीय जनता पार्टी मध्येच आज जन्म भर पक्षाची जबाबदारी घेऊन पार्टीची जबाबदारी दिली ती मी अंगावर घेऊन सातत्याने भारतीय जनता पार्टीचे काम करेल व कधीही कोणताही प्रसंग आला तरी मी पक्ष सोडणार नाही असे प्रमोद बागडे यांनी सांगितले पक्ष हे माझं घर आहे आणि माझ्या घराची जबाबदारी माझी आहे हे समजून मी पक्षाचे काम करत राहील असे यावेळी त्यांनी सांगितले यावेळी भारतीय जनता पार्टीच्या ईमेशवर यावलकर महिला नेत्या सौ. मीनाताई तायवाडे, तालुकाध्यक्ष प्रमोद हत्ती कळमेश्वर शहराध्यक्ष प्रतीक कोल्हे संजय निराधार समितीचे सदस्य दिलीप भाऊ तायवाडे, प्रशांत मडावी स्वप्निलजी चौधरी वैभव टेकाडे शंकरराव वाढवे सुनील ठाकरे उमेश ठाकरे व अन्य पदाधिकाऱ्यांनी उपस्थित होते

३ एमडी विक्रेते पोलिसांच्या जाळ्यात

८.७३ लाखांचा माल जप्त

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :
धंतोली पोलिसांनी गोपनिय माहितीच्या आधारावर धाड टाकून अंमली पदार्थाची विक्री करणाऱ्या तिघांना अटक केली. झडतीमध्ये त्यांच्याजवळ १०.७३० ग्रॅम मेफेड्रॉन ड्रग्ज (एमडी) आणि शस्त्रही मिळाले. पोलिसांनी आरोपींकडून एकूण ८ लाख ७३ हजार ५०० रुपये किंमतीचा मुद्देमाल जप्त केला. प्रदीप पूरनदास उईके (३२), चिंटू उर्फ विवेक लेखराज बनोटे (२८) आणि तेजस विजय भांडारकर (२५) तिन्ही रा. कुंभार टोली, धंतोली अशी अटकेतील आरोपींची नावे आहेत. पोलिस आयुक्त रवींद्रकुमार सिंगल यांच्या मार्गदर्शनात शहर ड्रग्ज फ्री सिटी करण्यासाठी पोलिस विभागाकडून ऑपरेशन थंडर अंतर्गत अंमली पदार्थांची तस्करी, विक्री करणाऱ्यांची कंबर मोडली जात आहे. या मोहिमेंतर्गत गुरूवारी रात्री ८ वाजताच्या सुमारास धंतोली पोलिसांचे पथक ठाण्यांतर्गत गस्त घालून अंमली पदार्थांची विक्री व तस्करी करणाऱ्यांचा शोध घेत होते. या दरम्यान डॉक्टर कॉलनीजवळील मोकळ्या जागेजवळील डीपी रोडवर वरील आरोपी अंमली पदार्थांची विक्री करीत असल्याची माहिती मिळाली. या माहितीच्या आधारावर पोलिसांनी तेथे धाड टाकली असता आरोपी एका कारजवळ संशयितरित्या हालचाली करताना दिसले. पोलिसांनी तिघांनाही ताब्यात घेऊन झडती घेतली असता त्यांच्याजवळ १०.७३० ग्रॅम एमडी पावडर आढळले.

तसेच कारच्या झडतीत पोलिसांना २ लोखंडी चाकू, ईलेक्ट्रॉनिक वजन काटा आणि ५ मोबाईल फोन मिळाले. पोलिसांनी एमडी, कार आणि इतर वस्तूंसह आरोपींकडून ७.७३ लाखांचा माल जप्त केला. तिन्ही आरोपींविरुद्ध एनडीपीएस आणि आर्म्स ॲक्टसह विविध कलमान्वये गुन्हा नोंदवून त्यांना अटक केली. आरोपींनी माल कुठून आणला याचा शोध पोलिस घेत आहेत.

ही कारवाई मवपोनि अनामिका मिर्झापुरे यांच्या मार्गदर्शनात पोउपनि जाधव, पोहवा योगेश चांभारे आणि त्यांच्या पथकाने केली.

करंट लागल्याने शेतकऱ्याचा मृत्यू

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :
वण्यप्राण्यांपासून पिकांचे संरक्षण करण्यासाठी लाव-लेल्या विद्युत तारेला स्पर्श झाल्याने एक वृद्ध शेतकऱ्याला विजेचा जबर धक्का बसला. उपचारादरम्यान त्याचा मृत्यू झाला. ही दुर्दैवी घटना हिंगणा पोलिस पोलिस ठाण्यांतर्गत कान्होलीबारा वनग्राम परिसरात घडली. देवीदास हरीभाऊ धवणे (७८) रा. कान्होलीबारा असे मृत शेतकऱ्याचे नाव आहे. कान्होलीबाराच्या वनग्राम परिसरात धवणे यांचे शेत असून ते शेतातील घरातच राहात होते. वण्यप्राण्यांपासून पिकांचे संरक्षण करण्यासाठी शेतात विजेचे तार सोडण्यात आले आहेत. मंगळवारी रात्री १० वाजताच्या सुमारास धवणे शेतातून पायदळ जात होते. या दरम्यान विजेच्या तारेला स्पर्श झाल्याने त्यांना जोरदार करंट लागला. ते बेशुद्ध होऊन खाली पडले. त्यांना तत्काळ उपचारार्थ एम्स रुग्णालयात दाखल करण्यात आले. मात्र बुधवारी उपचारादरम्यान त्यांचा मृत्यू झाला. या प्रकरणी पोलिसांनी अकस्मात मृत्यूची नोंद करून तपास सुरू केला आहे.

सर्व सीबीएसई शाळांना दिवाळीच्या १८ ऑक्टोबर ते १ नोव्हेंबर पर्यंत सुट्टया देणे बंधनकारक

शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) कार्यालयाचे सर्व सीबीएसई शाळांना तातडीचे निर्देश

■ महासागर प्रतिनिधी
वाडी, दि. २५ :
विभागीय शिक्षण उपसंचालक, नागपूर विभाग, नागपूर यांनी १७ ऑक्टोबर रोजी दिलेल्या पत्रातील निर्देशान्वये, नागपूर जिल्ह्यातील दिवाळी व ख्रिसमसच्या शालेय सुट्टयाच्या सुधारित नियोजना बाबत अद्याप शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) यांच्या कार्यालयाकडून निर्णय प्रलंबित असल्यामुळे तसेच कार्यालयास सीबीएसई स्कूल स्टाफ वेल्फेअर असोसिएशन (सिस्वा) च्या अध्यक्षा दिपाली महेश डबली तर्फे कार्यालयाचे परिपत्रक दिनांक १५ सप्टेंबर २०२५ व १६ ऑक्टोबर २०२५ मधील निर्देश दुर्लक्षित करून नागपुरातील बहुतांश सीबीएसई शाळा या २७ / २८ / २९ ऑक्टोबर रोजी सुरू करण्याबाबतच्या हालचाली या शाळामधून होत असल्याचे पत्र कार्यालयास प्राप्त झालेले असल्यामुळे यापूर्वी शिक्षणाधिकारी(माध्यमिक) कार्यालयाकडून निर्गमित करण्यात आलेले सुट्टयाचे परिपत्रक १५ सप्टेंबर २०२५ व १६ ऑक्टोबर २०२५ ग्राह्य धरून दिवाळी च्या सुट्टया सर्व माध्यम, सर्व मंडळ (सीबीएसई व ईतर), सर्व व्यवस्थापन, माध्यमिक शाळा, नागपूर जिल्हा यांना दि. १८ ऑक्टोबर २०२५ ते १ नोव्हेंबर २०२५ पर्यंत लागु राहतील याची नोंद घेऊन त्यानुसारच आपणास्तरावरून योग्य ते निर्देश शाळेतील सर्व शिक्षक, विद्यार्थी व पालकांना देण्याबाबतची तातडीने कार्यवाही करावी अशा प्रकाराचे स्पष्ट व तातडीचे आदेश शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) कार्यालयाने नागपूर जिल्हयातील सर्व सीबीएसई शाळांना दिलेले आहेत. त्यासाठी १२ फेब्रुवारी २०२० रोजी डेप्युटी सेक्रेटरी ॲफिलिएशन (सीबीएसई) यांच्या स्वाक्षरीचे डिस्ट्रिक्ट एज्युकेशन ऑफिसर, जिल्हा परिषद, सिव्हिल लाईन्स, नागपूर यांना पाठवलेल्या पत्राचा, तसेच विभागीय शिक्षण उपसंचालक, नागपूर विभाग ह्यांचे दि. २४ जुलै व १७ ऑक्टोबर २०२५ चे पत्रक व २४ ऑक्टोबर २०२५ ला सीबीएसई स्कूल स्टाफ वेल्फेअर असोसिएशन च्या तर्फे अध्यक्षा दिपाली डबली यांनी शिक्षण उपसंचालक व शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) यांना दिलेल्या मागणी पत्र अशा सर्व पत्रांचा संदर्भ घेण्यात आलेला आहे.

सिस्वा संघटनेचि ही न्यायिक मागणी मान्य झाल्यामुळे नागपूर जिल्ह्यातील सर्वच सीबीएसई शाळेला शिक्षण विभागातर्फे १५ ऑक्टोबर व १६ऑक्टोबर रोजी निर्देशित केल्या सुट्टया प्रमाणे दिवाळीच्या सुट्टया देणे अनिवार्य तसेच बंधनकारक राहील. असे स्पष्ट केले आहे.

माणके पाटलांच्या निवासस्थानी काकड आरतीचे पारंपारिक स्वागत

■ महासागर प्रतिनिधी
वाडी, दि. २५ :
दिवाळीच्या दिवसात वातावरणात शांतता, आनंद व उत्साह संचारावा याच हेतूने भल्या पहाटेच्या प्रहारी वीणा, टाळ, मृदंगा च्या गजरात वारकरी प्रभात फेऱ्या काढून हरीनामाचा गजर करण्याची फार प्राचीन परंपरा आहे. दीड लाख लोकसंख्येच्या वाडी शहरात आजही हि परंपरा तेवढ्याच भक्तीभावाने जपली जाते. ह. भ. प. निलकंठ सावरकर महाराज, वसंतराव घडीनकर, अशोक लोखंडे, विठ्ठलराव किनकर, परसराम भोयर, नेमदास म्हस्की, रमेश धोटे, सुनंदा निमजे, विमल धारपुरे, सविता भोयर, शांताबाई तांदुळकर, श्रीमती रिठे आणि दत्तवाडीतील शेकडो वारकरी हि काकड आरती घेऊन शहरातील प्रमुख रस्त्याने मार्गक्रमण करीत असतांना निवासी महिला तो मार्ग स्वच्छ करून रांगोळ्यानी सजवितात. हि काकड आरती मधु माणके पाटिल यांच्या निवास स्थानी पोहचताच त्यांच मानाचं स्वागत केल्या गेले.ताफ्यातील तुळस डोक्यावर घेऊन चालणारी महिला व सर्व टाळकरी, मृदंगकरी व विणेकरी वारकऱ्याचं पारंपारिक पणे रेश्मा माणके पाटील व सविता माणके पाटिल यांनी पाय धुऊन पूजन केले.

मानाचं नारळ व भगव्या शाली देवून स्वागत करताच वारकऱ्यांनी रिंगण धरून आनंदात नाचत विठू माऊलीचा गजर केला. दिवाळी निमित्त्य घरी तयार केलेल्या मिठाईने तोंड गोड करीत भक्तिमयवातावरणात काकड आरतीला पुढील मार्गक्रमणासाठी माणके पाटिल परिवारा तर्फे निरोप देण्यात आला. यावेळी, मोनाली अतकरी, शिला बागवाले, पुष्पा समरीत, सुषमा विलोणकर, मनीषा रुद्रकार, शारदा नागलवाडे, गीता ढबाले व अनेक महिला काकड आरतीच्या स्वागतासाठी उपस्थित होत्या.

रिधोरा गावात लोककला दंडार उत्सव उत्साहात पार

हाती शेंदुराची वाटी चला जाऊ मारुतीच्या भेटी गाण्याने रंगली दंडार

■ महासागर प्रतिनिधी
काटोल , दि. २५ :
तालुक्यातील रिधोरा गावात शेकडो वर्षांची परंपरा असलेला लोककला दंडार उत्सव शुक्रवारी मोठ्या उत्साहात साजरा झाला. पारंपरिक ढोल-ताशांच्या निनादात व भक्तीभावनेच्या वातावरणात गावकऱ्यांनी एकत्र येऊन या लोकपरंपरेचे दर्शन घडविले.

हाती शेंदुराची वाटी चला जाऊ मारुतीच्या भेटी या प्रसिद्ध गाण्याने कार्यक्रमाचा शुभारंभ झाला आणि उपस्थित प्रेक्षकांचा उत्साह द्विगुणीत झाला. या दंडारात विविध पारंपरिक सोंगांनी सर्वांचे लक्ष वेधून घेतले. कार्यक्रमात सुरुवातीला सारजा गणपती, मयूर ध्वज, संत नरसिंह, आरी आणि फाशीचे सोंग सादर करण्यात आले. या सादरीकरणातून गावाच्या प्राचीन सांस्कृतिक वारशाची झलक पाहायला मिळाली.

कार्यक्रम सुरू असतानाच अचानक आलेल्या मुसळधार पावसाने कलाकार आणि प्रेक्षकांचा क्षणभर हिरमोड झाला. मात्र पाऊस थांबताच कलाकारांनी पुन्हा रंगमंच गाजवला आणि दंडार नव्या जोमात सुरू झाला.

गावातील जय बजरंग आखाडा मंडळाच्या कार्यकर्त्यांनी दंडारात पारंपरिक कुस्ती, नृत्य आणि संगीताच्या माध्यमातून विविध लोककलेचे दर्शन घडवून उत्सवाला नवा रंग भरला. हा कार्यक्रम भाऊबीजेच्या पाडव्याच्या निमित्ताने पार पडला.

रिधोरा गावातील ग्रामस्थांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहून कलाकारांना प्रोत्साहन दिले आणि उत्सवाला भरभरून प्रतिसाद दिला. रिधोरा हे गाव लोककलेचे संवर्धन आणि परंपरेचे जतन करणारे केंद्र म्हणून पंचक्रोशीत प्रसिद्ध आहे.

कार्यक्रमात सोंग काढणाऱ्या कलाकारांमध्ये शाहीर भाऊसाहेब पवार, संजय डांगोरे, प्रभाकर झटाले, दादाराव चेंडकापुरे, युवराज उमाळे, गीतेश्वर उमाळे, बंडू कोढे, उकंडराव सोमकुवर अक्षय डांगोरे मोरेश्वर राऊत, अतुल डांगोरे, दिवाकर बोकडे, मनीष डांगोरे, कुणाल पटोडे, रुपरावजी मुसळे, प्रवीण दोरवे, अक्षय ठाकरे आणि अमर खोडे यांचा समावेश होता. या सर्व कलाकारांनी आपल्या प्रभावी सादरीकरणाने प्रेक्षकांची मने जिंकली. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी टुलेश्वर जवंजाळ, गंगाधर पटोडे, दिवाकर बोकडे, धनराज उमाळे, नागोराव पवार, योगेश कडू, संदीप पवार, दत्तराज दोरवे, प्रभाकर झटाले व दादाराव चेंडकापुरे यांनी विशेष परिश्रम घेतले.

नवीन वीज मीटरांमुळे वाढलेल्या वीजबिलांविरोधात नवनीत नगर रहिवाशांचा निषेध

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ : नवनीत नगर, वाडी येथील नागरिकांनी आज स्थानिक प्रशासन व महावितरण विभागाकडे गंभीर तक्रार नोंदवली आहे.

परिसरातील अनेक घरांमध्ये ग्राहकांची संमती न घेता नवीन वीज मीटर बसविण्यात आले असून यामुळे अतिरिक्त व अन्यायकारक वीजबिले पाठविण्यात आल्याचे रहिवाशांनी सांगितले.

परिसरातील अनेक रहिवाशांच्या घरांमध्ये प्रत्यक्ष वीज वापर शून्य किंवा अत्यल्प असताना देखील बिलांमध्ये प्रचंड वाढ झाली आहे. पूर्वी दर महिन्याला सुमारे रू १,००० बिल येणाऱ्या घरांचे बिल आता रू ३,५०० ते ४,००० इतके निघत आहे.

हे अकारण, अवाजवी आणि जनतेच्या आर्थिक स्थितीवर थेट परिणाम करणारे असल्याचे नागरिकांनी निदर्शनास आणून दिले.

नागरिकांची मागणी:

१. नव्याने बसविण्यात आलेल्या मीटरांची तांत्रिक व सत्यापन तपासणी तात्काळ करण्यात यावी.

२. ज्या घरांमध्ये वीज वापर होत नाही , तेथून हे नवीन मीटर काढून टाकून जुने मीटर पुन्हा बसविण्यात यावेत. ३. मागील महिन्यांचे जादा वीजबिल तातडीने सुधारीत करून दिलासा देण्यात यावा.

४. भविष्यकाळात ग्राहकांची संमती व माहितीशिवाय कोणतीही बदल प्रक्रिया न करावी.

नागरिकांचा इशारा:

रहिवाशांनी स्पष्ट सांगितले आहे की, जर या प्रकरणात तात्काळ व न्याय्य तोडगा निघाला नाही, तर नागरिक शांततामय आंदोलन, महावितरण कार्यालयावर मोर्चा तसेच कायदेशीर लढा देण्यास बाध्य होतील. आम्ही सहकार्य आहोत, परंतु अन्याय सहन करणार नाही नागरिकांचे मत. या प्रसंगी उपस्थित प्रमुख नागरिक: विनित गजभिये, आशीष पाटिल, शैलेश थोराणे,गोलू गावडे, सलामें,प्रिया पतले, संगीता येसकर , रीना बांगरे , प्रज्ञा मोटघरे, मनीष कुरसांगे, दीपक टेमबर्न, रितेश पटले तसेच नवनीत नगरचे समस्त रहिवासी उपस्थित होते. तक्रारपत्र वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक, पोलीस स्टेशन वाडी यांच्याकडे सादर संबंधित सहायक अभियंता, महावितरण वाडी जोन यांना समस्येची माहिती पुढील कारवाईवर रहिवाशांची तीक्ष्ण नजर.

कामिनी हटवार यांची ‘अनोखी पहल’ मतिमंद अनाथ मुलांसोबत दिवाळी साजरी

■ महासागर प्रतिनिधी
रामटेक, दि. २५ :
दिव्य नारी सोशल फाउंडेशनच्या अध्यक्षा कामिनी हटवार यांनी काचुरवाही येथील सुरज मतिमंद शाळा येथे ७८ दिव्यांगत,मतिमंद, अनाथ मुलांसोबत दिपावली साजरी करण्यात आली.

दिवाळी म्हणजे आनंद आहेच ‘अंधारावर प्रकाशाचं विजय’ पण हा आनंद तेव्हा वाढतो जेव्हा आपले सर्व कुटुंब त्या आनंदात सहभागी असते. पूर्वजनांचा आशीर्वाद, आई-वडिलांचा प्रेम, दिव्यांचा प्रकाश, फटाक्यांचा आवाज, घर फुलांनी रांगोळीने सजवुन, नवीन कपडे घालून साज शृंगार, वेगवेगळ्या पक्कादांचा स्वाद, सर्व घरात आनंदमय प्रसन्नता हा आनंद म्हणजे दिवाळी सण आणि या सणाच्या आनंद दिव्यांग अनाथ मुलांना मिळावा म्हणून कामिनी हटवार यांनी यावर्षी मतिमंद शाळेत जाऊन मुलांशी दिवाळी साजरी केली. सर्वप्रथम पाणी मारून रांगोळी काढली लक्ष्मीचं वास म्हणून त्यावर कलश ठेवले. दिव्यानी परिसर प्रकाशित केले.

मुलांना फटाके फुलझडी अनार रॉकेट चक्री त्यांच्या हातून फोडण्यात आले. घरी बनवलेले पक्कानाचा स्वाद मुलांना मिळावा म्हणून चिवडा लाडू फळात केळ खाऊ दिले.

दिवाळीनिमित्त ७८ मुलांना टॉवेल गीफ्ट दिले. मुलांचा आनंद द्विगुणित करण्याकरिता कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे आनंद बाभरे, दिनेश पंचबुधे, खुशाल शाहू, सीताबाई शाहू, यमुना हटवार, स्वाती वैरागडे , मतिमंद वसतिगृह कर्मचारी उपस्थित होते.

फेटरीत नेत्रदान शिबिराचे आयोजन

■ महासागर प्रतिनिधी
वाडी, दि. २५ :
फेटरी ग्रामपंचायत व शारदा उत्सव मंडळ यांच्या संयुक्त सहकार्याने मुख्यमंत्री समृद्ध पंचायतराज अभियानांतर्गत शुक्रवार २४ ऑक्टोबर रोजी निशुल्क नेत्रदान शिबिराचे आयोजन करण्यात आले.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी सरपंच रविंद्र खांबलकर तर प्रमुख पाहूणे म्हणून शारदा उत्सव मंडळाचे अध्यक्ष अमित अखंड, उपसरपंच मुकेश ढोमणे, तंटामुक्त अध्यक्ष राहुल शास्त्री, ग्रा.पं. सदस्य, शारदा उत्सव मंडळ फेटरी समितीचे सदस्य, ग्रामपंचायत कर्मचारी तसेच गावातील युवक उपस्थित होते.या शिबिरात डॉ. मानकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली आलेल्या रुग्णांची नेत्रतपासणी करण्यात आली. धार्मिकतेला सामाजिकतेची जोड देणारा हा उपक्रम शारदा उत्सव मंडळ फेटरीचे अध्यक्ष अमित अखंड व त्यांच्या टीमने यशस्वीपणे राबवला. परिसरात या उपक्रमाचे सर्वत्र कौतुक होत आहे.

महानिर्मिती

भु. औ. वि. कें.
ई-निविदा सूचना क्र. १९/२०२५-२६

भुसावळ औष्णिक विद्युत केंद्राकडून खालील पुरवठा/कामांसाठी ऑनलाईन निविदा मागविल्या जात आहेत.

अनु. क्र.	निविदा क्र./विभाग	निविदा तपशील	निविदेची अंदाजित किंमत/बयाना रक्कम (रु.)
१	३०००० ६२२५८ कोळसा हाताळणी विभाग २ x ५०० मे. वॅ	भु.औ. वि. केंद्र दीपनगर, २ x ५०० मेगावॅट येथे कोळसा हाताळणी विभागा मधील क्रशर क्षेत्राच्या साफसफाईसाठी द्विवार्षिक कामाचा करार.	रु. २,४२,८४,६३२/- रु. २,४६,३००/-
२	३०००० ६२३७० राख हाताळणी विभाग २१० मे. वॅ	भु.औ.वि. केंद्र दीपनगर, येथे राख हाताळणी विभाग युनिट ३ येथे मन्यारखेडा आणि वेल्हाळा गावातून जाणाऱ्या २५०एनबी सीआय एडीपी लाईन्सचे सर्वेक्षण, उभारणी, कार्यान्वित करणे आणि अधिग्रहण करण्यासाठी कामाचा करार.	रु. २,१९,७७,२००/- रु.२,२३,३००/-
३	३०००० ६२४१२ सुरक्षा विभाग ६६० मे. वॅ	भु.औ.वि. केंद्र दीपनगर च्या ६६० मेगावॅटवर दररोज सुरक्षा डीफेक्टसची दुरुस्ती करण्याचे काम.	रु.१,३५,६७,५००/- रु.१,३९,२००/-
४	३०००० ६२४१३ सुरक्षा विभाग ६६० मे. वॅ	भु.औ.वि. केंद्र दीपनगर, येथील ६६० मेगावॅट क्षमतेच्या युनिट-६ मधील बॉयलरच्या सुरक्षा उपायांचे काम आणि बॉयलरच्या सुरळीत कामकाजासाठी उपकरणे.	रु.८१,६७,५००/- रु.८५,२००/-
५	३०००० ६२४१४ सुरक्षा विभाग २ x ५०० मे. वॅ	भु.औ.वि. केंद्र दीपनगर, च्या युनिट ४ आणि ५ युनिटमधील सुरक्षा दोष दूर करण्याचे काम.	रु.७९,३३,००५/- रु.८२,८००/-

निविदा खर्च १ ,१८०/ - (जीएसटी सहित) आहे. अधिक माहितीसाठी कृपया भेट द्या.
https://eprocurement.mahagenco.in/.

मुख्य अभियंता (सं.आणि सु.),
भु. औ. वि. कें, दीपनगर.

जीवघेण्या का बनतात स्लीपर बसेस ?

२३ ऑक्टोबर रोजी रात्री ८:३० वाजता एक लक्झरी स्लीपर बस हैदराबादहून बंगळुरूला निघाली. ४० प्रवाशांपैकी बहुतेक जण दिवाळीच्या सुट्ट्यांवरून परतत होते. पहाटे ३:३० वाजता कुर्नूल जिल्ह्यातील चिन्नाटकूरू गावाजवळून जाणाऱ्या एका बसला अचानक आग लागली, ज्यामध्ये २० जण जिवंत जळाले. अवघ्या दहा दिवसांपूर्वी जैसलमेरमध्येही एका धावत्या स्लीपर बसला आग लागली होती, ज्यामध्ये २६ प्रवाशांचा मृत्यू झाला होता. स्लीपर बसेसवर बंदी घालण्याची मागणी बऱ्याच काळापासून होत आहे.

स्लीपर बसेस जीवघेण्या का ठरतात आणि भारतात त्यांच्यावर बंदी घालण्याची मागणी का होत आहे?

गेल्या तीन वर्षांत आठ मोठ्या स्लीपर बस अपघातांमध्ये १०० हून अधिक लोकांचा मृत्यू झाला आहे. या आठ अपघातांपैकी सात रात्रीच्या वेळी झाले, त्यापैकी ६०% अपघात मध्यरात्री १२ ते सकाळी ६ वाजेच्या दरम्यान झाले. हे अपघात रात्रीच्या दरम्यान घडले. बहुतेक प्रकरणांमध्ये लोक वेळेवर बाहेर पडू न शकल्याने मृतांची संख्या वाढली.

गेल्या तीन वर्षांत, भारतात स्लीपर बसेसचे ८ मोठे अपघात झाले आहेत, ज्यामध्ये १०० हून अधिक लोकांचा मृत्यू झाला.

३ जून २०२२ रोजी कर्नाटकातील कलबुर्गी जिल्ह्यातील कमलापुरा शहराजवळ एका स्लीपर बसचा अपघात झाला. सात जण जळून राख झाले.

८ ऑक्टोबर २०२२ रोजी महाराष्ट्रातील नाशिक येथे मुंबईला जाणारी एक खासगी बस एका ट्रकला धडकली आणि त्यात आग लागली, ज्यामध्ये दोन वर्षांच्या मुलासह १२ जणांचा मृत्यू झाला. १ जुलै २०२३ रोजी महाराष्ट्रातील मुंबई-नागपूर एक्सप्रेसवेवर एका स्लीपर बसचा टायर फुटला. दीड वाजले होते. या अपघातामुळे बसची डिझेल टाकी फुटली आणि तिला आग लागली. या अपघातात २६ जणांचा मृत्यू झाला.

नोव्हेंबर २०२३ मध्ये जयपूरहून दिल्लीला जाणाऱ्या एका स्लीपर बसला गुरुग्रामजवळ आग लागली. दोन जणांचा मृत्यू झाला आणि १२ जण जखमी झाले.

१९ ऑक्टोबर २०२४ रोजी राजस्थानातील धोलपूर येथे एका स्लीपर बसची टेम्पोशी टक्कर होऊन १२ जणांचा मृत्यू झाला. ही दुर्घटना रात्री ११ वाजण्याच्या सुमारास घडली. १५ मे २०२५ रोजी बिहारमधील बेगुसरायहून दिल्लीला जाणाऱ्या बसला लखनौमधील किसान पथवर आग लागली. दोन मुलांसह पाच जणांचा मृत्यू झाला.

१४ ऑक्टोबर २०२५ रोजी राजस्थानातील जैसलमेरमध्ये जोधपूरला जाणाऱ्या एका चालत्या स्लीपर बसला अचानक आग लागली. २० जण जिवंत जळाले. आता ही २४ ऑक्टोबर रोजीची घटना. हैदराबाद आणि बेंगळुरूदरम्यान बसच्या आगीत २० जण जळाले.

चार मुख्य कारणे

१. साधारणपणे, स्लीपर बसमध्ये उजव्या बाजूला दोन बर्थ आणि डाव्या बाजूला एक बर्थ असतो. एकूण ३० ते ३६ बर्थ असतात. काही बसमध्ये ३६ ते ४० बर्थ असतात. प्रत्येक बर्थ अंदाजे ६ फूट लांब आणि २.६ फूट रुंद असतो.

लहान जागेत मोठ्या संख्येने बर्थ असल्याने, बर्थमधील जागा खूपच मर्यादित असते. बहुतेक बसेसमध्ये फक्त २ ते ३ फूट गॅलरी असतात, ज्यामध्ये एका वेळी एकही प्रवासी बसू शकत नाही. अपघातादरम्यान, घाबरून एकापेक्षा जास्त लोकांना बसमधून लवकर बाहेर पडणे अशक्य असते.

बहुतेक स्लीपर बसेस डबल डेकर असतात. वरच्या बर्थवर झोपणाऱ्या प्रवाशांना बसमधून उतरण्यासाठीही कमी वेळ मिळतो. त्यामुळे अपघातात मृत्युमुखी पडणाऱ्यांची संख्या वाढते.

स्लीपर बसेसमध्ये प्रवाशांसाठी जागा खूपच कमी असते, ज्यामुळे लोक अपघातात अडकू शकतात. या बसेस साधारणपणे ८-९ फूट उंच असतात. जर बस अचानक एका बाजूला झुकली तर प्रवाशांना गेटपर्यंत पोहोचणे कठीण होते. जागांची संख्या वाढवण्यासाठी, स्लीपर बसची गॅलरी लहान केली जाते.

२. स्लीपर बसेसमध्ये एअर कंडिशनिंग युनिट बसवण्यासाठी संपूर्ण बसमध्ये वायरिंग आवश्यक असते. शॉर्ट सर्किट किंवा अपघात झाल्यास, एसी मोटर आणि वायरिंगला सहजपणे आग लागू शकते.

एसी बसेसमध्ये R-32 किंवा R-410A वायू वापरला जातो, जो ज्वलनशील असतो. गॅस पाइपमध्ये गळतीमुळे आग लागू शकते. याव्यतिरिक्त, एसी स्लीपर बसेसमध्ये फोम, प्लास्टिक वापरला जातो आणि रेक्सिन वापरला जातो, जो अत्यंत ज्वलनशील असतो. बहुतेक डिझेल बसेस एसी लोड सामावून घेण्यासाठी स्लीपर बसमध्ये रूपांतरित केल्या जातात. अपघात झाल्यास, टाकीतील डिझेल आगीसाठी इंधन म्हणून काम करू शकते.

३. बहुतेक स्लीपर बस रात्री ३०० ते १००० किलोमीटर किंवा त्याहून अधिक प्रवास करतात. त्यामुळे चालक थकतात आणि झोपी जातात. अनेक अपघातांमध्ये चालकांना झोप आल्याचा दोष दिला जातो.

महाराष्ट्रातील बुलढाणा येथे झालेल्या स्लीपर बस अपघातात २६ जणांचा मृत्यू झाला. शहर पोलिस अधीक्षक सुनील कडश्ने यांनी संशय व्यक्त केला होता की चालकाचे बसवरील नियंत्रण सुटले असावे. कदाचित चक्कर आली असेल किंवा झोप लागली असेल.

केंद्रीय रस्ते वाहतूक मंत्रालयाने २०१८ मध्ये १५ राज्यांमधील बस चालकांचे सर्वेक्षण केले होते. सर्वेक्षणात सहभागी झालेल्या २५% चालकांनी गाडी चालवताना झोप आल्याचे मान्य केले.

हायवे हिप्नोसिस, अशी स्थिती ज्यामुळे ड्रायव्हर्सना रस्त्याच्या परिस्थितीची जाणीव कमी होते किंवा हायवेवर गाडी चालवताना झोप येणे हे मध्यरात्री ते सकाळी ६ च्या दरम्यान सामान्य आहे.

रस्ते सुरक्षा तज्ज्ञ भरत डोग्रा यांच्या मते, रात्री प्रवाशांची प्रतिक्रिया यंत्रणादेखील कमकुवत होते. अपघाताच्या पहिल्या दोन मिनिटांच्या प्रतिसादात अनेकदा जीवन आणि मृत्यूचा निर्णय घेतला जातो. बसलेला प्रवासी झोपलेला असू शकतो, परंतु झोपलेल्या प्रवाशापेक्षा तो चांगला प्रतिसाद देईल. जर कोणी वरच्या बर्थवर झोपला असेल तर त्याच्या वाचण्याची शक्यता आणखी कमी होते.

४. स्लीपर बसेसमध्ये बदल: आपत्कालीन एक्झिट बंद असल्याने वाचण्याची शक्यता कमी असते. खासगी ट्रॅव्हल कंपन्या एसी स्लीपर बसेस चालवण्याचा व्यवसाय करतात. या कंपन्यांची शेकडो वाहने कोणत्याही व्यत्ययाशिवाय चालू राहतात.

जुन्या बसेसची नोंदणी, बनावट फिटनेस प्रमाणपत्रे, अग्निसुरक्षा उपकरणांचा अभाव आणि जुन्या बसेसमध्ये एसी. सिस्टिममध्ये बेकायदेशीर बदलांबाबत तक्रारी येत आहेत.

ऑटोमोटिव्ह इंडस्ट्री स्टँडर्ड्स (AIS) बसमध्ये बदल करणे अनिवार्य करतात, परंतु बहुतेक प्रकरणांमध्ये या मानकांकडे दुर्लक्ष केले जाते. बदलांमुळे, आपत्कालीन निर्गमन मार्ग काढून टाकले जातात किंवा अवरोधित केले जातात.

जैसलमेर अपघातानंतर, राजस्थानमधील स्लीपर बसेसचा रिॲलिटी चेक केला असता ५० हून अधिक बसेसमध्ये आपत्कालीन एक्झिट ब्लॉक असल्याचे आढळून आले. कोणत्याही बसमध्ये अग्निसुरक्षा उपकरणे नव्हती. अनेक बसेसमध्ये पडद्याऐवजी काच किंवा शटर होते, जे सहज उघडता येत नव्हते. ट्रॅव्हल कंपन्या अनेकदा बसेसमध्ये बदल करतात आणि आपत्कालीन निर्गमन मार्ग बंद करतात.

अपघात टाळण्यासाठी ६ आवश्यक पावले उचलली पाहिजेत.

- बसेसमध्ये बदल करताना, नवीन प्रमाणपत्रांसह जुन्या बसेस चालवण्यास बंदी घालावी.
- एसी बसेसमध्ये बदल करताना, उच्च दर्जाचे वायरिंग, गॅस टँक आणि मोटर वापरावी.
- स्लीपर बसेसमध्ये कमी जागा असाव्यात आणि गॅलरी रुंद असाव्यात.
- डबल-डेकर बसेसऐवजी सिंगल-फ्लोअर बसेस वापरल्या पाहिजेत. यामुळे तळाशी जास्त वजन राहील, ज्यामुळे उलटण्याचा धोका कमी होईल.
- उर्वरित जागेचा वापर करून आपत्कालीन निर्गमन मार्ग आणि सुरक्षा उपकरणे पुरविली पाहिजेत.
- लांब पल्ल्याच्या बसेसमध्ये दोन चालक असावेत असा नियम करावा.

भारतात स्लीपर बसेसवर बंदी घालण्याची मागणी का होत आहे?

स्लीपर बसेस पहिल्यांदा अमेरिकेत सुरू झाल्या. त्या पहिल्यांदा १९३० च्या दशकात संगीतमय बँड गटांसाठी विकसित केल्या गेल्या, ज्यामुळे बँड आणि क्रू लांब प्रवासात झोपू शकतील.

हळूहळू या बसेस जगभरातील सामान्य प्रवाशांसाठी वापरल्या जाऊ लागल्या. तथापि, संबंधित जोखमींमुळे, अनेक देशांनी स्लीपर बसेसवर बंदी घातली आहे.

२००० पासून इंग्लंडमध्ये सामान्य स्लीपर बसेसवर बंदी घालण्यात आली आहे, काही खास टुरिस्ट स्लीपर बसेस चालू आहेत. २००६ पासून जर्मनीमध्ये स्लीपर बसेसवर बंदी घालण्यात आली आहे. या वर्षी युरोपियन युनियनमधील बहुतेक देशांमध्येही स्लीपर बसेसवर बंदी घालण्यात आली होती.

२८ ऑगस्ट २०१२ रोजी चीनमध्ये एका स्लीपर बस अपघातात ३६ जणांचा मृत्यू झाला होता. त्यानंतर, चीनमध्ये स्लीपर बसेससाठी नवीन नोंदणींवर बंदी घालण्यात आली. पुढील सहा वर्षांत, जुन्या बसेस टप्प्याटप्प्याने बंद करण्यात आल्या.

अमेरिका, ऑस्ट्रेलिया, जपान आणि कॅनडासारख्या जगभरातील सुमारे ४० देशांमध्ये स्लीपर बसेस कार्यरत आहेत. परंतु तज्ज्ञांचे म्हणणे आहे की या देशांमध्ये स्लीपर बसेसची संख्या भारतापेक्षा कमी आहे. डेटा विश्लेषण फर्म स्टॅटिस्टा नुसार, भारतात एकूण सुमारे २३ लाख बसेस आहेत, त्यापैकी सुमारे २० लाख खाजगी बसेस आहेत. त्यापैकी सुमारे १०% म्हणजे सुमारे २ लाख स्लीपर बसेस आहेत.

२०१२ मध्ये, चीनच्या शांक्सी प्रांतात एका स्लीपर बसची मिथेनॉल टँकरशी टक्कर होऊन ३६ लोकांचा मृत्यू झाला.

रवी मेहेंडेल म्हणतात की भारत आणि पाकिस्तान वगळता इतर कोणत्याही देशात अशा स्लीपर बसेस नाहीत. त्यांच्या डिझाइनमधील त्रुटींमुळे, मी स्लीपर बसेसवरील बंदीबाबत रस्ते वाहतूक मंत्रालयाला अनेक पत्रे लिहिली. उत्पादनावर बंदी घालण्याची मागणी करण्यात आली होती, परंतु या संदर्भात कोणताही निर्णय घेण्यात आलेला नाही.

आंध्र प्रदेश बस अपघाताबद्दल आतापर्यंत हाती आलेल्या माहितीनुसार, २४ ऑक्टोबर रोजी सकाळी, एक लक्झरी स्लीपर बस हैदराबादहून बेंगळुरूला जात होती. आंध्र प्रदेशातील कुर्नूल जिल्ह्यातील चिन्नाटकुरु गावाजवळ सुमारे ३:३० वाजता एका बसने एका दुचाकीला धडक दिली.

दुचाकी बसमध्ये घुसली आणि इंधन टाकीला धडकली, ज्यामुळे बसला आग लागली. दुचाकीस्वार आणि इतर २० हून अधिक प्रवासी जळून मृत्युमुखी पडले. कुर्नूल क्षेत्राचे डीआयजी कोया प्रवीण म्हणाले होते की अपघाताच्या वेळी प्रवासी झोपले होते. ज्यामुळे ते बाहेर पडू शकले नाहीत.

आगीनंतर बसमध्ये शॉर्ट सर्किट झाला, ज्यामुळे दरवाजे जाम झाले. आपत्कालीन गेटमधून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करताना अनेक लोक गंभीरपणे भाजले. पोलिसांनी दिलेल्या माहितीनुसार, मृतांचे मृतदेह पूर्णपणे जळाले होते, त्यामुळे ओळख पटवणे कठीण झाले होते.

देशात आणि महाराष्ट्रातही अशा खासगी बसेसचे अपघात वाढले आहेत. त्यात प्रवाशांचा हकनाक बळी जातो आहे. असे अपघात घडले की सरकारकडून काही लाख रूपयांची मदत मृतकांच्या कुटुंबियांना दिली जाते. काही दिवस प्रादेशिक परिवहन विभागाला यावर लक्ष ठेवण्यास सांगितले जाते. परंतु, नंतर स्थिती जैसे थे होते.

गोल्ड मॉनेटायझेशन स्कीम म्हणजे काय?

सोप्या भाषेत इन्कमटॅक्स आणि इन्वेस्टमेन्ट

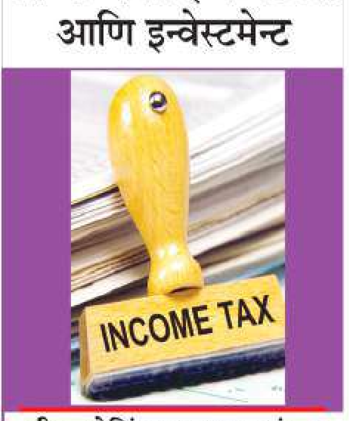

सीए. गोविंदप्रसाद एस. मुंदडा
सीए. आकाश जी. मुंदडा
जालना.

सर्वात आधी सर्व वाचकांना दिवाळी तथा नवीन वर्षाच्या मनापासून शुभेच्छा. आज पासुन आपण सोन्या बद्दलच पण नवीन विषय बघणार आहोत जे आहे गोल्ड मॉनिटायझेशन स्कीम (स्वर्ण मुद्रीकरण योजना) जी व्यवहारात खुप उपयोगी आहे. ही माहिती नेहमीच्या सोप्या भाषेतील प्रश्नोत्तर रुपात राहणार आहेत.

प्रश्न - गोल्ड मॉनेटायझेशन स्कीम म्हणजे काय आहे?

या योजनेला मराठीत सुवर्ण मुद्रीकरण योजना ही म्हणतात. या योजनमध्ये सोन्याच्या सेविंग अकाऊंट मध्ये कोणीही आपल्या पसंतीच्या बँकेत खाते उघडू शकतो व व्याज कमवू शकतो.

प्रश्न- सुवर्ण मुद्रीकरण योजना कशी कार्य करते?

सुवर्ण मुद्रीकरण योजना ही भारत सरकारने 2015 मध्ये सुरु केलेली योजना आहे. या मुळे देशातील अंतर्गत नागरिक त्यांचे निष्क्रिय पडलेले सोने जमा करतात व यामुळे हे सोने उत्पादक कामासाठी उपलब्ध होते जरी ही योजना 2015 मध्ये मोदी सरकारने आणली असली तरी ही योजना म्हणजे 1999 मधील योजनेचा सुधारित भाग आहे.

1999 ची योजना व मोदी सरकारच्या 2015 च्या योजनेत नेमके काय फरक आहेत, हे आपण पुढे बघणार आहोत. या योजनेमध्ये तुमच्या कडे असलेल्या सोन्याचे वजन तथा त्या दिवशीच्या रेट वर सोन्याची किंमत काढली जाते व त्या किंमतीवर ठरवलेल्या दराने ठेवीदारास व्याज दिले जाते. येथे त्या दिवशीच्या रेट वर म्हणजे ती तारीख ज्या तारखेवर सोनं वगैरे बँकेत डीपॉजीट करण्यात येते, ती समजावी.

प्रश्न - बँकेत फक्त निव्वळ सोनेच जमा करता येतात की दुसरे काही पण जमा करता येते?

या योजनेत फिजिकल फार्म मध्ये सोने, दागिने, नाणे किंवा बार (लगड) मध्ये सुद्धा डीपॉजीट ठेवता येते.

प्रश्न - फिजिकल फार्म म्हणजे नेमके काय?

मराठी मध्ये फिजिकल फार्म या शब्दाचे भाषांतर ह्रभौतिक स्वरूपह्र किंवा शारीरिक स्वरूप असे होते. सोप्या भाषेत भौतिक स्वरूप म्हणजे जे अस्तित्वात आहे आणि आपल्या डोळ्यांनी पाहता येते तर शारीरिक म्हणजे शरीराशी संबधित येथे जे अस्तित्वात आहे, असे अर्थ समजावे, म्हणजे ते बँकेत ठेवता येते.

प्रश्न - सुवर्ण मुद्रीकरण योजना भारतात आणण्याचे उद्देश काय आहे?

2015 मध्ये आणलेल्या या योजनेचे उद्देश खालील प्रमाणे आहे.

1) घरगुती लोक, ट्रस्ट तथा इतरांचे निष्क्रिय पडलेले सोने उत्पादक कामासाठी घेता यावे व त्याच्या मुळे देशातील अर्थव्यवस्थेला ही गती मिळते.

2) ज्वेलरी सेक्टरला लोन घेण्यासाठी सोनं उपलब्ध होते.

3) अशा सोन्याला व्यापारिक फायद्यासाठी टॅप केले जाऊ शकते.

4) सोन्याची आयात विदेशहून कमी होणे, हा ही या मागचा एक उद्देश आहे कारण जगात भारत फार मोठा सोन्याचा उपभोगता आहे.

पुढील आठवड्यात आपण सोन्याच्या या योजनेचे पब्लिकला काय व कसे फायदे मिळतात याचा सखोल अभ्यास करणार आहोत. ज्या वाचकांना काही प्रश्न असतील त्यांनी सविस्तर प्रश्न 9422218428 या नंबरवर फक्त व्हॉट्सॲप मेसेज करावे म्हणजे त्यांची उत्तरे याच पेपर मध्ये पुढील लेखमालेत निःशुल्क त्याच्या नावासह दिली जाईल, ही नम्र सुचना.

लाडकी बहीण योजना की लाडका भ्रष्टाचार?
कोट्यवधींची लूट, जनतेची फसवणूक

राज्य शासनाने महिलांच्या सक्षमीकरणासाठी आणलेली लाडकी बहीण योजना ही सुरुवातीला स्त्रीशक्तीच्या उन्नतीचा एक उत्तम उपक्रम म्हणून जनतेसमोर सादर करण्यात आली होती.

जनतेनेही विश्वास ठेवला की ही योजना गरीब, वंचित, श्रमिक महिलांच्या जीवनात उजेड घेऊन येईल. पण आज ज्या प्रकारे या योजनेत १२,४३१ पुरुष लाभार्थ्यांचे नावे निघाली, त्यातही शासकीय कर्मचाऱ्यांचाही समावेश असल्याचे उघड झाले आहे, त्याने संपूर्ण राज्य हादरले आहे.

ही योजना महिलांसाठी, त्यांच्या स्वावलंबनासाठी होती. पण वास्तव काय? योजनेचा लाभ ज्यांना मिळायला हवा होता, त्या गरीब महिला अजूनही अर्जांच्या ओळींत उभ्या आहेत, तर काही महाभाग पुरुषांनी आणि खास साखरपेरणी केलेल्या अधिकाऱ्यांनी कोट्यवधींचा गंडा घालून घेतला आहे. शासन यंत्रणेचा कारभार पारदर्शकतेच्या विरुद्ध जात असल्याचा हा जिवंत पुरावा आहे.

राज्य प्रशासनात योजनांचा उद्देश चांगला असतो, पण अंमलबजावणीच्या पातळीवर कमिशनखोरांची टोळी घुसली की योजना लोकहिताची नव्हे तर लाभार्थ्यांची खेळी बनते. या प्रकरणातही अर्ज प्रक्रिया, पात्रता तपासणी आणि डेटा पडताळणी यामध्ये प्रचंड बेपर्वाई किंवा मुद्दाम केलेली छेडछाड दिसून येते. डिजिटल शासनाच्या काळातही एखादा पुरुष लाडकी बहीण बनतो, हे विनोद नसून व्यवस्थेच्या अपयशाचे आरसे आणि भ्रष्टाचाराची लाडकी परंपरा आहे !

या योजनेच्या लाभार्थ्यांमध्ये शासकीय कर्मचा?्यांची नावे असणे ही केवळ लाजीरवाणी गोष्ट नाही, तर ती जनतेच्या पैशावरचा थेट डाका आणि दुहेरी गुन्हा आहे. हेच कर्मचारी योजनांची पडताळणी करतात, कागदपत्रे तपासतात, आणि अखेरीस निधी मंजूर करतात. मग प्रश्न उभा राहतो की, जनतेच्या पैशाचा रखवालदार कोण आणि लुटारू कोण?

हजारो अर्जांमधील गैरव्यवहार, कोट्यवधींचे अनधिकृत वितरण आणि बनावट लाभार्थ्यांच्या यादींमुळे ही योजना विश्वासार्हतेच्या खड्ड्यात कोसळली आहे. तरीही शासन केवळ चौकशी सुरू आहे, या चार शब्दांत आपली जबाबदारी झटकते. पण चौकशी ही फक्त औपचारिकता नसावी. या लुटीमागील मुळ कारणांवर, यंत्रणेतील दोषींवर कठोर कारवाई न झाल्यास, उद्या प्रत्येक योजना ही भ्रष्टाचाराचा कारखाना बनेल. जनतेचे पैसे कुणाच्या खिशात गेले? हा कोट्यवधींचा गंडा असूनही राज्य शासन गप्प का ?

प्रविण बागडे
नागपूर.
9923620919
pravinbagde@gmail.com

ही योजना लाडकी बहीण नावाची असली तरी तिच्या नावावर झालेला हा गैरव्यवहार म्हणजे महिलांच्या सन्मानावरचा घाव आणि त्यांचा घोर अपमान आहे. गरीब महिलांना फसवून त्यांच्या नावावर पुरुषांनी लाभ मिळवणे म्हणजे समाजातील असमानतेची नवी व्यथा आहे. शासनाने आता लाडकी बहीण योजना नव्हे, लाडका भ्रष्टाचार रोखण्याची योजना राबवावी, अशी जनतेची मागणी आहे.

फक्त शासनालाच दोष देणे पुरेसे नाही. जनतेनेही सजग राहिले पाहिजे. प्रत्येकाने आपला हक्काचा लाभ योग्य रीतीने मिळतोय का, यावर लक्ष ठेवले पाहिजे. लोकशाहीत शासनाला प्रश्न विचारणे, जबाबदारीची मागणी करणे हे जनतेचे उत्तरदायित्व आणि कर्तव्य आहे.

लाडकी बहीण योजना हा उपक्रम लोककल्याणाचा असायला हवा होता. पण तो आज योजनांच्या नावावर चालणाऱ्या लुटीचा नवा अध्याय बनला आहे.

जर शासनाने तातडीने कठोर कारवाई केली नाही, तर या योजनांचा हेतू, विश्वास आणि लोकशाहीवरील श्रद्धा दोन्ही ढासळतील. महिलांसाठी असलेली योजना पुरुषांच्या खिशात गेली, हा फक्त आकड्यांचा नव्हे तर अंतरात्म्याचा अपमान आहे.

■ ■ ■

तुम्हाला वजन कमी करायचे आहे का? असं असेल तर ही बातमी नक्की वाचा. आम्ही तुम्हाला आज वजन कमी करायचे असेल तर 7 गोष्टींची माहिती दिली आहे. त्यांच्यावर काम न केल्याने चयापचय मंद होईल आणि चरबी कमी होणार नाही.

हृदयविकाराचा झटका, स्ट्रोक, उच्च रक्तदाब, कर्करोग, फॅटी लिव्हर, मधुमेह हे अत्यंत धोकादायक आजार आहेत. ते टाळण्यासाठी तुम्हाला एक गोष्ट करण्याची गरज आहे आणि ती म्हणजे वजन नियंत्रणात ठेवणे. बऱ्याच वेळा लोक जास्त वजन कमी करण्यासाठी कठोर परिश्रम करतात, परंतु यशस्वी होत नाहीत. असं अनेकांसोबत होतं. तुम्हीही वजन कमी करण्याचा विचार करत असाल तर ही बातमी नक्की वाचा.

भरपूर डाएटिंग आणि व्यायाम

करूनही वजन कमी होण्याची चिन्हे दिसत नाहीत. यामागे काही कारणे असू शकतात, ज्याबद्दल आहारतज्ज्ञांनी सांगितले आहे. जर तुम्ही या गोष्टी सुधारल्या तर चरबी कमी करून तुम्ही सडपातळ होऊ शकता.

पहिली दोन कारणे

पुरेसे पाणी न पिणे आणि जास्त साखर घेणे. पाण्याची कमतरता चयापचय कमी करू शकते आणि पाण्याचे प्रमाण वाढवू शकते. या व्यतिरिक्त, जास्त साखर घेतल्यास मधुमेहावरील रामबाण उपाय वाढू शकतो आणि चरबी बर्निंग ब्लॉक्स होऊ शकतात.

जास्त तेल आणि कमी प्रथिने

जर तुम्ही आहारात जास्त तेल घेत असाल तर ते थांबवा. चांगल्या चरबीयुक्त तेलांमुळे नुकसान होऊ शकते आणि कॅलरी वाढू शकतात. दुसरीकडे, प्रथिने न घेतल्याने चयापचय कमी होते आणि स्नायूंचे नुकसान वाढते.

वजन कमी न होण्याची कारणे

आपण जास्त कार्डिओ केल्यास, कोर्टिसोल वाढू शकतो आणि चयापचय कमी होऊ शकते. त्याच वेळी, अधिक निरोगी अन्न खाल्ल्याने कॅलरी देखील वाढू शकते, ज्यामुळे वजन कमी होण्यास प्रतिबंध होऊ शकतो.

फायबर न घेणे

वजन कमी करण्यासाठी फायबर खूप महत्वाचे आहे. हे पोट दीर्घकाळापर्यंत भरलेले ठेवते आणि भूक भागवते. आहारात हळूहळू क्रूसीफेरस भाज्यांचे सेवन वाढविणे फायदेशीर ठरेल.

लेखात दिलेल्या प्रिस्क्रिप्शनची माहिती आणि दावे केवळ इन्स्टाग्रामवर प्रकाशित केलेल्या रीलवर आधारित आहेत. कोणत्याही प्रकारच्या प्रिस्क्रिप्शनचा प्रयत्न करण्यापूर्वी, तज्ज्ञांचा सल्ला घ्या.

■ ■ ■

अशोकायन

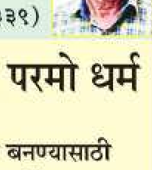

प्रा. अशोक सारडा
मेहकर
(९४२१३९४३२९)

अहिंसा परमो धर्म

अहिंसक बनण्यासाठी
लागते हत्तीचे बळ
उथळ पाणीच करतेना
जास्त खळखळ...

दुर्विचार आहेत
हिंसेची जननी
वेळीच आवर घालावा
बरं सज्जनांनी ...

काया वाचा मनसा ही
दुर्विचारी कृती कराल
तर ती हिंसाच आहे
हे ही लक्षात घ्याल ...

हवामान बदलताना: हंगामी बदलांमध्ये रोगप्रतिकारशक्ती कशी वाढवायची

नागपूर, २५ ऑक्टोबर : हवामान बदलताना, त्याचा आपल्या आरोग्यावरही परिणाम होतो. बदलत्या तापमानामुळे, अधिक एलर्जन्सच्या संपर्कामुळे आणि दैनंदिन दिनचर्येत होणाऱ्या बदलांमुळे रोगप्रतिकारशक्तीवर ताण येतो, ज्यामुळे आपल्याला सर्दी, फ्लू आणि थकवा यांसारख्या समस्या होण्याची शक्यता वाढते. मॅक्स हेल्थकेअर, नवी दिल्ली येथील डायटेटिक्स विभागाच्या प्रादेशिक प्रमुख पोषणतज्ज्ञ ऋतिका समद्दार म्हणतात,या संक्रमणकालीन काळात रोगप्रतिकारशक्ती मजबूत करणे ही निरोगी व ऊर्जा-पूर्ण राहण्याची गुरुकिल्ली आहे. मजबूत रोगप्रतिकारक शक्तीसाठी संतुलित आहार, सजग सवयी आणि आरोग्यपूर्ण जीवनशैली आवश्यक आहे. बदाम, हिरव्या भाज्या, फॅटी फिश यांसारख्या पोषक तत्वांनी समृद्ध पदार्थांचा समावेश करा आणि हलके व्यायाम करून आपल्या शरीराची नैसर्गिक सुरक्षा शक्ती टिकवून ठेवा. आपल्या दिनचर्येत एक सोपा पण प्रभावी पर्याय म्हणजे कॅलिफोर्निया बदाम लहान, पण रोग प्रतिकारशक्तीसाठी मोठे फायदे देणारे नट.

ऋतिका शेअर करतात काही व्यावहारिक टिप्स, ज्यामुळे हंगामी बदलांमध्ये तुमची रोगप्रतिकारशक्ती मजबूत राहते:

तुमच्या संरक्षणाचा दैनिक डोस

कॅलिफोर्निया बदाम व्हिटॅमिन ई आणि झिंकने समृद्ध आहेत, जे आपल्या रोगप्रतिकार शक्तीसाठी एक संरक्षण कवच म्हणून कार्य करतात, हंगामी बदलांच्या काळात आपल्याला मजबूत ठेवतात. हे तांबे युक्त असण्याचेही उत्तम स्रोत आहेत, एक खनिज जे रोगप्रतिकारशक्तीच्या सामान्य कार्याला समर्थन देते.

आरामदायक झोपेस प्राधान्य द्या

केवळ पोषण पुरेसे नाही; आपल्या शरीराला पुन्हा ऊर्जा मिळवण्यासाठी आणि दुरुस्ती करण्यासाठी पुरेशी झोप देखील आवश्यक आहे. रोगप्रतिकारशक्ती मजबूत ठेवण्यासाठी दररोज ७८ तास दर्जेदार झोप घेण्याचा प्रयत्न करा, जेणेकरून हंगामी बदलांना सहज सामोरे जाता येईल.

हायड्रेटेड रहा

तापमान कमी होताना, अनेक लोक पाणी कमी पितात. शरीरातील कार्ये नियमित ठेवण्यासाठी, पचनास मदत करण्यासाठी आणि विषारी द्रव्ये बाहेर काढण्यासाठी पुरेशी पाणी पिणे आवश्यक आहे, ज्यामुळे संपूर्ण दिवस ऊर्जा आणि ताजेतवाने वाटते.

आपली प्लेट संतुलित ठेवा

जास्त चरबी किंवा गोड पदार्थ घेतल्यास त्यासह हलके आणि तंतुमय पदार्थ जसे की सलाड किंवा ताजे फळे समाविष्ट करा. सॅल्मन आणि फ्लॅक्स सिड्स यांसारखे पदार्थ समाविष्ट करा, जे ओमेगा-३ फॅटी ऍसिड्सने समृद्ध आहेत आणि जळजळ कमी करण्यास तसेच रोगप्रतिकारशक्ती मजबूत करण्यास मदत करतात.

सक्रिय रहा

थोडेसे हालचाल केल्याने मोठा फरक पडतो. चालणे, सौम्य स्ट्रेचिंग किंवा कुटुंबासोबत नृत्य करणे असे सक्रिय राहणे रक्ताभिसरण वाढवते आणि हंगामी थकवा टाळण्यास मदत करते. दररोज फक्त १०१५ मिनिटे व्यायाम केल्याने उर्जा पातळी टिकवण्यास मोठी मदत होते.

नवीन हंगामात प्रवेश करताना, आपल्या रोगप्रतिकारशक्तीला समर्थन देणे निरोगी आणि सक्रिय राहण्यासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहे. कॅलिफोर्निया बदाम आणि सॅल्मनसारखे पोषक पदार्थ खाणे, पुरेसे पाणी पिणे, चांगली झोप घेणे आणि सक्रिय राहणे अशा साध्या पण प्रभावी सवयी अंगीकारल्यास आपल्या शरीराची नैसर्गिक संरक्षण शक्ती मजबूत होऊ शकते. दररोज थोड्या सजगतेसह आपण हंगामाचा पूर्ण आनंद घेण्यास आणि आपले आरोग्य टिकवून ठेवण्यास तयार राहाल.

विनोदाचे अचूक टायमिंग साधणारा सर्वांचा लाडका 'लक्ष्या'

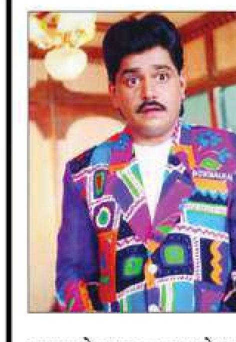

जवळपास दोन अडीच दशके मराठी प्रेक्षकांच्या मनावर अधिराज्य गाजवणारा लक्ष्या अर्थात लक्ष्मीकांत बेर्डे याचा आज जन्मदिन. लक्ष्या म्हणजे मराठी चित्रपट सृष्टीला पडलेले एक विनोदी स्वप्न. लक्ष्या या नावाशिवाय मराठी चित्रपटाचा इतिहास लिहिलाच जाऊ शकत नाही. लक्ष्मीकांत बेर्डे या त्याच्या पडद्यावरील नावापेक्षा लक्ष्या या नावानेच तो अधिक ओळखला जातो कारण हे नाव त्याला प्रेक्षकांनी दिले आहे. लक्ष्या हा मराठी प्रेक्षकांना आपल्यातीलच एक वाटायचा म्हणूनच दहा वर्षाच्या मुलापासून ऐंशी वर्षांच्या आजोबांपर्यंत सर्वांनी लक्ष्यावर अतोनात प्रेम केले. जवळपास दोन अडीच दशके आपल्या सहज - सुंदर, विनोदी अभिनयाने प्रेक्षकांच्या मनात घर करणाऱ्या लक्ष्याचा जन्म ७१ वर्षापुर्वी आजच्याच दिवशी म्हणजे २६ ऑक्टोबर १९५४ रोजी झाला. लहानपणापासून अभिनयाची आवड असलेल्या लक्ष्याने आपल्या अभिनय कारकिर्दीची सुरुवात टुरटुर या नाटकाद्वारे केला. टुरटुर हे त्याचे पहिलेच नाटक कमालीचे हिट झाले आणि या नाटकातील त्याची भूमिकाही प्रेक्षकांना आवडली. त्यानंतर शांतेचं कार्ट चालू आहे, बिघडले स्वर्गाचे दार या नाटकातून त्याने केलेल्या विनोदी भूमिका प्रेक्षकांना भावल्या. ही नाटके देखील हिट झाली. लागोपाठच्या नाटकात विनोदी भूमिका करून लक्ष्या नाट्य सृष्टीत आघाडीचा विनोदी अभिनेता म्हणून पुढे येऊ लागला. याच भूमिकांच्या जोरावर त्याला मराठी चित्रपटातही संधी मिळाल्या. अर्थात नाटका प्रमाणे इथेही त्याला विनोदी भूमिकाच मिळाल्या त्यानेही या भूमिकांचे सोने करत त्याला मिळालेल्या विनोदी भूमिकांना न्याय दिला . त्याच्या विनोदी भूमिका प्रेक्षकांना खूप आवडल्या. त्याची लोकप्रियता वाढू लागली. लक्ष्या या नावाने आबालवृद्धांमध्ये त्याची लोकप्रियता पसरली. त्याचे चित्रपट प्रचंड यशस्वी झाले. त्याची जोडी जमली ती महेश कोठारे यांच्यासोबत. महेश कोठारेंचा चित्रपट आणि लक्ष्या नाही असे सहसा घडलेच नाही. कारण महेश कोठारे आणि लक्ष्या ही जोडी म्हणजे यशाची खात्री अशी ओळखच बनली. या दोघांचा चित्रपट म्हणजे मनोरंजनाची शंभर टक्के हमी. या दोघांनी एकत्रित भूमिका केलेले धूमधडाका, धडाकेबाज, थरथराट, झपाटलेला असे कितीतरी चित्रपट तिकीटबारीवर यशस्वी झाले. यशस्वीच नाही तर या चित्रपटांना प्रेक्षकांनी अक्षरशः डोक्यावर घेतले. लक्ष्याने सचिन पिळगावकर यांच्या सोबत केलेला अशी ही बनवा बनवी हा चित्रपट देखील हिट झाला. लक्ष्या आणि अशोक सराफ या दोघांचीही जोडी जमली. या दोघांनी एकत्रित अनेक चित्रपट केले आणि ते यशस्वीही झाले. ८० आणि ९० च्या दशकात लक्ष्या आणि अशोक सराफ या जोडीने मराठी चित्रपट सृष्टीत अक्षरशः धुमाकूळ घातला. ही जोडी म्हणजे मराठी चित्रपट सृष्टीतील राम लक्ष्मणाची जोडी. या दोन्ही कलाकारांचे ट्युनिंग अतिशय चांगले जमले होते. या दोघानी मराठी मनांचे मनोरंजन करीत अनेकांना आयुष्यातील तणाव, दुःख विसरायला लावून आनंदाचे कारंजे फुलविले. मराठीत लोकप्रियतेच्या शिखरावर असताना लक्ष्याला हिंदी चित्रपट सृष्टीतून चांगल्या ऑफर येऊ लागल्या. त्यातील काही ऑफर त्याने स्वीकारल्या. राजश्री प्रॉडक्शन्सच्या मैने प्यार किया या चित्रपटात त्याला सलमान खानच्या मित्राची भूमिका मिळाली ती त्याने छान निभावली. याशिवाय अनेक हिंदी चित्रपटात त्याने भूमिका केल्या मात्र त्याच्या अभिनयाचा कस लागेल अशा भूमिका त्याला हिंदीत मिळाल्या नाहीत त्या त्याला मिळाल्या मराठीतच. पु ल देशपांडे यांनी लिहिलेल्या एक होता विदूषक या जब्बार पटेल यांनी दिग्दर्शित केलेल्या चित्रपटात मुख्य भूमिका निभावली ती लक्ष्याने. या चित्रपटात त्याने केलेल्या गंभीर भूमिकेने त्याच्या अभिनय क्षमतेवर शिक्कामोर्तब केले. हा चित्रपट तिकिट बारिवर अपयशी ठरला तरी त्यातील त्याच्या गंभीर भूमिकेने त्याला अनेक पुरस्कार मिळवून दिले. लक्ष्याने विनोदी भूमिका अधिक केल्या आणि त्या यशस्वीही झाल्या म्हणून विनोदी अभिनेता असे त्याचे वर्णन करणे हा त्याच्यावर अन्याय ठरेल. गंभीर भूमिकाही उत्तम प्रकारे करू शकतो हे लक्ष्याने एक होता विदूषक तसेच लेले विरुद्ध लेले आणि सर आले धावून या नाटकातून दाखवून दिले. आयुष्यभर प्रेक्षकांना हसवणारा हा कलाकार १६ डिसेंबर २००४ रोजी प्रेक्षकांना दुःखाच्या सागरात बुडवून काळाच्या पडद्याआड गेला. विनोदाचा अचूक टायमिंग साधणारा, अभिनयाची दैवी देणगी लाभलेल्या सर्वांच्या लाडक्या हरहुन्नरी लक्ष्याला जन्मदिनी विनम्र अभिवादन!

श्याम बसप्पा ठाणेदार
दौंड जिल्हा पुणे
९९२२५४६२९५

शासनकर्ती जमात : स्वाभिमानाचा प्रवास आणि संघर्षाचा संकल्प

भारतात आज प्रत्येक घटक सत्तेच्या केंद्रात पोहोचण्याची आकांक्षा बाळगतो. पण शासनकर्ती जमात बनणे म्हणजे केवळ निवडणुकीत जिंकणे नाही, तर विचाराने, संघटनाने आणि आत्मभानाने समाजाला दिशा देणे होय. केवळ संख्या नाही, तर सामर्थ्य, एकजूट आणि जागृती हाच खरा सत्तेचा पाया आहे. कारण संख्येने मोठे असणे पुरेसे नाही, विचाराने, संघटनेने आणि कृतीने सक्षम बनल्याशिवाय सत्ता हातात येत नाही. अंतर्गत मतभेद आणि उपगटवाद जे थांबवतात प्रवास. आपला समाज उपजातच विभागला गेला आहे. जात, पंथ, संस्था आणि अहंकार यांच्या भिंतींनी. आपण सारे एक ही भावना अजूनही कृतीत उतरलेली नाही. नेतृत्वाचा अभाव आणि सत्तालालसा मुळे खरे लोकनेते मागे पडतात, संधीसाधू पुढे येतात. नेतृत्व ही जबाबदारी नव्हे तर प्रतिष्ठेची जागा बनली आहे. जनतेचा विश्वास या स्वार्थी खेळामुळे हरवत चालला आहे. शिक्षण आणि अर्थव्यवस्थेतील कमजोरीमुळे शासन हे ज्ञानावर आणि संपन्नतेवर उभे असते. शिक्षणाचा प्रकाश आणि आर्थिक स्वावलंबन हेच सत्तेचे खरे शस्त्र आहेत. जे आजही अनेकांना न मिळाल्याने समाज निर्णयक्षम होत नाही. धर्म, भाषा, प्रांत आणि जातीच्या नावाखाली समाजात फूट पाडली जाते. एकजूट मोडली की सत्ता हातातून निसटते. आपण सत्तेसाठी जन्मलो नाही ही मानसिक गुलामी अजूनही टिकून आहे. स्वतःच्या सामर्थ्यावर विश्वास ठेवला नाही तर इतर आपल्या भविष्यावर नियंत्रण ठेवतील. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या त्रिसूत्रीची आज सर्वाधिक गरज आहे. शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा. विचारशक्ती आणि विवेक विकसित केला तर कोणताही समाज झुकत नाही. सत्ता टिकवायची असेल तर आर्थिक स्वातंत्र्य अनिवार्य आहे. उद्यमशीलता, तंत्रज्ञान आणि व्यवसाय यात सहभाग वाढवावे लागेल. वैचारिक महत्वाकांक्षा बाजूला ठेवा. सामूहिक विचार, सामूहिक निर्णय आणि सामूहिक नेतृत्व यांवर भर द्यावा लागेल. प्रत्येक गल्लीत, प्रत्येक गावात संघटनाचे बी पेरा. वाचनसंस्कृती, संवाद आणि बौद्धिक प्रबोधन वाढवावे लागेल. आपल्यात नेतृत्व करण्याची क्षमता आहे, हे प्रत्येकाने जाणले पाहिजे. आत्मसन्मानाचा जाज्वल्य भाव निर्माण झाला की सत्ता आपोआप आकर्षित होते. शासनकर्ती जमात होणे हा प्रवास एका पिढीचा नाही, तर शतकांचा संघर्ष आहे. पण या संघर्षात जर आपण विचार, संघटन आणि आर्थिक बळ या त्रिसूत्रीला स्वीकारले, तर तो दिवस दूर नाही, जेव्हा आपण केवळ मतदार नव्हे, तर सत्ताधारी आणि निर्णयकर्ते म्हणून इतिहास लिहू.

प्रविण बागडे, नागपूर
मो. नं. ९९२३६९०९१९
ई-मेल
pravinbagde@gmail.com

दिवाळी सण आनंदाचा कि प्रदूषणाचा?

दिवाळी आनंदाचा सण असला, तरी या दिवसांत केल्या जाणाऱ्या फटाक्यांच्या आतषबाजीमुळे अनेकांना आयुष्यभराचा त्रास सहन करावा लागतो. प्रदूषणाच्या बाबतीत दिल्लीशी स्पर्धा करत असताना यंदा दिवाळीच्या पहिल्या दोन दिवसांत मुंबईतील हवेची गुणवत्ता कमालीची घटली. प्रदूषणाचा स्तर झपाट्याने वाढला. लक्ष्मीपूजनाच्या रात्री मुंबईतील नागरिकांनी प्रचंड प्रमाणात फटाके फोडले, ज्याचा थेट परिणाम शहराच्या हवेच्या निर्देशांकावर (एक्यूआय) झाला. मंगळवारी सकाळी मुंबईचा हवा निर्देशांक २११ इतका नोंदवला गेला, जो खराब या श्रेणीत मोडतो. फटाक्यांमुळे हवेमध्ये सूक्ष्म धूलिकणांचे प्रमाण वाढले. ज्यामुळे अनेकांना शिंका येऊन सर्दी पडशाचा त्रास सुरु झाला. श्वसन विकार असलेल्यांना तर डॉक्टरांनी घराबाहेर न पडण्याचा आणि दिवसभर मास्क लावण्याचा सल्ला दिला. दिवाळीत फोडल्या जाणाऱ्या फटाक्यांमुळे प्रदूषणात प्रचंड वाढ होणार हे लक्षात घेऊन न्यायालयाने जनतेला केवळ हरित फटाके फोडण्याचे आवाहन केले होते. फटाके फोडण्यावर वेळेचेही बंधन लावण्यात आले होते. लक्ष्मीपूजनाचा दिवस वगळता अन्य दिवशी रात्री १० वाजेपर्यंतच फटाके फोडण्यास अनुमती देण्यात आली होती; मात्र तरीही शहरात मध्यरात्री १ ते २ वाजेपर्यंतही कुठेनाकुठे फटाक्यांचे आवाज ऐकू येत होते. लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी प्रदूषणाने सर्वत्र कमाल मर्यादा गाठली. या सर्वांचा लोकांच्या आरोग्यावर विपरीत परिणाम होऊन खासगी तसेच सरकारी दवाखान्यांसमोर रुग्णांच्या रांगा दिसून आल्या. प्रदूषणामुळे शिंका येणे, घसा खवखवणे, खोकला, सर्दी, श्वास घेण्यास त्रास होणे, ताप, डोळे जळजळणे यांसारख्या आजारांनी नागरिक त्रस्त होऊ लागले. यामध्ये लहान मुलांची संख्या अधिक होती.

दरवर्षी फटाक्यांमुळे अनेक ठिकाणी आग लागण्याच्या घटना घडतात ज्यामध्ये वित्त हानी तर होतेच शिवाय काहीवेळा आकस्मिक आग लागल्याने जीवित हानीही होते, अपंगत्व, अंधत्व आणि बहिरेपणाही येतो. यंदा नवी मुंबईत दिवाळीतील फटाक्यांमुळे एकाच दिवशी आगीच्या तीन मोठ्या दुर्घटना घडल्या. फटाक्यांमुळे ;लागलेल्या आगीमुळे शिर्डीत चार दुकाने जळून भस्मसात झाली. लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी नागपुरात सात ठिकाणी फटाक्यांमुळे आग लागण्याच्या घटना घडल्या ज्यामध्ये लक्ष्मीनगरमधील रिलायन्स मॉल आगीच्या भक्ष्यस्थानी पडून कोट्यवधी रुपयांचे नुकसान झाले. दिवाळीच्या चार दिवसांत पिंपरी परिसरात फटाक्यांमुळे १७ ठिकाणी आग लागल्याच्या घटनांची नोंद करण्यात आली ज्यामध्ये मोठ्या प्रमाणात वित्तहानी झाली. ठाण्यात दिवाळीच्या पहिल्याच दिवशी सहा ठिकाणी आग लागण्याच्या घटना घडल्या ज्यामध्ये फटाके आगी लागण्याचे प्रमुख कारण होते. लक्ष्मीपूजनाच्या एका रात्री पुण्यात ३० ठिकाणी आग लागण्याच्या घटना घडल्या त्यातील बहुतांश आगी फटाक्यांमुळे लागल्या होत्या. राजस्थानमधील जैसमलेर येथील एका बसला आग लागून सुमारे २६ प्रवाशांचा दुर्दैवी मृत्यू झाला. बसमध्ये असलेल्या फटाक्यांमुळे ही दुर्घटना घडली आणि क्षणार्धात तिने उग्र स्वरूप धारण करून २६ जणांचे प्राण घेतले. फटाक्यांमुळे नाशिकात ६ ठिकाणी आग लागण्याचा घटना घडल्या. मुंबईतील धोबीघाट परिसरात फटाक्यांमुळे लागलेली आग लोकांच्या सतर्कतेमुळे वेळीच आटोक्यात आणता आली. गाझियाबादमध्ये जळका फटाका इन्व्हर्टवर पडला आणि संपूर्ण इमारत जळून खाक झाली. याशिवाय अनेक ठिकाणी लागलेल्या लहानमोठ्या आगी स्थानिक नागरिकांच्या सतर्कतेमुळे वेळीच रोखण्यात आल्या. डोळ्याजवळ फटाका फुटल्याने डोळ्यांना दुखापत होणे, हात पाय भाजणे, बुबुळांना इजा होणे, चेहेरा भाजणे, कानाचा पडदा फाटणे, ऐकू यायचे बंद होणे, डोळे जळजळणे, डोळ्यांतून पाणी येणे, फटाक्यांच्या अति आवाजामुळे चक्कर येणे, डोके दुखणे यांसारख्या आजारांनी त्रस्त झालेले अनेक रुग्ण दिवाळीच्या काळात वाढल्याची नोंद ठिकठिकाणी रुग्णालयांतून करण्यात आली.

दिवाळी खरेतर नातेवाईकांसोबत एकत्र साजरा करण्याचा सण; मात्र फटाक्यांचा जीवघेणा धूर आणि आवाज नको म्हणून शहरातील श्वसनविकार, हृदय विकार असणारे अनेक जण दिवाळीच्या आधीच गावी किंवा शहराबाहेर मित्रमंडळींकडे, अन्य नातेवाईकांकडे काही दिवसांसाठी राहायला जातात. जे इथे आपल्या नातेवाईकांसोबत दिवाळी साजरी करण्यासाठी थांबतात त्यांना फटाक्यांच्या प्रदूषणामुळे जीव नकोसा होऊन जातो. गर्भवती स्त्रिया, मनोरुग्ण यांनाही फटाक्यांच्या आवाजाचा आणि विषारी वायूचा प्रचंड त्रास सहन करावा लागतो. कुत्रे, मांजरी यांसारखे पाळीव प्राणी, पक्षी यांच्या आरोग्यावरही फटाक्यांचा विपरीत परिणाम होतो, फटाक्यांमुळे ते भयभीत होऊन सैरावैरा धावू लागतात. भीतीमुळे अनेकदा हे प्राणी आणि पक्षी जीवसुद्धा गमावतात. वास्तविकत: दिवाळी हा दिव्यांचा सण. तिमिराकडून तेजाकडे जाण्याची शिकवण देणारा सण; मात्र दिवाळीतील जीवघेण्या फटाक्यांमुळे आपला प्रवास तेजाकडून तिमिराकडे चालला आहे कि काय असे वाटू लागते. दिवाळी आणि फटाक्यांचा काडीचा संबंध नाही. फटाक्यांची निर्मिती केवळ आतषबाजीसाठी करण्यासाठी करण्यात आली आहे. दिवाळीच्या काळात आतषबाजी करावी असा उल्लेख कोणत्याही प्राचीन ग्रंथांत अथवा धर्मशास्त्रात नाही, मग दिवाळीसारख्या पवित्र सणात ही प्रदूषणाची खैरात कशासाठी ? फटाक्यांमुळे क्षणिक सुख मिळते मात्र त्यापासून होणारे नुकसान कैकपटीने अधिक असते. यंदा केवळ दिवाळीच्या काळात सात हजार कोटी रुपयांचे फटाके उडवण्यात आले. आजमितीला देशाचा काही भाग दारिद्र्य रेषेखाली जीवन कंठत आहे, ज्यांना दिवसातून २ वेळा अन्न मिळणेही दुरापास्त आहे,अशा देशात फटाके फोडण्यात आणि त्यापासून होणारे नुकसान निस्तरण्यात अब्जोवधी रुपये खर्च होत असतील तर ते देशाला नक्कीच परवडणारे नाही. ज्या गोष्टी धर्मशास्त्रात नाहीत आणि जर त्यामुळे सामाजिक स्वास्थ बिघडणार असेल तर अशा बाबींवर बंदी आणणेच योग्य आहे. दरवर्षी दिवाळीच्या दरम्यान फटाक्यांमुळे होणारी वित्त आणि जीवित हानी, फटाक्यांच्या बाबतीत न्यायालयाला करावा लागणार हस्तक्षेप, या दिवसांत प्रशासनावर पडणारा अधिक भार या सर्व बाबी लक्षात घेऊन दिवाळीच्या काळात फटाके फोडण्यावर केंद्र सरकारने देश पातळीवर बंदी आणायला हवी !

जगन घाणेकर
घाटकोपर, मुंबई
मो.क्र. ९६६४५५९७८०

ओबीसी-मराठा संघर्ष पेटवणाऱ्यांना मतदार धडा शिकवणार : हेमंत पाटील

स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका विकासाच्या मुद्दावर लढवण्याचे आवाहन

मुंबई, २५ ऑक्टोबर : आगामी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीतून राज्यातील राजकीय पक्षांची जमिनीवरील ताकद आणि समाजाशी असलेले नाते स्पष्ट होईल. मात्र, राज्यात काही राजकीय पक्षांकडून ओबीसी विरुद्ध मराठा असा कृत्रिम संघर्ष पेटवण्याचे काम करण्यात आले आहे. आगामी निवडणुकीत जनता अशा प्रवृत्तीला मतदानातून प्रत्युत्तर देईल, असा ठाम विश्वास इंडिया अगेन्स्ट करप्शन आणि ओबीसी एकजूट परिषद चे राष्ट्रीय अध्यक्ष हेमंत पाटील यांनी शुक्रवारी व्यक्त केला.

आरक्षण हा संवेदनशील आणि घटनात्मक अधिकारांशी निगडित विषय आहे. मराठा समाजाचे प्रश्न न्याय्य आहेत, परंतु या प्रश्नावरून समाजात फूट पाडण्याचे किंवा ओबीसी समाजाला विरोधात उभे करण्याचे प्रयत्न अयोग्य आहेत. सर्व समाजघटकांना शांततेने आणि घटनात्मक मार्गाने तोडगा शोधावा लागेल, असे आवाहन पाटील यांनी केले. राज्यातील अंदाजे ५२ टक्के ओबीसी लोकसंख्या आणि ३३ टक्के मराठा समाज या दोन प्रमुख घटकांमध्ये ऐक्य राहणे हे महाराष्ट्राच्या सामाजिक स्थैर्यासाठी अत्यंत महत्त्वाचे असल्याचे पाटील म्हणाले.

आगामी निवडणुका या जातीय समीकरणांवर नव्हे, तर विकास, पारदर्शकता आणि प्रामाणिक प्रशासनावर लढल्या जाव्यात.आयएसी व ओबीसी एकजूट परिषदेच्या माध्यमातून जनजागृती मोहिमा राबवून समाजात सलोखा टिकवण्याचे प्रयत्न केले जातील, असेही पाटील यांनी स्पष्ट केले.

राज्य सरकारने आरक्षणासंदर्भात सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयांचा आदर करत, सर्व समाजघटकांना न्याय मिळेल अशा मार्गाने पुढे जाणे अपेक्षित आहे. राज्यातील जनतेचे सरकारवर विश्वास असल्याचे पाटील यांनी नमूद केले. सरकारच्या प्रयत्नांना सकारात्मक सहकार्य देण्यास आम्ही तयार आहोत. मात्र, राजकारणासाठी समाजात तणाव निर्माण करणाऱ्यांना जनता कधीच माफ करणार नाही, असेही पाटील यांनी अधोरेखित केले.

राशीभविष्य

मेष : आज तुमचा दिवस संमिश्र प्रतिक्रिया देणारा असेल. आज तुम्हाला नोकरीत नवीन संधी मिळतील, ज्याचा फायदा घेऊन तुम्ही पुढे जाऊ शकता. आज कोणतेही महत्त्वाचे काम तडीस जाईल.

वृषभ : आज तुमचे बिघडलेले काम पूर्ण होईल आणि तुम्हाला नवीन कामांमध्येही यश मिळेल. आज तुम्हाला कोर्ट केसेसमध्येही चांगली बातमी मिळू शकते. आज तुमच्या जोडीदाराचा पूर्ण पाठिंबा मिळेल.

मिथुन : आजचा दिवस तुमच्यासाठी खूप चांगला जाणार आहे. आज तुम्ही इतरांपेक्षा वेगळे काहीतरी करण्याचा प्रयत्न कराल, ज्यामध्ये तुम्हाला तुमच्या वडिलांचा पाठिंबा मिळेल.

कर्क : आजचा दिवस तुमच्यासाठी फायदेशीर असेल. आज तुम्हाला काही कामात अपेक्षित निकाल मिळतील. व्यवसाय दुसऱ्या ठिकाणी हलवण्याचा विचार करत असाल तर एकदा त्या जागेचे निरीक्षण करा.

सिंह : आजचा दिवस तुमच्यासाठी संमिश्र प्रतिक्रियांचा असेल. आज तुमच्या व्यवसायात कोणतेही महत्त्वाचे बदल करण्यापूर्वी तुम्ही बाजाराचे विश्लेषण केले पाहिजे. आज कंपनीकडून मोठी ऑर्डर मिळेल.

कन्या : नोकरीत प्रमोशन तर मिळेलच पण पगारवाढही होईल. या राशीच्या सामाजिक कार्याशी संबंधित व्यक्तीचा आज एका संस्थेकडून सन्मान केला जाईल. प्रकृतीकडे अधिक लक्ष पुरविणे गरजेचे आहे.

तुळ : आज तुम्ही तुमच्या जोडीदारासोबत खरेदीला जाल आणि त्यांना काही भेटवस्तू देखील द्याल. व्यवसायाशी संबंधित या राशीच्या लोकांना आज दुप्पट नफा होईल. आर्थिक बाजू मजबूत राहील.

वृश्चिक : आज तुम्हाला नोकरीत प्रमोशन मिळण्याची शक्यता आहे, ज्यामुळे घरात आनंदी वातावरण असेल. आज तुम्ही जे काही काम सुरू कराल ते वेळेवर पूर्ण करा. वरिष्ठ अधिकाऱ्याचे सहकार्य मिळेल.

धनु : आजचा दिवस तुमच्यासाठी खूप चांगला असेल. आज तुम्हाला कामाच्या ठिकाणी नवीन लोक भेटतील, ज्यांच्याशी भेटून तुम्हाला आनंद होईल. घरातील सर्व सदस्य तुमची प्रशंसा करतील.

मकर : आजचा दिवस तुमच्यासाठी चांगला असेल. आज तुम्ही तुमची जुनी कामे पुढे न्याल आणि नवीन कामे देखील वेळापत्रकबद्ध कराल. समाजाशी संबंधित काम करण्यासाठी आजचा दिवस चांगला आहे.

कुंभ : आजचा दिवस तुमच्यासाठी खूप चांगला असेल. व्यवसायाच्या दृष्टिकोनातून आजचा दिवस चांगला असेल आणि तुमचे व्यावसायिक संबंध मजबूत राहतील. ऑफिसमध्ये पूर्वीपेक्षा जास्त काम मिळेल,

मीन : आजचा दिवस तुमच्यासाठी अनुकूल असेल. आज तुमचे व्यावसायिक व्यवहार सुरळीत सुरू राहतील आणि तुम्हाला चांगला आर्थिक फायदाही होईल. वैवाहिक नात्यात गोडवा येईल.

शब्दकोडे क्रमांक २२४८

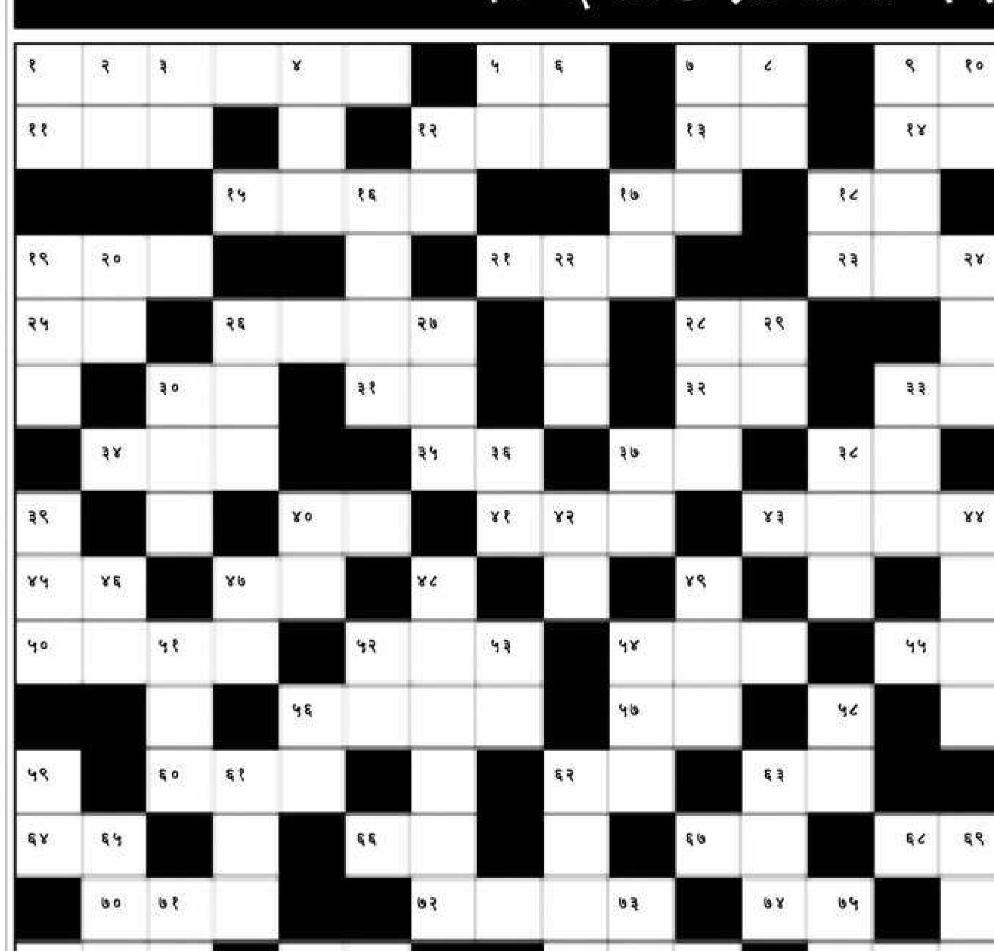

आडवे शब्द :-
१) जयघोष
५) वृद्धत्व, थोडे
७) हिशोबातील खर्चाच्या विरुद्धची बाजू
९) राख
११) संगीतातील एक राग
१२) मुलीचा नवरा
१३) गंध
१४) उपहास, चेष्टा
१५) खणणे
१७) लहान
१८) हात
१९) मुसलमान
२१) समशितोष्ण
२३) पडदा
२५) चाळीस शेर
२६) इंद्राचा हत्ती
२८) चालू दिवस
३०) गाढव
३१) लक्ष्मीचे एक नाव
३२) स्तुती करणारा, सजावट
३३) वजन
३४) मुस्लीमांचा पवित्र ग्रंथ
३५) वेल
३७) वेळ, यम
३८) बाई
४०) सामान
४१) होडी, सैन्याचा तळ
४३) अटीची भाषा
४५) पुरुष
४७) आंच, उष्णता, दाह
५०) नवारीने बाज विणणे
५२) विश्रांती
५४) सहाय्य
५५) केव्हा(ग्रा)
५६) लाकूड कापण्याचे हत्यार
५७) बत्त्याचा जोडीदार
६०) वाळवी
६२) तात्पर्य, थोडक्यात
६३) स्वामी, पती
६४) मुक्काम
६६) वर्षाव, भडीमार
६७) न वापरलेला, नवा
६८) वाळा
७०) उद्याच्या नंतरचा दिवस
७२) वरपांगी
७४) विश्व, दुनिया
७६) सत्वयुक्त
७७) तापलेले
७८) एक दुतोंडी छोटे चर्मवाद्य
७९) लुच्चा, धूर्त

उभे शब्द :-
१) यश, सिद्धी
२) मृत्युदेवता
३) प्रजा, लोक
४) करणारा
५) एक बारीक धान्य
६) मोहरी
७) भारतीय सैनिक
८) महिना
९) भात शिजताना होणारा आवाज
१०) मीठ
१२) गमन करणे
१६) रमापती
१७) आमरसाची पोळी
१८) बशीचा जोडीदार
१९) जावळ, जुळा
२०) माराची उमटलेली खूण
२२) सहाय्य
२४) संगीतातील तान
२६) लोहाराकडचे एक साधन
२७) मसाल्यातील एक पान
२८) नभ
२९) केसाची जाड बट, रस्ता
३०) काड्यांची केरसुणी
३३) हिंदुस्थान
३६) ज्वर
३७) गेरु
३८) श्रीफळ
३९) जन्म
४०) कापड विणण्याचे साधन, शोध
४२) वाम
४४) रविवासर
४६) जाडसर पीठ
४७) कोथिंबीरीचे बी
४८) बेडकांचे ओरडणे
४९) पायदळ
५१) धोबी
५२) अजगर
५३) अभिप्राय
५४) महिरप
५६) हात
५८) हळू, सावकाश
५९) मत्सर
६१) सातूचे पीक
६२) आ. अत्रे यांचे जन्मगाव
६३) निराश, नाखूष
६५) बेचव, पचपचीत
६९) फुरसत
७१) द्रव पदार्थ
७३) दारुचा एक प्रकार
७५) विटी कोलण्याचा बारीक खड्डा

(उत्तर उद्याच्या अंकात)

मागील शब्दकोड्याचे उत्तर

फलटणमधील डॉक्टर तरुणीच्या आत्महत्येची एसआयटीमार्फत चौकशी व्हावी

दोषींना कठोर शिक्षा द्या, बबनराव तायवाडे यांची मागणी

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

फलटण मधील त्या डॉक्टर तरुणीला आत्महत्येस कुणी प्रवृत्त केले, तिच्यावर कुणी दबाव आणला याची सखोल चौकशी झाली पाहिजे, अशी आमची सर्वांची मागणी आहे, तर आत्महत्येस प्रवृत्त करणाऱ्या व्यक्तीला कठोर शिक्षा द्यावी, त्यासाठी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी एसआयटी स्थापन करावी अशी आमची मागणी आहे, असे ओबीसी महासंघाचे अध्यक्ष बबनराव तायवाडे यांनी म्हटले आहे.

बबनराव तायवाडे म्हणाले की, डॉक्टर तरुणीने केलेल्या आत्महत्येला कुणी जातीय रंग देऊ नये. समाजातील सर्वांची तिला न्याय मिळवून देण्याची जबाबदारी आहे. कुठल्याही समाजातील मुलं-मुली असो त्यांना जर कुणी त्रास देत असेल तर त्यांना संरक्षण मिळायला हवे. त्यांच्या मनात सुरक्षिततेची भावना निर्माण झाली पाहिजे.

आता कुठे आमची पोरं शिकताय बबनराव तायवाडे म्हणाले की, स्वातंत्र्याच्या ७५ वर्षानंतर आज कुठे ओबीसी समाजामधील मुलं-मुली हे डॉक्टर, इंजिनिअर आणि कार्पोरेटमध्ये मोठमोठ्या पदावर आज आम्हाला दिसून आले आहेत. याचा आम्हाला आनंद आणि गर्व आहे. पण हे होत असताना एका डॉक्टर तरुणी इतक्या कमी वयात स्वतःचे जीवन संपवण्याचा निर्णय घेते आत्महत्या करते ही मनाली ठेचणारी गोष्ट आहे. तिला आत्महत्या करण्याकरता कुणी प्रवृत्त केले तिला कुणी त्रास दिला? या गोष्टीची चौकशी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी करावी. त्यासाठी एसआयटी लावावी आणि जो कोणी यामध्ये दोषी असेल त्याला कठोर शिक्षा द्यावी की यापुढे असा त्रास देण्याची हिंमत करणार नाही.

हे सहन करण्यासारखे नाही

बबनराव तायवाडे म्हणाले की, गाव खेड्यातून आलेली एक तरुणी डॉक्टर होते आणि तिच्या जीवनाला सुरवात करते तेव्हा तिला असा त्रास होतो आणि त्यातून आमचा ओबीसी तरुण-तरुणीवर जीवन संपवत असेल तर ते खूप वेदनादायी आहे. हे सहन करण्यासारखे नाही.

मुख्यमंत्र्यांच्या आदेशानंतर पीएसआय बदने निलंबित

मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी सातार्‍याचे पोलिस अधीक्षक तुषार दोशी यांच्याशी चर्चा केली आणि महिला डॉक्टरने सुसाइड नोटमध्ये नमूद केलेल्या पोलिसांवर तसेच इतर सर्व आरोपींवर कठोर कारवाई करा, असे आदेश दिले.

दोशी म्हणाले की, मुख्यमंत्र्यांच्या आदेशानुसार पोलिस उपनिरीक्षक बदनेला निलंबित करण्यात आले आहे.

प्रशांत बनकर पोलिस नसून सामान्य नागरिक आहे.

सुसाइड नोटमध्ये जे म्हटले ते शब्दशः असे, माझ्या मरण्याचे कारण पोलिस निरीक्षक गोपाल बदने ज्याने माझा ४ वेळा rape केला आणि प्रशांत बनकर ज्याने मागच्या ५ महिने शारीरिक व मानसिक छळ केला.

शिवसेनाउबाठा तालुका प्रमुखांचा राजीनामा

■ महासागर प्रतिनिधी
रामटेक, दि. २५ :

रामटेक तालुक्यातील युवा,सुशिक्षित, अनुभवी व ऊर्जावान नेतृत्व, हेमराज चोखांद्रे यांनी नुकताच आपल्या शिवसेना उबाठा तालुका प्रमुख पदाचा राजीनामा पक्ष श्रेष्ठी व वरिष्ठ पदाधिकारी यांना सुपूर्द केला आहे.

शिवसेना पक्षाची दुफळी झाल्यानंतर शिवसेना (उबाठा) पक्षाची नवीन बांधणी करण्यात व पक्ष संघटना वाढविण्यात हेमराज चोखांद्रे यांनी मोलाची कामगिरी बजावली होती. परंतु विधानसभेच्या निवडणुकीनंतर सक्षम नेतृत्व म्हणून कोणताही वरिष्ठ नेता नसल्याने व स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुका ची आरक्षण सोडत होऊनही कोणत्याही वरिष्ठ नेत्यांनी कार्यकर्तांना भेटी दिल्या नाहीत किंवा साध्या बैठकी देखील घेतल्या नाहीत त्यामुळे येणाऱ्या निवडणुका कोणाच्या मार्गदर्शनात व नेतृत्वात लढवाव्यात हा खूप मोठा प्रश्न असल्याने व आपण आपल्या कार्यकर्त्यांना न्याय देऊ शकत नाही किंवा त्यांचे समाधान करू शकत नाही,त्यामुळे हेमराज चोखांद्रे यांनी आपल्या तालुका प्रमुख या पदाचा राजीनामा दिला आहे.

सांझज्योत परिवार नागपूर तर्फे फराळाचे वाटप

नागपूर: दिवाळी म्हणजे प्रकाशाचा, आनंदाचा आणि आपुलकीचा सण. या सणाचे खरे सौंदर्य केवळ रोषणाईत नव्हे, तर दुसऱ्याच्या आयुष्यात प्रकाश पेरण्यात आहे. येथे सांझज्योत परिवार तर्फे दिवाळी निमित्त बेला,शहापूर, भंडारा ते विविध ठिकाणी फराळ वाटपाचा उपक्रम करण्यात आला होता. या उपक्रमामुळे समाजात सकारात्मक संदेश गेला असून, तरुण पिढीला सामाजिक बांधिलकीची जाणीव होण्यास मदत झाली आहे.

या घेतलेला हा पुढाकार इतरांना पण प्रेरणादायी ठरेल. संस्थेचे सदस्य केतन कारेगावार, अमोल जुंबळे आणि इतर सभासदाच्या उपस्थितीत पार पडला.

एआयआयएमएसच्या बालरोग विभागातील चिमुकल्यांन सोबत दिवाळी साजरी

■ महासागर प्रतिनिधी
हिंगणा, दि. २५ :

एआयआयएमएसचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी व संचालक डॉ. प्रशांत जोशी आणि बालरोग विभाग प्रमुख प्रा. मीनाक्षी गिरीश यांच्या पुढाकाराने आयोजित बालरोग विभागातील चिमुकल्यांन सोबत दिवाळी साजरी.

या वेळी कॉमंहेड युकोचे कार्यकारी संचालक तथा वरिष्ठ बालरोग तज्ञ डॉ उदय बोधनकर, वैधकिय अधिक्षक डॉ निलेश नागदेवे, बालरोग तज्ञ डॉ सौ निता जोशी विशेष अतिथि म्हणून उपस्थित होते.

डॉ प्रशांत जोशी व प्रा मिनाक्षी गिरिष यांनी दिलेल्या वैयक्तिक आमंत्रणामुळे मला या आगळ्या-वेगळ्या सामाजिक उपक्रमात सहभागी होण्याची संधी मिळाली.

या प्रसंगी बालरोग विभागातील लहान देवदूतांबरोबर दिवाळी साजरी करताना त्यांच्या आणि त्यांच्या पालकांच्या चेहऱ्यावर झळकणारा आनंद आणि उत्साह पाहून मन हेलावून गेले.

या तेजस्वी सणात आशेचा आणि आनंदाचा प्रकाश खऱ्या अर्थाने पसरलेला दिसला असे मनोउद्गार डॉ उदय बोधनकर यांनी काढले.

या उपक्रमांतर्गत सुमारे ५० बालरुग्णांना पौष्टिक राजगिऱ्याची चिक्की, गव्हाचे बिस्किटे आणि वयोगटानुसार योग्य खेळणी वाटपयात आली असुन या छोट्याशा भेटवस्तूंनी मुलांच्या आणि त्यांच्या कुटुंबीयांच्या चेहऱ्यावर आनंद फुलला होता. कार्यक्रमाच्या यशस्वीते करिता एआयआयएमएस नागपूरमधील सर्व डॉक्टर, परिचारिका आणि कर्मचारीवर्ग यांनी अथक परिश्रम घेतले.

तीन दिवसांचा यलो अलर्ट सकाळी मध्यम पावसाची हजेरी

नागपूर : गेल्या काही दिवसांपासून शहरात ऑक्टोबर हिटचा त्रास सुरु झाला असताना शनिवारी सकाळी हलक्या ते मध्यम स्वरूपाचा पाऊस झाला. दक्षिण पूर्व बंगालच्या उपसागरात कमी दाबाचे क्षेत्र तयार झाल्यामुळे नागपूरसह विदर्भातील अनेक जिल्हयात पावसाच्या जोरदार सरी कोसळल्या. नागपुरात पुढील तीन दिवसांचा यलो अलर्ट काही भागात विजांचा कडकडाट व हलक्या ते मध्यम स्वरूपाचा पाऊस होण्याचा अंदाज हवामान विभागाने वर्तविला आहे. सकाळपासूनच ढगाळ वातावरण असताना अनेक भागात मध्यम स्वरूपाचा पाऊस झाल्याने नागरिकांची तारांबळ उडाली. ऐन दिवाळीच्या दिवसात पाऊस होत असल्याने रेनकोट व छत्री जवळ ठेवावी लागत आहे. शनिवारी दिवसभरात१२ मि.मी. पावसाची नोंद झाली.

दक्षिण भारतीय तेलुगू समाजाने साजरा केला नागुला चतुर्थी उत्सव, प्राचीन श्री शिव मंदिरात भक्तांची मोठी गर्दी

नागदेवतेची पूजा करताना दक्षिण भारतीय तेलुगू समाजातील श्रद्धाळू.

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

बेलिशॉप मोतीबाग रेल्वे कॉलनी येथील प्राचीन श्री शिव मंदिरात दीपावली उत्सवाच्या चौथ्या दिवशी दक्षिण भारतीय तेलुगू समाजाने पारंपरिक पद्धतीने नागुला चतुर्थी उत्सव साजरा केला. कार्तिक महिन्याच्या चतुर्थी दिवशी नागदेवतेची पूजा केली जाते. ज्या ठिकाणी नागदेवतेचे वासस्थान असते, तेथे सकाळी लवकर महिलावर्ग पारंपरिक वेशभूषेत कुटुंबासह या पूजेत सहभागी होतात. यावेळी फटाके फोडून आनंद साजरा केला जातो. अतिवृष्टी असूनही सकाळपासूनच दक्षिण भारतीय तेलुगू समाजातील परिवार मंदिर परिसरातील नागदेवतेच्या बिळाजवळ पूजा करण्यासाठी जमले होते. हा उत्सव बेलिशॉप मोतीबाग रेल्वे कॉलनीतील प्राचीन श्री शिव मंदिराच्या आवारात पार पडला. असे मानले जाते की या मंदिरात नागदेवतेचा वास अनेक वर्षांपासून आहे. दर काही काळाने नागदेवता येथे दर्शन देतात, अशी श्रद्धा आहे.

नागदेवतेचे स्थान शिवमंदिराच्या परिसरात असल्यामुळे भाविकांमध्ये उत्साहाचे वातावरण होते. या आयोजनाच्या यशस्वीतेसाठी प्रकाशराव (गुंडुराव), पी. सत्याराव, डॉ. प्रवीण डबली, रामकृष्ण पटनायक, पी. विजय तसेच मंदिर समितीचे सदस्य आणि तेलुगू समाजातील श्रद्धाळू यांनी प्रयत्न केले.

कुणबी समाजाचा परिचय मेळावा संपन्न

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

सर्व शाखीय कुणबी समाजाचा वधू-वरपरिचय मेळावा नुकताच नंदनवन येथे आयोजित करण्यात आलेला होता. यावेळी प्रमुख अतिथी म्हणून बहुजन विचार मंचचे संस्थापक व उद्योजक नरेंद्र जिचकार, सुप्रसिद्ध उद्योजक नितीन साळवे, सोनल साळवे, योगेश चव्हाण, प्राध्यापिका मंजुषा चव्हाण, आयुर्वेदाचार्य डॉक्टर अनुराधा सारडे व कौन्सिलर सौ शिल्पा साठे, परमेश्वर राऊत, तिरळे कुणबी समाज संस्थेचे सचिव सुरेश जिचकार, एकनाथ काळमेघ, गणेश नाखले, उमाजी कोहळे प्रामुख्याने उपस्थित होते. यावेळी ३३० उपवर वधू व त्यांचे पालक व समाज बंधू उपस्थित होते.

यावेळी अतिथिनी उपस्थित उपवर व वधूंना मार्गदर्शन केले व सांगितले की जुन्या रीती व परंपरा सोडून सर्वांनी नवीन आवश्यक ते नाविन्यपूर्ण परंपरा अंगी काराव्यात.यावेळी आयुर्वेदाचार्य डॉक्टर अनुराधा सरडे यांनी उपस्थितांना आपले आरोग्य कसे सुदृढ ठेवावे याबद्दल योग्य ती माहिती दिली.

कार्यक्रमाचे आयोजक म्हणून इंजिनियर सुधांशू मोहोड, पौर्णिमा मोहोड, इंजिनियर संजय काळे, प्रा. जयश्री काळे, रामेश्वर राऊत, ललिता राऊत यांनी कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी अथक प्रयत्न घेतले.

गडकरींच्या कार्यक्रमात महिला अधिकाऱ्यांमध्ये धक्काबुक्की

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

केंद्रीय मंत्री नितिन गडकरी यांच्या उपस्थितीत झालेल्या रोजगार मेळाव्यात दोन वरिष्ठ महिला अधिकाऱ्यांमध्ये धक्का-मुक्की व वादाचे दृश्य समोर आले, ज्याने प्रशासनिक वतुर्ळात जोरदार चर्चा सुरु केली आहे.

हा प्रकार थेट मंचावर घडला आणि त्याचा व्हिडिओ सोशल मीडियावर मोठ्या प्रमाणावर व्हायरल होत आहे.

माहितीनुसार, हा वाद नागपुर डाक मंडलाशी संबंधित आहे. पोस्ट मास्टर जनरलच्या पदाच्या स्थानांतरणासंबंधी पूर्वीपासून सुरू असलेला विवाद अखेर सार्वजनिक झाला आहे. नागपुर डिव्हिजनच्या पोस्ट मास्टर जनरल शोभा मधाले यांचा ८ सप्टेंबर रोजी कर्नाटकमधील धारवाड येथे तबादला झाला होता. त्यांच्या जागी नवीन नियुक्ती होईपर्यंत नवी मुंबईच्या पोस्ट मास्टर जनरल सुचीता जोशी यांना नागपुरचे अतिरिक्त कार्यभार सोपवण्यात आले होते.ताबडतोबच शोभा छळींळप ऋरवज्ञरीळ मधाले यांनी या तबादल्याविरुद्ध न्यायालयात आव्हान नोंदवले आणि त्यांना स्थगन आदेश (स्टे) मिळाला होता. या पार्श्वभूमीवर दोन्ही अधिकाऱ्यांमध्ये काही काळापासून मतभेद सुरू होते.शुक्रवारी झालेल्या रोजगार मेळाव्यात, नितिन गडकरी मुख्य अतिथी म्हणून उपस्थित होते. मंचावर सुचीता जोशींना आमंत्रित केले होते कारण त्या सध्या नागपुरचे कार्यभार सांभाळत होत्या. या दरम्यान शोभा मधालेही कार्यक्रमस्थळी पोहोचल्या आणि मंचावरील सोफ्यावर बैठल्या.

दिवाळी मिलनातून निवडणुकीसाठी इच्छुकांची साखरपेरणी

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

नागपूर महापालिकेची निवडणूक अवघ्या काही महिन्यांवर येऊन ठेपली असून, शहरातील राजकीय वातावरण आता हळूहळू तापू लागले आहे. दिवाळीचा उत्सव हा परंपरेने आनंद आणि एकोपा वाढविण्याचा काळ असला, तरी यंदा तो अनेक राजकीय इच्छुकांसाठी प्रचाराची संधी ठरत आहे.

विविध प्रभागांमध्ये आयोजित होत असलेल्या दिवाळी मिलन कार्यक्रमांच्या माध्यमातून इच्छुक उमेदवारांनी मतदारांशी साखरपेरणीला सुरुवात केली आहे. फराळ, मिठाई, शुभेच्छा आणि भेटवस्तूंच्या माध्यमातून मतदारांच्या मनावर गोड ठसा उमटवण्याची चढाओढ सुरू झाली आहे.२०१७ मध्ये निवडून आलेल्या नगरसेवकांची मुदत ५ मार्च २०२२ रोजी संपल्यानंतर ओबीसी आरक्षणासंबंधी सुरू असलेल्या न्यायालयीन वादामुळे निवडणुका पुढे ढकलण्यात आल्या. त्यानंतर राज्य सरकारने महापालिका आयुक्तांकडे प्रशासक पदाची जबाबदारी सोपवली. मात्र सर्वोच्च न्यायालयाने आता ३१ जानेवारी २०२६ पूर्वी निवडणुका घेण्याचे आदेश दिल्याने, नागपूर महापालिकेची निवडणूक पुढील तीन महिन्यांच्या आत होण्याची शक्यता जवळपास निश्चित झाली आहे. या पार्श्वभूमीवर शहरातील सर्व प्रमुख राजकीय पक्ष आणि अपक्ष इच्छुकांनी प्रचारयंत्रणा सक्रिय केली आहे.

शहरातील विविध भागांत सामाजिक व सांस्कृतिक संस्थांच्या माध्यमातून दिवाळी मिलन सोहळे आयोजित केले जात आहेत.

Change Of Name

MY OLD NAME WAS **HASNAIN ROSHAN ALI AJANI.** NOW MY NEW NAME IS **HASANAIN ROSHANALI AJANI.**
OLD PASSPORT NO.:- **G3195774.**
ADD : NEAR ABDULLAH NAGAR, MAHESH GYANPITH SCHOOL, SANT GOMAJI WARD,HINGANGHAT-442301, DISTRICT :- WARDHA, M.S. INDIA.

निधन

जगदीश बनसोड

नागपूर : उंटखाना, नागपूर निवासी जगदीश भैय्याजी बन्सोड यांचे वयाच्या ७४ व्या वर्षी वृध्दापकाळाने निधन झाले. त्यांची अंतिम यात्रा उद्या रविवार दि. २६ ऑक्टोबर रोजी सकाळी १०.३० वाजता. अंत्यसंस्कार मोक्षधाम घाटावर करण्यात येईल.

भास्कर गजभिये

नागपूर: जुनी मंगळवारी, बाबा नानक शाळेच्या मागे भास्कर आत्माराम गजभिये यांचे , वयाच्या ७८ व्या वर्षी अल्प आजाराने दुःखद निधन झाले. त्यांच्या अंतिम विधी गंगाबाई घाट येथे पार पडला.

चिमुकल्या हातांनी साकारला रायगड किल्ला

■ महासागर प्रतिनिधी
नागपूर, दि. २५ :

दिवाळी म्हटली की सुट्या, खरेदी, फराळ आणि मज्जा! पण त्रिमूर्ती नगरमधील चिमुकल्यांनी या पारंपरिक आनंदात इतिहासाची जोड देत किल्ला महोत्सव साजरा केला. एम. आय. जी. २४ मधील आराध्या खर्चे, अन्वी वघळे, अद्वीक डेहनकर, पुण्य चांदेकर, देवर्ष डेहनकर आणि प्रिशा चांदेकर या बालमंडळींनी रायगड किल्ल्याची सुंदर प्रतिकृती उभारून छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या स्वराज्य बांधणीचा संदेश दिला.

या छोट्यांनी आपल्या सादरीकरणातून रायगड किल्ल्याचे ऐतिहासिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व थोरामोठ्यांसमोर प्रभावीपणे मांडले. त्यांनी गडकिल्ल्यांची जोपासना, त्यांचे जतन आणि स्वराज्याच्या इतिहासाची जाणीव पुढच्या पिढीकडे पोहोचवण्याचे आवाहनही केले. या उपक्रमाची सुरुवात मागील वर्षी दीपा काकडे गायकवाड यांच्या प्रेरणेतून झाली होती. ठरळसरव ऋीं त्या वेळी 'शिवनेरी' किल्ल्याची प्रतिकृती साकारून 'किल्ला महोत्सव' या उपक्रमाचा शुभारंभ करण्यात आला होता. यावर्षी 'रायगड' साकारून या परंपरेला नवचैतन्य प्राप्त झाले आहे. किल्ला महोत्सवाच्या माध्यमातून बालमंडळींना इतिहासाची जाण तर मिळतेच, पण सामूहिक सहभागातून त्यांच्यात नेतृत्व, संघटन आणि स्वराज्यप्रेमाची बीजेही पेरली जात आहेत.

Public Notice

If is hereby informed of the public at large that **Mr. Rajeshwarrao Parthasarthy Naidu**. Owner of the Two Wheeler vehicle **TVS JUPITER ZX (MH-31 - F5884) Engine No - EG4EJ1970162 and Chasis No. - MD626EG43J1E18850** has Expired on 02-10-2025 , **Smt. Shobha Rajeshwarrao Naidu (wife)**, R/O , Plot no N.234, Shivsai, Khamla Road, Near Shiv Mandir, HB Estate, Sonegaon, Nagpur, Dist : Nagpur, Maharashtra - 440025 has been succeeded by **Smt. Shobha Rajeshwarrao Naidu (wife)** and she is resident of, R/O , Plot no N.234, Shivsai, Khamla Road, Near Shiv Mandir, HB Estate, Sonegaon, Nagpur, Dist : Nagpur, Maharashtra - 440025, she being the successor of possession of above mentioned vehicle to confer intent to use the vehicle accordingly, he has applied to **RTO Nagpur** City for the transfer of vehicle on his name any person having any claim or objective in thos regara should inform within 7 days from the date of publication of this notice and bring such fact to that notice of RTO /Transport authority.

Name of Successor
Smt. Shobha Rajeshwarrao Naidu (wife)
R/O , Plot no N.234, Shivsai, Khamla Road,
Near Shiv Mandir, HB Estate, Sonegaon,
Nagpur, Dist : Nagpur, Maharashtra - 440025

जाहीर प्रगटन

जिल्हा वक्फ अधिकारी कार्यालय
महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळ, नागपूर
१ला मजला, हज हाऊस, गंजीपेट नागपूर-४४००१८ (फोन: ०७१२-२९९५८४२)

क्र. मरावंम/चौकशी/ जि.व.का.ना./ ५६१/२०२५ दि.:२२ सप्टेंबर २०२५

उम्मीद अधिनियम १९९५ च्या कलम ६९ अन्वये वक्फ संस्थेच्या योग्य प्रशासनाकरीता योजना मंजूर करणेबाबत.

वक्फ संस्थेच नाव व पत्ता: Majlis-e-Intezamia Masjid & Maktab-e-Fatema, Village. Sangam Nagar, Taluka. Nagpur, Dist. Nagpur (MSBW/NGP/116/2010)

उपरोक्त वक्फ संस्था महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळात नोंदणीकृत असुन अर्जदार हाजी हमीद खान अजीज खान यांनी दिनाक १८/०९/२०२५ रोजीच्या अर्जान्वये सदर संस्थेच्या व्यवस्थापनाकरीता महाराष्ट्र राज्य वक्फ मंडळाकडे प्रारुप योजना दाखल केलेली आहे प्रारुप योजनेतील तरतूदीनुसार विश्वस्त्तांचा कार्यकाळ आजीवन वर्षाचा असून व्यवस्थापन समिति निवडीची रित उर्वरित व्यवस्थापकीय समिती सदस्यांच्या बहुमताने नवीन सदस्याची नियुक्ती करेल अशी आहे. योजनेमध्ये नमूद प्रस्तावित व्यवस्थापन समिती खालीलप्रमाणे आहे:-

अ.क्र.	नाव	पद
१.	सय्यद शमीम रज्ज़ाक सय्यद हबीबुर्रज्ज़ाक	अध्यक्ष
२.	सय्यद अब्दुल हादी सय्यद अब्दुल रहीम	उपाध्यक्ष
३.	मो. रफिउल्ला शेख इबादुल्ला	सचिव
४.	अब्दुल बारी सिद्दिकी अब्दुल कदीर सिद्दिकी	कोषाध्यक्ष
५.	सय्यद अब्दुल मजीद सय्यद अब्दुल रहीम	सह-सचिव
६.	नुरुल्ला शेख नियामतुल्ला शेख	सदस्य
७.	सय्यद अजीम रज्ज़ाक सय्यद हबीबुर्रज्ज़ाक	सदस्य
८.	सलीम कहार शेख अब्दुल कहार शेख	सदस्य
९.	सैय्यद शोएब रज्ज़ाक	सदस्य
१०.	अब्दुल कुद्दुस मो. अस्फाक शेख	सदस्य
११.	अब्दुल अमान अब्दुल नबी	सदस्य

सदर प्रारुप योजनेबाबत काही तक्रारी, आक्षेप असल्यास संबंधितांनी सदर नोटीस प्रसिध्द झाल्यापासून ८ दिवसाच्या आत, जिल्हा वक्फ अधिकारी, नागपूर, १ ला मजला, हज हाऊस, गंजीपेठ, नागपूर-४४००१८ येथे आपले म्हणणे दाखल करावे. विहीत वेळेनंतर आक्षेप प्राप्त झाल्यास त्याची दखल घेण्यात येणार नाही. याची दक्षता घ्यावी.

दिनांक : २२/०९/२०२५

(तौफिक अहमद)
जिल्हा वक्फ अधिकारी
नागपूर

RNINO-20789/71 | Mahasagar Nagpur | Printed, published and owned by Shrikrishna Tansukhdas Chandak at Arunodaya Press, Cotton Market, Nagpur-440018 and published at Dainik Mahasagar Office, Tekdi Road, Sitabuldi, Nagpur. **Group Editor-in-Chief and Managing Director** - Shrikrishna Tansukhdas Chandak, **Group Editor** - Sandeep Ramrao Kale, **Managing Editor** - Pankaj Shrikrishna Chandak. **Main office phone numbers:** 7447735851/9922970023/7447735853.

आर.एन.आय. नोंदणी क्रमांक २०७८९/१९७१ | महासागर नागपूर | **मालक, मुद्रक, प्रकाशक :** श्रीकृष्ण तनसुखदास चांडक यांनी अरूणोदय प्रेस, कॉटन मार्केट, नागपूर, ४४००१८, येथे छापून, दैनिक महासागर कार्यालय, टेकडी रोड, सिताबर्डी, नागपूर, येथे प्रकाशित केले. **मुख्य संपादक व मॅनेजिंग डायरेक्टर : श्रीकृष्ण तनसुखदास चांडक, समूह संपादक : संदीप रामराव काळे, प्रबंध संपादक : पंकज श्रीकृष्ण चांडक**
फोन : ७४४७७३५८५१, ७४४७७३५८५३

भक्तिमार्ग

भक्तिरंगात रंगला कार्तिक

ऋतूबदलाच्या काळात येणारा कार्तिक निसर्गाचं साजिरं रूप दाखवत-ेच त्याचबरोबर भक्तिमार्गाचा नवा सोपान चढण्याची संधीही देतो. या मासात साजरे होणारे तुळशी विवाह, त्रिपुरी पौर्णिमा, कार्तिकी एकादशी, आवळी भोजन आदी कार्यक्रम भक्तिभावनेला हलकेच फुंकर घालून जातात. या आल्हाददायी वाता-वरणात सांस्कृतिक कार्यक्रमांची रेलचेलही चित्तवृत्ती प्रसन्न करुन जाते.

ऋतूमानाप्रमाणे दिनचर्येत बदल करण्याचे, चित्तवृत्ती प्रसन्न ठेवण्याचे संदेश देणारे हे सण कालचक्राचं परिवहन अधिक अर्थपूर्ण बनवतात. आता अवतरलेला कार्तिक मासही या सर्व दृष्टींनी महत्त्-वाचा आहे. हा काळ थंडीची चाहूल लागण्याचा. फ-ुललेल्या चित्तवृत्तींमुळे सुखावण्याचा, सणांच्या तयारीत आणि साजरीकरणात दमलेल्या शरीर आणि मनाला विसावण्याची संधी देण्याचा... म्हणूनच वर्षातलं हे पर्व त्या मानाने निवांत असतं. नेहमीप्रमाणे दिनचर्या सुरू असली तरी त्यामध्ये डोकावणारा निवांतपणा, आळस लपून रहात नाही. एकीकडे दिवाळीची धामधूम संपते. एक मोठं आणि दमवणारं उत्सवपर्व संपतं. खरेदीची धामधूम पार पडते. घराचं सुशोभीकरण, भेटीगाठींची देवाणघेवाण, पाहुण्या-राऊळ्यांची उठबस, एकम-ेकांकडे रंगणाऱ्या मेजवान्या या सर्वांची पूरक साखळी थोड्या-फार फरकाने सुरूच असली तरी पहिला बहर ओसरलेला असतो. सणांच्या निमित्ताने जास्त खाल्लेले चार घास तनामनावर परिणाम दाखवत असतात. आता व्यायाम करायलाच हवा, असा मनोमन होणारा संकल्प स्मरत असतो. पण चांगली थंडी पडेपर्यंत अनेकांचे पाय उंबऱ्यातच घोटाळत असतात. कार्तिक हा असाच असतो.

कार्तिक शुद्ध प्रतिपदेच्या दिवशी विक्रम संवत्सर या कालगणनेच्या नव्या वर्षाचा प्रारंभ होतो. दिवाळी पाडव्याचा हा मंगल दिवस. बळीची पूजा करणं, पहाटे स्नान करुन देवदर्शनाला जाणं, गोवर्धनाची पूजा करणं, बळी नावाच्या प्रतापी आणि लोककल्याणकारी राजाचं स्मरण करुन पूजन करणं हे सगळे विधी दर वर्षी साजरे होतात. कार्तिक द्वादशीचा दिवसही असाच आनंदात साजरा होण-ारा. भाऊबीजेचा हा दिवस भावा-बहिणीच्या प्रेमळ नात्यामध्ये नवे रंग भरुन जातो. त्यानंतर सुरू होतो तुळशी विवाहाचा उत्साह. सध्या ङलिव्ह इन रिलेशनङ्चे दिवस आहेत! लग्नसंस्थेच्या कक्षा आक्रसत आहेत. सध्याचे तरुण लग्नबेडीत अडकताना शंभर नव्हे तर हजार वेळा विचार करत आहेत. पण असं असलं तरी दर वर्षी तुळशीचं लग्न मात्र धुमधडाक्यात पार पडतं.

तुळशीच्या लग्नाचा सोहळा भक्तिमार्गातील एक उत्सवी टप्पा आहे. या दिवशी श्रीकृष्ण आणि तुळशीचा विवाह विधिवत संपन्न होतो. हे मंगलकार्य घरोघरी आबालवृद्धांच्या साक्षीने पार पडतं. यानिमित्त घराचं सुशोभिकरण होतं. दारात छोटेखानी मंडप पडतो. तुळशीवृंदावन गेरुने रंगवलं जातं. तुळशीभोवती नवी माती भरली जाते. विवाहाच्या दिवशी गोरज मुहूर्तावर समारंभ रंगतो. वृंदावन रांगोळ्याच्या गालिच्यांनी सुशोभित होतं. एका कोपऱ्यात ऊस रोवले जातात. एका छोट्या खड्ड्यात आवळे आणि चिंचादेखील टाकतात. ही सजावट हौस आणि इच्छेनुसार कितीही भव्य आणि दिमाखदार असू शकते. तुळशीला सौभाग्यलेणं अर्पण केलं जातं. नवं वस्त्र ल्यालेली तुळस गोजिरवाणी दिसते. त्यानंतर तुळशीशेजारी श्रीकृष्णाची मूर्त ठेवली जाते. विवाहसमयी या दोघांमध्ये आंतरपाट धरला जातो. उपस्थितांना अक्षता वाटल्या जातात. गुरुजी मंगलाष्टकं म्हणतात आणि या जोडप्यावर अक्षतांचा वर्षाव होतो. उपस्थितांना अल्पोपहार दिला जा-तो. आजही बहुसंख्य घरांमध्ये तुळशीविवाहाचा हा सोहळा भक्तिमय वातावरणात संपन्न होतो. तुळशीच्या लग्नानंतरच लग्नसराई सुरू होते.

या विधीमागे विविध कथा सांगितल्या जा-तात. श्रीकृष्णाला प्रिय असणाऱ्या तुळशीला राधेने मनुष्य होण्याचा शाप दिला. त्याप्रमाणे तिने कुरुप-काळ्या रुपात जन्म घेतला. या रुपामुळे कोणीही वर मिळत नसल्याने पित्याने तिचा त्याग केला. निराश अवस्थेत तुळशीने जीवन संपण्याचा निर्णय घेतला आणि भूमीत गडप होऊ लागली. मात्र नेमक्या त्याच वेळी सावळ्या विठ्ठलाला आपल्या पूर्व अवतारातील वचनाचं स्मरण झालं आणि वचनपूर्तीसाठी त्याने भूमीत गडप होऊ पाहणाऱ्या तुळशीला ओढून बाहेर काढलं. तेव्हा तुळशीचं रोप बाहेर आलं. हे पाहून त्याने रोपट्याशी विवाह केला आणि वचनाची पूर्तता केली. तेव्हापासून तुळशी विवाहाची प्रथा सुरू झाली असं एक लोककथा सांगते.

भक्ती विशेष

कार्तिकात आवळी भोजन संपन्न होतं. हे दिवस आवळ्याला बहर येण्याचे आहेत. आवळा आरोग्यासाठी गुणकारी असतो. यातील औषधी घटकांमुळे मानवी शरीराला अनेक लाभ मिळतात. याचं स्मरण करुन देण्यासाठीच कदाचित कार्तिक शुद्ध अष्टमीपासून पौर्णिमेपर्यंत आवळीभोजन पार पडतं. यावेळी आवळ्याच्या झाडाखाली स्वयंपाक केला जातो. सहकुटुंब भोजनाचा बेत रंगतो. जेवणाच्या आधी आवळ्याच्या झाडाला श्रीफल अर्पण केलं जातं. झाडाची पूजा केली जाते, त्याच्याभोवती चारही बाजूला तुपाचे दिवे लावले जातात. आवळ्यावर वात लावून झाडाला औक्षण केलं जातं. हे उपचार पार पडल्यानंतर जेवणाचा फक्कड बेत रंगतो. सगळेजण आनंदात वनभोजनाचा आनंद लुटतात. म्हणूनच बहरलेल्या वातावरणाचे शारीरिक आणि मानसिक लाभ लुटण्याची संधी देणारा कार्तिकातला हा उत्तम रिवाज आहे असं आपण म्हणू शकतो.

कार्तिक महिन्यातील शुद्ध एकादशी कार्तिक एकादशी म्हणून महत्त्वाची असते. प्रबोधिनी एकादशी अशी ओळख असणाऱ्या या दिवशी चातुर्मासाची समाप्ती होते. या दिवशी श्रीविष्णुची निद्रा पूर्ण होते आणि ते जागे होतात, अशी भाविकांची श्रद्धा आहे. वारकऱ्यांसाठी हा दिवस विशेष महत्त्वाचा असतो. या एकादशीला पंढरपूरमध्ये मोठी यात्रा भरते. या छोट्या एकादशीला भक्तांची मांदियाळी चंद्रभागेच्या वाळवंटी एकवटते. विठ्ठलनामाचा गजर आसमंतात घुमतो. लाखो भाविक पंढरीरायाचं दर्शन घेऊन कृतकृत्य भावनेने परततात. या तीर्थक्षेत्री प्रचंड जनसमुदाय असतोच पण तिथपर्यंत पोहोचू न शकणारे भक्त आपापल्या गावातील, शहरातील विठ्ठल मंदिरांमध्ये गर्दी करतात. भजन-कीर्तनादी कार्यक्रमांमुळे वातावरणाचा भक्तीचा रंग मिसळतो. या दिवशी उपवास केला जातो.

कर्तिक पौर्णिमा हादेखील या म-हिन्यातला विशेष दिवस आहे. त्रिपुरी पौर्णिमा म्हणून हा दिवस ओळखला जातो. या पौर्णिम-ेला मध्यरात्री शिव आणि विष्णू एकमेकांना भेटतात अशी श्रद्धा आहे. म्हणूनच त्यावेळी बेल आणि तुळस वाहून शिव-विष्णूची पूजा केली जाते. ही रात्र लक्ष पणत्यांच्या प्रकाशात न्हाऊन निघते. या सायंकाळी अंगणात, मंदिरात पणत्या लावल्या जातात. मंदिरांमधील दीपमाळा उजळून निघतात. एक प्रकारे ही देवांची दिवाळीच असते. या दिवशी शिवमंदिरात विशेष वर्दळ असते. कार्तिक पौर्णिमेला शिवमंदिरात त्रिपूर वाती लावतात. दीपपात्रात ७५० वाती पेटवल्या जातात. एवढ्या वाती जळायला बराच वेळ लागतो. तेवढा वेळ देवाच्या नामस्मरणात घाल-वला जातो. वाती न जळता तेवढाच कापूर जाळूनही या व्रताची सांगता होते. या दिवशी महादेवाने त्रिपुरासुराचा नाश केला. त्या विजयाच्या स्मृती म्हणून या दिवशी हा दीपोत्सव साजरा केला जातो. या संपूर्ण महिन्यात पहाटे लवकर उठून स्नान करण्याचं व्रतही अंगिकारलं जातं. यालाच कार्तिक स्नान म्हणतात.

असा आहे हा पवित्र महिना. आपणही या महिन्यातील ऋतूबदलाचा आनंद लुटू या. निसर्गभक्ती आणि देवभक्ती या दोन्हींचा सुंदर संगम साधू या.

दास्यभक्तीचं निरूपण

चौथ्या दशकातल्या सातव्या समासात समर्थ दास्यभक्तीनिरूपण करतात. ते म्हणतात, सातवे भजन ते दास्य जाणावे। पडिले कार्य तितुके करावे। सदा सन्निधाचि असावे देवाद्वारी।।२।।

देवाचे वैभव सांभाळावे। न्यूनपूर्ण पडोचिं नेदावे। चढते वाढते वाढवावे। भजन देवाचे।।३।।

भंगली देवालये करावी। मोडली सरोवरे बांधावी। सोफे धर्मशाळा चालवावी। नूतनचि कार्ये।।४।।

सातवी भक्ती ही दास्यभक्ती जाणावी. या

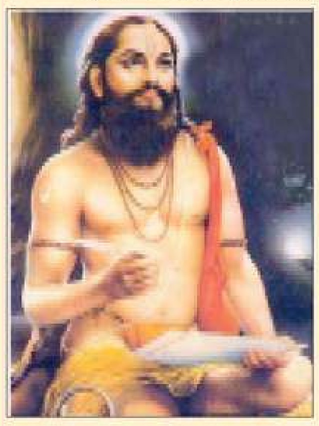

भक्तीत देवाचं पडेल ते काम करावं लागतं. तसंच सदासर्वदा जवळच देवाद्वारी असावं लागतं. देवाचं वैभव आपण सांभाळावं. त्यात काही कमी पडू देऊ नये. तसंच हे वैभव दिवसेंदिवस वाढवण्यासाठी प्रयत्न जरूर करावा. जुन्या, पडक्या देवालयांचा जीर्णोद्धार करावा. मोडलेली सरोवरं पुन्हा बांधावीत. सोफे, ओसऱ्या, धर्माशाळांसारखी नवी कार्यं हाती घ्यावीत.

ते पुढे सांगतात, **नाना रचना जीर्ण जर्जर। त्यांचे करावे जिर्णोद्धार। पडिले कार्य ते सत्त्वर चालवित जावे।।५।।**

गज रथ तुरंग सिंहासने। चौकिया सिबिका सुखासने। मंचक डोल्हारे विमाने। नूतनचि करावी।।६।।

मोडकळीला आलेल्या जुन्या देवालयांचा जीर्णोद्धार करावा. अंगावर पडलेलं काम ताबडतोब करत जावं. हत्ती, रथ, चौरंग, सिंहासनं, इतर सुखासनं, मंच, डोल्हारे, विमानं सगळं काही नवीन करावं.

दासबोधातून...

गुरुंनी दूर केला अहंकार

कोणत्याही गोष्टीचा अहंकार बाळगू नये. अतिज्ञानामुळेही माणूस अहंकारी बनू शकतो. धर्मग्रंथांचं ज्ञानही म-ाणसाला अभिमानी, अहंकारी बनवू शकतं. एका बोधकथेतून हे जाणून घेता येईल.

चीनमधला एक युवा बौद्ध भिख्खू बौद्ध धर्माशी संबंधित ग्रंथांचं पारायण करत असे. भगवान बुद्धाने दिलेली शिकवण समजून घेऊन त्याचा अंगिकार करण्याचा या भिख्खूचा प्रयत्न असे. या धर्मग्रंथांचं मनापासून वाचन करणाऱ्या बौद्ध भिख्खूचं सगळेजण कौतुक करत असत. असंच एकदा धर्मग्रंथातली वचनं वाचत असताना काही संदर्भांचे अर्थ त्याला लागले नाहीत. याबाबत जाणून घेण्यासाठी तो गुरूकडे गेला. आजवर मी सगळं ज्ञान मिळवलं आहे. पण या संदर्भांचा अर्थ मला लागत नाही, असं त्याने गुरूला सांगितलं. भिख्खूचं बोलणं ऐकून गुरु मोठ्याने हसू लागले आणि तिथून हसत निघून गेले. गुरूंचं हे वागणं बघून भिख्खू पूर्णपणे गोंधळून गेला. पुढचे तीन दिवस तो याचाच विचार करत होता. तीन दिवसांनी तो गुरुकडे गेला. या वागण्यामुळे आपण पूर्णपणे गोंधळून गेल्याचं त्याने सांगितलं. यावर गुरू म्हणाले, तुझी समस्या काय आहे हे तू जाणतोस? भिख्खूने नकारार्थी मान हलवली. त्यावर गुरू म्हणाले की मग तर तू सर्कसमधल्या विदुषकापेक्षाही वाईट आहेस. त्यावर भिख्खू म्हणाला, हे कसं शक्य आहे? गुरू म्हणाले, सर्कशीतल्या विदुषकावर माणसं हसतात तेव्हा तो त्याचा आनंद लुटतो. पण मी हसल्यामुळे तू पुरता गोंधळून गेलास. म्हणजे तू विदुषकापेक्षा वाईट नाहीस का? गुरुंचं हे बोलणं ऐकून भिख्खू वरमला आणि जोरात हसू लागला. त्याच क्षणी त्याला बुद्धत्त्वाची

बोध

प्राप्ती झाली. युवा भिख्खूला ज्ञानाचा अहंकार झाल्याचं गुरूंना जाणवलं होतं. त्याचा अहंकार दूर करण्याचा प्रयत्न गुरुंनी केला. आपल्या ज्ञानाचा वापर समाजाच्या कल्याणासाठी करायला हवा. याचा वृथा अभिमान बाळगू नये, हेच यातून शिकता येईल.

महती माता, पिता, गुरूजनांची...

मनुस्मृती हा हिंदूधर्मातला महत्त्वाचा ग्रंथ मानला जातो. माता-पिता, गुरूजन तसंच श्रेष्ठजनांची महती वर्णन करणारा श्लोक म-नुस्मृतीत आहे. हा श्लोक जाणून घेऊन आपणही गुरूजन, माता-पिता आणि श्रेष्ठजनांचा मान राखायला हवा.

मंत्रजागर

अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपसेविन:।
चत्वारि तस्य वद्र्धन्ते आयुर्विद्या यशोवलम।।

याचा अर्थ असा की वृद्धजन म्हणजे माता, पिता, गुरु आणि श्रेष्ठजन यांना अभिवादन करणाऱ्या तसंच त्यांची सेवा करणाऱ्या व्यक्तीच्या आयु, विद्या, यश आणि बलामध्ये वाढ होते.

उपाध्यायान दशाचार्य आचार्याणां
शतं पिता। सहस्त्रं तु पित्रुन, माता
गौरवेणातिरिच्यते।

याचा अर्थ असा की दहा उपाध्यायांपेक्षा एक आचार्य श्रेष्ठ असतो. शंभर आचाऱ्यांपेक्षा पिता श्रेष्ठ असतो. तर पित्यापेक्षाही माता एक हजारपट गौरवमयी असते.

या दोन्ही श्लोकांमधून माता, पिता, गुरू आणि श्रेष्ठजनांचं महत्त्व अधोरेखित होतं. हे पृथ्वीतलावरचे चार प्रत्यक्ष देव आहेत. त्यामुळे तन, मन आणि धन अर्पण करून त्यांची सेवा करणं गरजेचं आहे. या चौघांना कायम समाधानी आणि आनंदी ठेवणं आपलं कर्तव्य आहे. मनुस्मृतीप्रमाणे इतर धर्मग्रंथांमधूनही माता, पिता, गुरुजनांच्या सेवेचं महत्त्व अधोरेखीत करण्यात आलं आहे.

तुळशी वृंदावनामुळे...

घरात सकारात्मकता असेल तर माणूस उत्साही आणि आनंदी राहतो. घरात संपन्नता आणि समृद्धी भरून राहते. घरातलं तुळशी वृंदावन वातावरणात सकारात्मकता आणतं. तुळशीला देवी लक्ष्मीचं प्रतिक मानलं जातं. म्हणूनच तुळशी वृंदावन असलेल्या घरात समृद्धी आणि संपन्नता नांदते, असं म्हटलं जातं. संपन्नतेसोबतच घरात सकारात्मकताही भरून राहते. तुळशी वृंदावनाचे लाभ मिळवण्यासाठी काही नियमांचं पालन करायला हवं. त्याविषयी...

* तुळशी वृंदावन कायम उत्तर-पूर्व दिश-ेला स्थापन करायला हवं. तुळशी वृंदावनात दुसरं रोपटं उगवता कामा नये. दक्षिण दिशा सोडल्यास कोणत्याही दिशेला तुळशी वृंदावन ठेवता येतं.

* शाळीग्रामाच्या पूजेत तुळशीचा वापर केला जातो. विनाअपत्य दांपत्य तुळशीचा विवाह करून कन्यादानाचं सुख पदरात पाडून घेतात. नैवेद्य दाखवताना त्यात तुळशीचं पान ठेवलं जातं. भगवान विष्णूचा नैवेद्य तुळशीशिवाय अपूर्ण मानला जातो. सत्यनारायणाच्या पूजनात तुळशीचं महत्त्व असतं.

* देवी लक्ष्मीची कृपा प्राप्त करण्यासाठी ब्राह्म मुहुर्तावर उठून तुळशीची अकरा पानं तोडावीत. पानं तोडण्याआधी तुळशीची क्षमा मागावी. तुळशीची पानं धुवून छोटे तुकडे करावेत. ही पानं गव्हाच्या पिठात मिसळावीत. या पिठाच्या पोळ्या कराव्यात. यामुळे घरात सकारात्मक बदल दिसून येतील आणि वैभवाची प्राप्ती होईल. व्यवसायातल्या अडचणी दूर होतील. रविवार आणि एकादशी सोडून हा उपाय करावा.

जाणून घ्या

उलटे हनुमान मंदिर

हनुमानाला चिरंजीव मानलं जातं. देशभरात हनुमानाची अनेक मंदिरं आहेत. हनुमंताची विविध रूपंही आहेत. मध्य प्रदेशमधल्या उज्जैनपासून ३० किलोमीटरवर असलेल्या सावेरमध्ये हनुमानाचं एक अनोखं मंदिर आहे. या मंदिरातल्या हनुमानाची मूर्ती

खाली डोकं वर पाय अशा अवस्-थेत आहे. म्हणूनच या मंदिराला उलटे हनुमान मंदिर असंही म्हटलं जातं. अशा प्रकारचं हनुमानाचं हे एकमेव मंदिर आहे. या मंदिरात श्रद्धा आणि भक्तिभावाने येणाऱ्या भक्तांच्या सगळ्या चिंता आणि समस्या हनुमान दूर करतो, असं मानलं जातं. त्यामुळे या मंदिरात भाविकांची गर्दी झालेली असते.

या मंदिराशी संबंधित एक पौराणिक कथा आहे. अहीरावणाने श्रीराम आणि लक्ष्मणाचं अपहरण केलं आणि पाताळात नेलं. याबाबत कळल्यानंतर हनुमान पाताळात गेला आणि राम-लक्ष्मणाला अहीरावणाच्या तावडीतून मुक्त केलं. हनुमानाने पाताळात प्रवेश केला ते हेच स्थान असल्याचं मानलं जातं. त्यामुळे या मंदिरातली हनुमानाची मूर्ती उलट्या स्थितीत आहे. या मंदिरात हनुमानासह राम, लक्ष्मण, सीता यांच्या मूर्ती आणि शंकराची पिंड आहे. या मंदिराबाहेर पारिजातकाची झाडं आहेत. पारिजातकात हनुमानाचा वास असतो, असं मानलं जातं. मंदिराचा परिसर अत्यंत रम्य आहे. मंदिराजवळ असलेल्या झाडांवर पोपटांचा थवा बसलेला असतो. तुलसीदासाला श्रीरामाचं दर्शन घडवण्यासाठी हनुमानाने पोपटाचं रूप धारण केलं असं मानलं जातं. त्यामुळे या परिसरात पोपटांची संख्या जास्त असल्याची भाविकांची श्रद्धा आहे.

तीर्थक्षेत्र

कोणी अपमान केला तर...

आयुष्यात यशाच्या एक एक पायऱ्या चढत असताना आपला अपमान करणाऱ्यांची, आपल्याबद्दल वाईट बोलणाऱ्यांची संख्याही वाढत जाते. अशा माणसांना आपण तोंडाने नाही तर कामाने उत्तर द्यायला हवं. त्यांना चुकीचं सिद्ध करण्यासाठी आपली गुणवत्ता वाढवायला हवी. अशा लोकांना फार महत्त्व देता कामा नये तसंच त्यांच्याकडे दुर्लक्षही करू नये. महाभारतात श्रीकृष्णाने शिशूपालाचे शंभर गुन्हे माफ केले होते. त्यानंतर मात्र कृष्णाने त्याला धडा शिकवला. आपला अपमान करणाऱ्यांसोबत कसं वागावं याचा धडा आपण या प्रसंगातून घेऊ शकतो.

शिशुपाल श्रीकृष्णाच्या आत्याचा मुलगा आणि चेदीनगरचा राजा होता. शिशुपालाचे १०० गुन्हे माफ करेन, असं वचन श्रीकृष्णाने त्याच्या आईला दिलं होतं. त्यानुसार त्याने शिशुपालाचे १०० गुन्हे माफ केले. एका प्रसंगामुळे शिशुप-ालाने श्रीकृष्णाशी वैर पत्करलं. हा प्रसंग म्हणजे श्रीकृष्ण आणि रूक्मिणीचा विवाह. रूक्मिणीला श्रीकृष्णाशी विवाह करायचा होता पण तिचा मोठा भाऊ रूक्मीचा या विवाहाला विरोध होता. त्याने रूक्मिणीचं लग्न शिशुपालासोबत ठरवलं. रूक्मिणीने ब्राह्मणाकरवी हा संदेश श्रीकृष्णाला पाठवला. श्रीकृष्णाचंही रूक्मिणीवर प्रेम होतं. तिचं लग्न कृष्णाशी व्हावं, असं तिच्या आई-वडिलांना वाटत असल्याचं कृष्णाला माहीत होतं. म्हणून

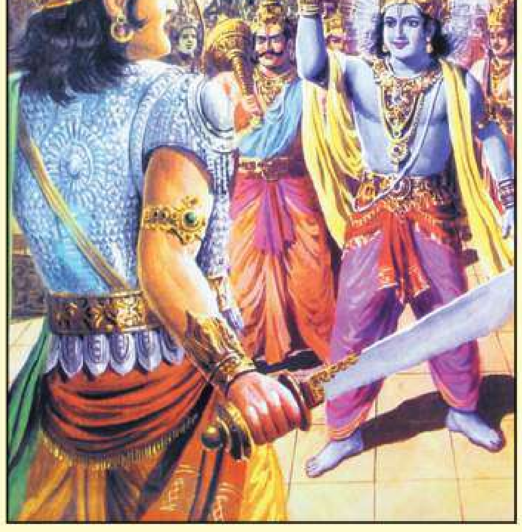

त्याने रूक्मिणीशी विवाह केला. हा आपला अपमान असल्याचं वाटून घेत शिशुपालाने श्रीकृष्णासोबत वैर पत्करलं. तो श्रीकृष्णाला पाण्यात पाहू लागला.

युधिष्ठिराने आयोजित केलेल्या यज्ञासाठी शिशुपाल उपस्थित होता. देवपुजेदरम्यान श्रीकृष्णाला मिळणारा मान-सन्मान बघून शिश-ुपाल क्रोधित झाला. श्रीकृष्णाचा अपमान करण्यासाठी त्याने अपशब्द काढायला सुरूवात केली. शिशुपालाला अनेकांनी सम जावलं पण त्याने ऐकलं नाही. अर्जुन आणि भीम शिशुपालाला मारण्यासाठी पुढे आले पण श्रीकृष्णाने त्यांना रोखलं. शिशुपाल अपशब्द काढत राहिला आणि श्रीकृष्ण त्याच्या चुका मोजत राहिला. १०० अपशब्द काढले तेव्हा श्रीकृष्णाने त्याला सावध केलं. पण शिशुप-ालाने काहीही ऐकलं नाही. शिशुपालाने १०१ वा अपशब्द काढला आणि कृष्णाने सुदर्शन चक्राने त्याचं मुंडकं छाटून टाकलं.

एखादी व्यक्ती आपला अपमान करत असेल तर सर्वात आधी त्याला समजावण्याचा प्रयत्न करायला हवा. समजावल्यानंतरही ती व्यक्ती अपमान करत राहिली तर तिला उत्तर द्यायला हवं. अशा लोकांना गप्प करण्यासाठी आपण आपल्या कामात सतत सुधारणा करण्यावर भर द्यायला हवा. अशा माणसांना चुकीचं सिद्ध करायला हवं.

धर्मग्रंथातून

परतवाडा-अंजनगाव सुर्जी मार्गावर क्रुझर, एसटीमध्ये भीषण अपघात

■ महासागर प्रतिनिधी, अमरावती, दि. २५ : परतवाडा ते अंजनगाव सुर्जी मार्गावर राज्य परिवहन मार्ग महामंडळाच्या(एसटी) बस व क्रुझर मध्ये शनिवारी(दि.25) झालेल्या भीषण अपघातात दोघे ठार झाले तर सहा जण गंभीर जखमी झाले. जखमींना अमरावती जिल्हा रुग्णालयात उपचारार्थ पाठवविण्यात आले आहे. सायंकाळी 4.40 मिनिटांनी हा भीषण अपघात झाला.

मृतक सातारा जिल्ह्यातील असून ते परतवाडा बैतूल मार्गे पचमढी येथे जात होते. ही बस परतवाडा येथून अकोट कडे जात होती. अपघातानंतर हा आंतरराज्य महामार्ग ठप्प झाला होता. बस चालकाकडून ओव्हरटेक करण्याच्या

दोन ठार, सहा जखमी

नादात हा अपघात झाल्याची चर्चा घटनास्थळी होती.

दस्तगीर बाबुराव मुलाने (वय ५५), अप्पासा राजाराम अदगरे (वय ४० रा.गोमेवाडी तालुका आटपाडी जिल्हा सांगली) अशी मृतांची नावे असून दोघांचे मृतदेह अचलपूर उपजिल्हा रुग्णालयातील शवघरात ठेवण्यात आले आहे. अपघातातील मृतक व जखमी हे सर्व क्रुझर वाहनातील आहेत.

यामध्ये एसटीतील प्रवाशांना किरकोळ जखमा झाल्याची माहिती आली. जखमींमध्ये महेश माहुलकर (वय ४२, अमरावती), पोपट जगताप (वय ४८), प्रणव जगताप (वय ३०), सुखदेव सदगर (वय ५५), मुकेश देशपांडे (वय ६०), बिरोबा ता.जबीर (वय ३०) यांचा समावेश आहे. अपघातानंतर त्यांना अचलपूर उपजिल्हा रुग्णालयातून जिल्हा सामान्य रुग्णालयात रेफर करण्यात आले आहे.

वाघाच्या हल्ल्यात शेतकऱ्याचा मृत्यू

■ महासागर प्रतिनिधी, चंद्रपूर, दि. २५ : नागभिड तालुक्यातील आकापूर येथील शेतकरी वासुदेव सीतकुरा वेठे वय ५५ वर्ष हा दिनांक २४ ऑक्टोबर रोजी सायंकाळी स्वतःचे शेतात जाण्याकरिता निघाला. शेतात जात असताना दबा धरून बसलेल्या वाघाने भाकरे यांचे शेतात हल्ला करून ठार केले.

काल सायंकाळ झाली परंतु वासुदेव न आल्याने शोधाशोध केली परंतु काही शोध लागला नाही यामुळे आज सकाळी काही गावकरी यांनी शोध मोहीम सुरु केली असता भाकरे यांचे शेतात त्याचे शव आढळून आले. यानंतर त्यांनी वन परिक्षेत्र अधिकारी यांना कळविले. लागलीच वन विभागाचे पथक आणि पोलिस स्टेशन तळोधी बा येथील कर्मचारी घटनास्थळी दाखल झाले.

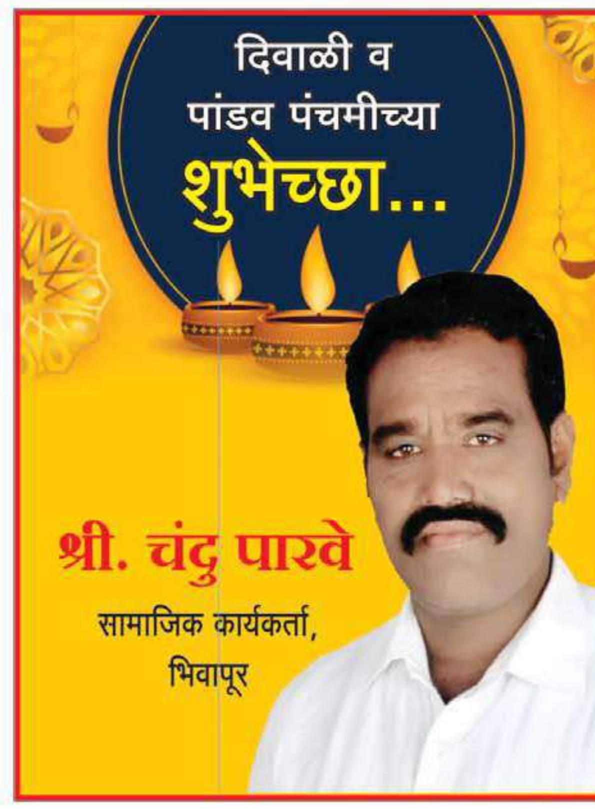

महासागर **Diwali special 2025** महासागर

दिवाळी आणि प्रदूषण

नोंद

मधुरा कुलकर्णी

दिवाळी म्हटली की कुटुंबांची उब, दिव्यांची आरास, आनंदाचा प्रकाश जसा येतो तशीच पर्यावरणपूरकताही चर्चेत येते. फटाक्यांमुळे होणाऱ्या प्रदूषणाचा त्रास सर्वांनाच होतो. दिवाळीनंतर कर्णबधिरत्व, हृदयविकार, दमा आदी विकारांमध्ये होणारी वाढ पाहता बदल गरजेचा ठरतो. या काळात डिस्पोजेबल प्लेट्स-ग्लासमध्ये खाद्यपदार्थ देण्याऐवजी बायोडिग्रेडेबल प्लेट्स, ग्लासेसची निवड करुन वाढणारे प्रदूषण टाळता येईल.

दिवाळी आली की उत्साहाला नुसते उधाण येते. प्रत्येकजण आपापल्या परीने या सणाचा दिलखुलास आनंद घेण्याचा प्रयत्न करतो. त्यामुळे ही जल्लोशयात्रा विविध प्रकारे साजरी केली जाते. अलिकडे मात्र प्रत्येक सणाच्या साजरीकरणाला नवनवीन कंगोरे लाभू लागले आहेत. त्यातल्या त्यात प्रदूषणाचा मुद्दा दिवसेंदिवस गडद होत आहे. आणि दिवाळी म्हटली की फटाके, भेटवस्तू आदींसाठी होणारा वेष्टनाचा कचरा फारच वाढतो. या काळात पर्यावरणाबरोबरच आसमंतातही भरपूर प्रदूषण होते. म्हणूनच मोठ्या जोशात दिवाळी साजरी करताना सर्वांनी काही पथ्ये पाळणे गरजेचे आहे. असे असले तरी हल्ली काही चांगले सांगायला गेले की 'सुधारणेसाठी आमचेच सण दिसतात का, असा प्रश्न विचारला जातो. खरे तर स्वतःचे घर सुधारले, तर इतरांना सांगण्याचा अधिकार मिळतो. वस्तुत: सततची अतिवृष्टी, हिमस्खलन, वाढते तापमान, शीतलहरी हे जलवायू परिवर्तन आणि प्रदूषणाचे परिणाम आहेत, हे लक्षात घेता फटाके फोडण्यापेक्षाही अन्य कृतींमधून आनंद मिळवता येतो. फक्त तशी इच्छाशक्ती असणे आवश्यक आहे, हे टिकाकारांना कधी समजणार?

अर्थात अलिकडे आपल्याकडे नियम लादले जातात. संवादाऐवजी आदेश दिले जातात. काहीजण दिवाळीच्या आनंदाला मर्यादा घालण्याचा प्रयत्न म्हणून पाहतात. विशेषतः हिंदू सण म्हणजे प्रदूषण असा एकांगी संदेश दिला जातो. प्रदूषण सणाशी जोडण्याऐवजी फटाक्याशी जोडले, तर लोक ऐकतील. फटाक्यासाठी मुले आग्रही असतात, ही पळवाट झाली. लहान मुले लहान फटाके फोडतात. ध्वनी आणि वायूप्रदूषण करणारे फटाके मोठी माणसेच जास्त फोडतात, ही वस्तुस्थिती लक्षात घेतली पाहिजे. त्यातही गेल्या काही वर्षांपासून फटाक्यामुळे होणाऱ्या प्रदूषणाबाबत शाळा, महाविद्यालयांमधून जागृती केली जात असली, तरी पालक आणि तरुणांचे प्रबोधन कोण करणार, हा खरा प्रश्न आहे. आपण पर्यावरणाचाही विचार केला पाहिजे. दिवाळीच्या काळात वायू आणि ध्वनी प्रदूषण प्रचंड प्रमाणात वाढते. वृद्ध, लहान मुले, आणि प्राणी यांना फटाक्यांमुळे त्रास होतो. अस्थमा, हृदयविकार आणि मानसिक अस्वस्थता वाढते. हे आरोग्याच्या दृष्टिकोनातून गंभीर आहे. पर्यावरणपूरक सण म्हणजे केवळ त्याग नव्हे, तर सर्जनशीलता, समजूतदारपणा आणि दीर्घकालीन विचार. मुलांना पर्यावरणाची जाणीव देणे ही त्यांच्या भविष्यासाठी गुंतवणूक आहे. सण काळानुसार बदलतात. परंपरा जपली जाते; मात्र काळाची छापही त्यावर पडते. पूर्वी तेलाचे दिवे होते, आता विजेचे दिवे आहेत. पूर्वी पत्रीच्या ताटात फराळ होता, आता बायोडिग्रेडेबल पॅकिंग आहे. म्हणजेच, परंपरेत बदल शक्य आहे; पण हा बदल समजूतदारपणे होणे उत्तम.

सणासुदीला जनसामान्यांना विश्वासात घेण्याचा प्रयत्न व्हायला हवा. आपल्या परंपरेचा आदर राखत, तिचा अर्थ नव्याने समजून घेण्याची ही संधी आहे. फटाक्यांऐवजी फुलबाज्या, प्लास्टिकऐवजी मातीचे दिवे आणि गोंगाटाऐवजी संगीत हे बदल शक्य आहेत. फटाके लावले, तरी कमी प्रमाणात आणि कमी प्रदूषणाचे फटाके लावता येतील; मात्र मुस्लिम, ख्रिश्चन अशा सर्व धर्मांमधील सणांच्या साजरीकरणातही पर्यावरणाची जाणीव असावी. तेव्हा ही चळवळ एकांगी वाटणार नाही. पर्यावरणपूरक दिवाळी ही एक चळवळ आहे. आपले भविष्य उज्ज्वल करण्यासाठी. परंपरेचा आदर राखत, काळाची गरज ओळखून दिवाळी साजरी करायची आज गरज आहे. दिवाळीचा सण उत्साह, चैतन्य घेऊन येतो. फटाके न फोडता मजा करण्याचा विचार करणे कठीण असले, तरी आपण दिवाळी पर्यावरणपूरक पद्धतीने साजरी केली तर बरेच नुकसान टाळता येईल. फटाक्याच्या धुरामुळे पर्यावरणाचे मोठ्या प्रमाणात प्रदूषण होते आणि या प्रदूषणाचा फटका आरोग्याला बसतो. दिवाळी हा दिव्यांचा सण आहे. परंपरेनुसार लोक सण साजरा करण्यासाठी दिवे, दिव्यांच्या माळा, आकाशकंदील लावतात; परंतु अनिर्बंध पध्दतीने फटाके फोडण्याने इतर परंपरांवर प्रभुत्व मिळवले आहे. त्यातून प्रदूषण कमालीचे वाढते. बरेचदा तर दिवाळीचे चार दिवस संपल्यावरही आसमंत प्रदूषित राहतो. घसादुखीचे, श्वसनाचे त्रास पटकन जाणवतात.

परंपरा काय सांगते, हा एक भाग झाला; पण आपणही जबाबदार नागरिकाला साजेल असे वर्तन करु शकतो. आपण प्लास्टिक किंवा इतर मटेरियलऐवजी मातीचे दिवेच लावायला हवेत. बाजारात विविध आकार, डिझाईन आणि पॅटर्नचे मातीचे दिवे मिळतात. साध्या पणत्यांसोबतच लटकणारे, मोठे स्टँडवाले दिवे घेता येतात. रांगोळी हा दिवाळीच्या सजावटीचा अविभाज्य भाग असतो. रांगोळी काढण्यासाठी हानिकारक रसायने असलेल्या रंगांऐवजी सेंद्रिय रंग निवडावेत? रांगोळी डिझाइन करताना नैसर्गिक रंग वापरण्याचा प्रयत्न करायला हवा. रंगांऐवजी फुलांची रांगोळीही काढता येते. हे पर्यावरणाला अनुकूल आहे. दिवाळीमध्ये अनेक लोक मित्रांना, नातेवाईकांना ड्रायफ्रूट्स, चॉकलेट भेट देतात. बाजारात विविध प्रकारचे बॉक्स मिळतात. तुम्ही यासाठी ज्यूटचे बॅग किंवा पाऊच किंवा बटवा वापरू शकता. हे फक्त दिसायला आकर्षक दिसणार नाही, तर त्या बॅगचा नंतरही वापर करता येईल. तसेच प्लास्टिक बॅगमुळे होणारे पर्यावरणाचे नुकसान टाळता येईल. दिवाळीत घर सजवण्यासाठी नेहमी विविध दुकानांमधून वस्तू खरेदी केल्या जातात; पण थोडी कल्पकता वापरुन घरात असलेल्या विविध रंगांच्या ओढण्या, जुन्या साड्यांचा वापर करुन उत्तम डेकोरेशन करता येते. याशिवाय झेंडू, गुलाबाची फुले, शेवंतीची फुले, आंब्याची पाने यांचा वापर करून घर सजवता येऊ शकते.

आता थोडी खबरबात खानपानाच्या कार्यक्रमांची घेऊ. त्यातूनही प्रदूषणाला, पर्यावरणीय समस्यांना आमंत्रण मिळते. त्या दृष्टीने सर्वांनी सजग रहायला हवे. आज घरच्या, दारच्या कार्यक्रमांप्रसंगी सर्रास डिस्पोजेबल प्लेट्स किंवा ग्लासमध्ये खाण्याचे पदार्थ वगैरे देतात. हे पर्यावरणासाठी चांगले नाही. त्याऐवजी बायोडिग्रेडेबल प्लेट्स आणि ग्लासेसची निवड करता येते. ती पर्यावरणासाठी अनुकूल आहेच, पण त्यांची विल्हेवाट लावणे सोपे असते. केळीच्या पानांच्या प्लेट्स, बांबूच्या प्लेट्स या सणाच्या मेजवानीसाठी उत्तम पर्याय ठरतात. आपल्याकडील सर्व सण-उत्सव निसर्गाशी नाते सांगणारे, जवळीक असणारे अशीच त्यांची पूर्वापार रचना आहे. मुळात माणूस हा उत्सवप्रिय प्राणी आहे. निसर्गात जगता जगता त्याने सृष्टीतील घटनाक्रमात होणारे बदल निरीक्षण करून हळूहळू ओळखले. सृष्टीतील इतर सजीवांप्रती सतत प्रेम, भूतदया, मैत्र जपण्याच्या शुद्ध हेतूने त्याने कृतज्ञतेपोटी खास त्यांच्या नावाने, सहभागाने सण-उत्सवाचे आयोजन केले. यातून स्वतःचा व समूहाचा आनंद द्विगुणित करण्याचा माणसाने नेहमीच प्रयत्न केला. या सर्व सण-उत्सवांना त्या त्या धर्माच्या, धार्मिक जाणिवांचा, परंपराचा पक्का आधार असतो, असे लक्षात येते. त्यामुळे सहजासहजी सण-उत्सवातील लहानसा बदलसुद्धा स्वीकारला जात नाही. मग त्यामागची तपासणी, चिकित्सा करणे ही तर फार लांबची गोष्ट ठरते.

प्रत्येक धर्मातील चालीरिती, रितीरिवाज, प्रथा-परंपरा यामध्ये विविधता आढळते. एकूणच मानवी संस्कृती-उपसंस्कृती यातून घडत जाते, विकसित होत जाते. पुढे पुढे तिची जडणघडण होत राहते. काळ पुढे सरकतो तसे सृष्टीचे कोडे हळूहळू उलगडत जाते. आता असे कोडे अनेक दिशांनी उलगडत आहे. समाज सजग होत आहे. प्रदूषणाला कारक घटकांची सविस्तर माहिति मिळत आहे. ती लक्षात घेऊन दिवाळीच्या (आणि इतरही) काळातील जीवनशैलीला नवे आयाम देणे ही काळाची गरज आहे.

✦✦✦

दिवे मंदावतात पण प्रकाश चिरंतन...

वेध

स्वाती पेशवे

दिवाळी हा अवघ्या काही दिवसांचा सण... मात्र दिव्यांची रोषणाई मनामनाला प्रकाशमान करणारी... आताही त्याची अनुभूती येत आहे. दिवाळीनंतर लगोलग लग्नसराई सुरु होते. तुलसीविवाहानंतर घराघरात पुन्हा एकदा फराळाचा सुगंध दरवळतो. मागे राहिलेल्या खरेदीची धांदल उडते. तयारीवर शेवटचा हात फिरवला जातो. हा सगळा माहोल दिवाळीची गंमत ताजीतवानी ठेवतो. तेव्हा आपणही या सगळ्याचा आनंद घेऊ या.

भारलेपण ही प्रत्येकाच्या आयुष्यातील वारंवार अनुभवायला मिळणारी स्थिती असते. काही 'स्थितप्रज्ञ' वगळता प्रसन्नता, मंत्रमुग्ध करणारे आविष्कार, उत्तम संगीत, उत्तम वातावरण, आल्हाददायक सोबत आपल्याला भारावून टाकते. मरगळलेल्या चित्तवृत्ती टवटवीत होतात, वसंत असो वा नसो... पालवी फुटते आणि मनाचा गाभारा मोहोरुन येतो. कधी कधी एखादा हलकासा क्षण, संवाद, स्पर्शही झुलवण्यासाठी पुरेसा ठरतो. असे असताना दिवाळीसारखा सण तर एखाद्या पर्वणीसमान असणे अगदी स्वाभाविक आहे. खरेदीपासून आप्तस्वकियांच्या हृद्य भेटीगाठींपर्यंत आणि सुरेल मैफिलींपासून सुग्रास भोजनापर्यंत नानाविध आनंदवाटांवरुन फेरफटका घडवून आणणारे हे दिवस मरगळ, कंटाळा, वैमनस्य अशा रावणीरुपी विकारांना दसऱ्यापश्चातही जाळतात आणि या दहनातून कुठेतरी हरवल्यासारखे वाटणारे आपणच स्वत:ला भेटतो. आताचे दिवसही तसेच आहेत. दिवाळीचा 'आनंदपूर' आता ओसरत आहे. आणखी एक दिवाळी आठवणींच्या कप्प्यामध्ये सामावली जात आहे. या दिवाळीचे नव्या पिढीने केलेले स्वागत पाहून आपले बालपण जणू नव्याने अनुभवले आहे तर काही कातर जिवांनी दिवेलागणीला सोडलेले दीर्घ उसासे कानी पडताच आपण मनातील गलबल, दाटून आलेला हदका कसाबसा थांबवला आहे. काहीजण गावाकडील दिवाळी संपवून आता कर्तव्यस्थानी परतले असतील तर काही अजूनही भटकंतीच्या ठिकाणांवर रेंगाळत फुलपाखरासारखे विहरत असतील. पण कितीही उडले तरी पक्ष्यांना दाण्यापाण्यासाठी मूळ ठिकाणी यावेच लागते. तेव्हा आपणही त्यास सज्ज होत नवीन संवत्सरात कार्यमग्न होऊ या. दिनक्रमाकडे परतू या.

पण या परतू पाहणाऱ्या दिवाळीचा उत्साह अजूनही दरवळतो आहे आणि पुढचे काही दिवस दरवळत राहणार आहे. त्यामुळे नव्याने सुरू होणाऱ्या कामातही तो मिसळला पाहिजे. दिवाळी म्हणजे भारतीय संस्कृतीतील आनंद, प्रकाश आणि नव्या सुरुवातीचे प्रतीक असल्याने ते कामातून, आपल्या व्यवहारातून, आचरणातूनही दिसले पाहिजे. दिवाळीच्या दिवसांमध्ये मनाला भिडलेल्या भावनांनी दीर्घकाळ आपली सोबत करण्याजोगी मन:स्थिती निर्माण केली पाहिजे कारण दिवाळीचे दिवे शांतावत असले तरी मनातला प्रकाश चिरंजीव असतो. दिवाळी संपत असली तरी तो मन तेजाळत ठेवतो. म्हणूनच आता त्याचे जतन करण्याचा प्रयत्न करायला हवा. दिवाळीपूर्वीच्या आठवड्यांमध्ये शहरांपासून खेड्यांपर्यंतच्या बाजारपेठा गजबजल्या होत्या. कपड्यांच्या दुकानांपासून इलेक्ट्रॉनिक्स, फर्निचर, भेटवस्तूंच्या दुकानांपर्यंत सर्वत्र प्रचंड गर्दी उसळली होती. अर्थात यंदाच्या दिवाळीला अतिवृष्टीची किनार होती. शेतकऱ्यांचे अतोनात नुकसान झाल्याने बाजार काहीसा गरम होता. अगदी फुलांपासून बालगोपाळांसाठी खरेदी केल्या जाणाऱ्या मातीच्या किल्लया-खेळण्यांपर्यंत वाढत्या किमतीचा भार ग्राहकांना सोसावा लागला. खरेदीचा ऐन भर असताना सोन्या-चांदीसारख्या मौल्यवान दागिन्यांनी किमतीचा उच्चांक गाठल्यामुळे अनेकांचे मनोरथ अपुरे राहिले हे खरे, पण त्यातही सुवर्णमध्य साधत काहींनी कमी वजनाचे आणि कमअस्सल दागिने खरेदी करत दुधाची तहान ताकावर भागल्याचे दिसले. नोंद घेण्याजोगी बाब म्हणजे सोन्याच्या दरात थोडी वाढ असूनही सोने आणि चांदीच्या नाण्यांची विक्री मात्र लक्षणीय झाली. त्याचबरोबर जागोजागी भरलेल्या प्रदर्शनांमध्ये स्थानिक उत्पादनांना आणि हस्तकलेला उत्तम प्रतिसाद मिळाला. या खरेदीमुळे केवळ ग्राहकच समाधानी झाले असे नाही तर लघुउद्योग आणि किरकोळ विक्रेत्यांनाही अर्थचक्र सुरू ठेवण्यासाठी मोठा आधार मिळाला. वाहनांच्या खरेदीबाबत बोलायचे तर यंदा विजेवर चालणाऱ्या वाहनांची चांगली चांदी झालेली दिसली. चारचाकी गाड्यांच्या खरेदीमध्ये मोठ्या आणि आलिशान गाड्यांना चांगली मागणी दिसली. अशा नानाविध घटकांच्या खरेदीमध्ये डिजिटल पेमेंट आणि ऑनलाईन खरेदीचा ट्रेंड विशेष लक्षवेधी ठरला. 'फेस्टिव्हल सेल' आणि 'बिग डिस्काउंट'च्या जाहिरातींनी अनेकांना खरेदीस प्रवृत्त केले. थोडक्यात सांगायचे तर आता विक्रेत्यांचे, उत्पादकांचे, फराळ निर्मात्यांचे खिसे धरणातून पाणी सोडल्यानंतर फुगणाऱ्या नदीपात्राप्रमाणे काठोकाठ भरलेले आहेत.

पर्यावरणपूरक दिवाळीकडे पडलेले यंदाचे पाऊलही दखलपात्र म्हणावे लागेल. गेल्या काही वर्षांपासून नागरिकांमध्ये 'ग्रीन दिवाळी'ची जाणीव वाढताना दिसते आहे. फटाक्यांचा आवाज आणि धूर टाळून शांत, पर्यावरणपूरक दिवाळी साजरी करण्याची वृत्ती बळावत आहे. मातीच्या दिव्यांना, घरगुती सजावटीत पुनर्वापराच्या वस्तूंना आणि स्थानिक उत्पादनांना लोक प्राधान्य देत आहेत. यंदाही काही शाळा, संस्था आणि समाजसेवी संघटनांनी प्रदूषणमुक्त सणाचे संदेश देत स्वच्छता मोहिमा राबवल्या. दिवाळीनिमित्त जागोजागी सामाजिक उपक्रम हाती घेण्यात आले. गरजूंना अन्न, फराळाचे जिन्नत, नवे कपडे आदींचे वाटप करण्यात आले. काहींनी वृद्धाश्रम वा अनाथालयांमध्ये दिवाळी साजरी केली. श्रमदानाचे कार्यक्रम रंगले. अशा उपक्रमांमुळे सणाचा आनंद टिकवून ठेवत पर्यावरण जपण्याची सवय समाजात रूजते आहे, असे आपण म्हणू शकतो.

दिवाळीच्या काळात पाऊस परतीच्या प्रवासाला लागतो आणि थंड हवेचा हलकासा स्पर्श जाणवू लागतो. दुपारच्या वेळी ऑक्टोबर हिटने तडाखा दिला तरी पहाटेचा आणि रात्रीचा गारवा येणाऱ्या थंडीचे पदरव दाखवून देतात. हे सगळे बदल नव्या ऋतूचा आरंभ सूचित करतात. अशा हवेत मनही ताजंतवानं होते. सध्या आपण हीच स्थिती अनुभवत आहोत. शहरांतील प्रदूषण आणि गर्दीतून थोडा विरंगुळा घेण्याचा हा काळ आहे. नाताळ आणि वर्षाअखेरीचे निमित्त साधत अनेकजण त्याचे नियोजन करतात. सध्या बऱ्याच घरांमध्ये याची लगबगही पहायला मिळते आहे. पण इतकी वाट न पाहणारे सणानंतर लगेचच पर्यटनासाठी वेळ काढतात. त्यामुळेच सध्या कोकणचा किनारा, गोवा, महाबळेश्वर, माथेरान, उत्तराखंड, केरळ या ठिकाणी सध्या पर्यटकांची गर्दी बघायला मिळते आहे. पर्यटन क्षेत्राला मिळालेली ही चालना स्थानिक अर्थव्यवस्थेसाठीही उत्साहवर्धक ठरली आहे.

आधी उल्लेख केल्याप्रमाणे दिवाळी म्हणजे केवळ साजरी करण्याचा उत्सव नाही, तर एका नव्या प्रवासाच्या सुरुवातीचा टप्पा आहे. लक्ष्मीपूजनानंतर अनेक व्यापारी आर्थिक वर्षारंभ करतात तर गृहिणी घरात नवे उपक्रम राबवतात. काही जणी लघुउद्योग सुरू करतात तर काही ऑनलाईन व्यवसाय वाढवतात. एकंदर विद्यार्थी, नोकरदार आणि उद्योजक असे सगळेच या काळात नव्या संकल्पांना आकार देतात. दिवाळीनंतर नव्या जोमाने काम सुरू करायचे, ही भावना प्रत्येकाच्या मनात दृढ होते. आताही ती दिसते आहे. आजच्या धावपळीच्या जीवनात काही क्षण फार दुर्मीळ झाले आहेत. म्हणूनच अनेकजण आता 'फॅमिली टाइम'लाही अधिक महत्त्व देत आहेत. काही ठिकाणी दिवाळीनंतर 'पोस्ट-दिवाळी गेट-टुगेदर', सांस्कृतिक कार्यक्रम आणि समाजभोजनाचे आयोजन केले जात असून यातून समाजबंध अजून बळकट होण्यास मदत होते आहे.

तसे म्हणायचे तर दिवाळीच्या फराळाचा मोह टाळणे कठीणच असते. त्यापायी काही नियम बाजूला ठेवले जातात. हात थोडा सैल सोडला जातो. पण सणाचे महत्त्वाचे दिवस संपल्यानंतर आरोग्याची काळजी घेणे आवश्यक आहे. त्यामुळेच अनेकजण आता 'डिटॉक्स डाएट' तसेच योग आणि वॉकग सुरू करत आहेत. परिणामस्वरूप फिटनेस सेंटरमध्येही या काळात नोंदणी वाढते. ही जाणीव समाजात आरोग्याबद्दलची जबाबदारी निर्माण करते. दिवाळीनंतरच्या नव्या आरंभाचा एक सकारात्मक पैलू म्हणून आपण याकडे पाहू शकतो.

दिवाळीनंतर काही दिवसांमध्ये विवाहसोहळ्यांचा आणि समारंभांचा हंगाम सुरू होतो. त्यामुळे सजावट, केटरिंग, फुलवाले, ट्रॅव्हल एजन्सीज आणि कपड्यांच्या व्यवसायाला मोठी चालना मिळते. लघुउद्योग, हस्तकला, मिठाई उद्योग आणि ऑनलाईन विक्रेते यांच्यासाठी दिवाळीनंतरचा काळही आर्थिक भरभराटीचा ठरतो. येऊ घातलेली लग्नसराईदेखील दिवाळीचा आनंद कायम राखण्यास मदत करते. सध्या त्याची अनुभूती येत आहे. या वर्षी 'डिजिटल दिवाळी'चा ट्रेंड विशेष ठरतो आहे. मोबाइल ॲप्स, ई-कार्ड्स, ऑनलाईन गिफ्ट्स आणि व्हर्च्युअल शुभेच्छा यांचा वापर वाढतो आहे. यंदा दूरदेशी असणारे नातेवाईक व्हिडिओ कॉलवरून दिवाळी एकत्र साजरा करताना दिसत आहेत. म्हणजेच तंत्रज्ञानामुळे एकीकडे अंतर मिटत आहे तर दुसरीकडे पारंपरिक मूल्येही टिकून राहण्यास मदत होते आहे. हीच दिवाळीची खरी ताकद म्हणता येईल.

✦✦✦

उत्सव... प्रकाशाकडे नेणारा

दिवाळी विशेष

मंजिरी ढेरे

शब्दमहात्म्याचा विचार करता 'दिवाळी' या शब्दातील जादू वेगळ्या रितीने सांगण्याची गरज नाही. आबालवृद्धांचा हा अतिशय लाडका शब्द आणि तितकाच लाडका सण... सण या शब्दामध्ये सजावट, खरेदी, सजणे-धजणे, भेटीगाठी, गप्पा हे सगळे अंतर्भूत असतेच. वर्षातील महत्त्वाच्या सणांच्या निमित्ताने आपण या सगळ्याची मजा घेतो.

मात्र दिवाळीशी असणारे बंध काही वेगळेच म्हणावे लागतील. ते एकाच वेळी संपत्ती, सामर्थ्य, ऐश्वर्य, सत्ता, संस्कार यांचे महत्त्व सांगतात तर दुसरीकडे माणसा-माणसातील नातेसंबंधाची वीण मजबूत करतात. हा सण दान, परोपकार, समाजभान, पर्यावरणजतन या विषयांना स्पर्श करुन जातो. म्हणूनच या सर्व अर्थाने महत्त्वपूर्ण सणाचे अर्थात दिवाळीचे सहर्ष स्वागत करण्यासाठी प्रकाशाच्या

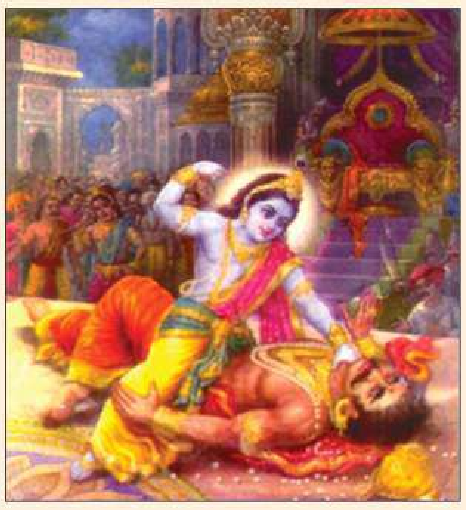

पायघड्या घालू या. दिवाळी जशी दिवे, मिठाई आणि फटाके यांची आहे, तशीच भारतीय संस्कृतीचे प्रतीकही आहे. हे आनंददायी आणि रंगीबेरंगी पर्व अंधःकारावर प्रकाशाचा, अन्यायावर न्यायाचा आणि अज्ञानावर ज्ञानाचा विजय साजरा करणारे आहे. भारतातील प्रत्येक राज्यात, प्रत्येक भागात दिवाळी वेगवेगळ्या पद्धतीने साजरी केली जात असली तरी तिचा गाभा एकच असतो; तो म्हणजे समृद्धी, स्नेह, कृतज्ञता आणि नवप्रेरणा... तेव्हा आपणही दिवाळीचा उत्सवी दिवसांमधील पुराणकथा, आरोग्य, नातेसंबंध, निसर्गप्रेम आणि सामाजिक संदेश अशा विविध पैलूंचा सुंदर मिलाफ जाणून घेऊ या.

नुकतेच वसुबारसेच्या दिवशी आपण गोधन पूजन केले. दिवाळीचा पहिला दिवस पारंपरिक धारणेनुसार साजरा झाला. 'वसु' म्हणजे धन आणि 'बारस' म्हणजे द्वादशी. या दिवशी आपण गाईचे पूजन केले. भारतीय संस्कृतीत गाईला 'गौमाता' म्हणतात, कारण ती आपल्या दैनंदिन जीवनाशी अगदी घट्ट जोडलेली आहे. दूध, दही, लोणी, शेण, मूत्र या पंचगव्यांनी ती आपले शरीर आणि मन दोन्ही शुद्ध करते. तेव्हा तिच्याप्रती आदरभाव व्यक्त करत दिवाळीची सुरूवात होते. अर्थात या दिवसाचे महत्त्व केवळ धार्मिक नाही तर हा दिवस पर्यावरणपूरक आणि शाश्वत जीवनशैलीचाही संदेश देतो. आधुनिक कृषी क्षेत्रात रासायनिक खतांपेक्षा शेणखताला आणि सेंद्रिय पद्धतींना मिळत असणारे महत्त्व आपण जाणतो. वसुबारस साजरे करताना याची वीण आपल्यापुढे स्पष्ट होते. या दिवसाच्या निमित्ताने काही गावांमध्ये तसेच शाळांमध्ये गोधन संवर्धन मोहीम राबवली जाते. ही बाब ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला बळकटी देणारी ठरते. धनत्रयोदशी हा दिवाळीचा दुसरा दिवस. या दिवशी आपण धनाची तसेच आरोग्यरक्षक असणाऱ्या धन्वंतरीची पूजा केली तसेच यमदीपदान करुन अपमृत्यूचा धोका दूर केला.

नरक चतुर्थी हा दिवाळीतील एक महत्त्वाचा दिवस. अंधःकाराचा नाश आणि मनशुद्धीचा आरंभ या दिवसापासून होतो, असेही म्हणता येईल. पुराणकथेनुसार या दिवशी भगवान श्रीकृष्णाने नरकासुराचा वध करून सोळा हजार कन्यांची सुटका केली. त्यामुळे या दिवसाचे प्रतीक म्हणून अंधःकारावर प्रकाशाचा विजय साजरा करण्यासाठी भल्या पहाटे दीपप्रज्वलन केले जाते. या दिवशी अभ्यंगस्नानाला विशेष महत्त्व आहे. स्नानासाठी औषधी घटकांनी युक्त उटणे आणि तेलाचा वापर केला जातो. हे केवळ धार्मिक विधी नसून आरोग्यवर्धक सवयी आहेत. आयुर्वेदानुसार या स्नानामुळे रक्ताभिसरण सुधारते, त्वचेला तजेला मिळतो आणि मन प्रसन्न होते. स्नानानंतर देवदर्शनासाठी देवळा-राऊळांमध्ये गर्दी होते. दुपारी सहकुटुंब मिष्टान्न भोजन होते. पाहुण्या-रावळ्यांसह हा दिवस साजरा केला जातो. आधुनिक संदर्भात पाहता नरकचतुर्थी म्हणजे मनातील नकारात्मक विचारांचा, लोभ-राग-द्वेषरुपी नरकाचा नाश करण्याचा दिवस असाही अर्थ आपण घेऊ शकतो.

लक्ष्मीपूजन हा दिवाळीतील आणखी एक महत्त्वाचा आणि श्रद्धेची ठोस बैठक असणारा दिवस. दिवाळीतील सर्वात तेजस्वी रात्र म्हणजे लक्ष्मीपूजनाची अमावस्या. या दिवशी लोक घरे, कार्यालये आणि दुकाने सजवतात. घरामध्ये तसेच व्यावसायिक आस्थापनांमध्ये देवी लक्ष्मीची पूजा केली जाते. घरातील सोनेनाणे, मौल्यवान अलंकार, रोख रक्कम लक्ष्मीस्वरुपात पुजली जाते. तिला पंचपक्वानांचा नैवेद्य दाखवला जातो. ही अमावस्या दिव्यांनी उजळून निघते. देवी लक्ष्मी ही धन, सौभाग्य आणि समृद्धीचे प्रतीक असल्यामुळे या मुहूर्तावर व्यापारी नवीन हिशेबपुस्तकांची सुरुवात करतात. हा नवीन आर्थिक वर्षाचा शुभारंभ मानला जातो. अर्थात आजच्या युगात लक्ष्मीपूजनाचा अर्थ केवळ पैशात मर्यादित नाही तर एका अर्थी हे श्रमाचे, प्रामाणिकतेचे आणि उद्यमशीलतेचेही पूजन आहे. कष्टाशिवाय लक्ष्मी मिळत नाही, हे तत्त्व या दिवसाने अधोरेखित झाले आहे. म्हणूनच या दिवशी केरसुणीलाही सन्मानित केले जाते. भारतीय संस्कृतीचे, विचारांचे आणि प्रगल्भतेचे दर्शन अशा छोट्या-मोठ्या गोष्टीतूनही घडते.

लक्ष्मीपूजनानंतरचा दिवस म्हणजे बलिप्रतिपदा कवा गोवर्धन पूजा. पुराणकथेनुसार, राजा बळी हा अत्यंत दानशूर आणि न्यायप्रिय होता. भगवान विष्णूने वामन रूप धारण करून त्याची परीक्षा

घेतली आणि त्याला पाताळात स्थान दिले. मात्र बळीच्या भक्तीमुळे विष्णूने त्याला दर वर्षी एक दिवस पृथ्वीवर येण्याची परवानगी दिली. त्यामुळे या दिवशी लोक बळी राजा येतोय, बळीचे राज्य येणार... असे मानतात आणि आनंद साजरा करतात. एका अर्थी हा दिवस जनतेचा आणि समानतेचा सण आहे. बळी राजा लोककल्याणाचे प्रतीक असल्यामुळे या दिवशी अनेक सामाजिक संस्था रक्तदान, अन्नदान, वस्त्रदान यासारख्या उपक्रमांचे आयोजन करतात. या दिवशी पत्नी पतीला ओवाळते. प्रेमाने औक्षण करते. पती पत्नीला भेटवस्तू देतो. त्यामुळेच हा पती-पत्नीतील नातेसंबंधांचा सन्मान करणारा, त्यांच्यातील प्रेम बलवान करणारा दिवसही ठरतो.

दिवाळीचा शेवटचा आणि भावनिक दिवस म्हणजे भाऊबीज. या दिवशी बहीण भावाला ओवाळते आणि त्याच्या दीर्घायुष्याची प्रार्थना करते. भाऊ तिला भेट देतो. यमराज आणि त्याची बहीण यमी यांच्या भेटीची कथा यामागे सांगितली जाते, म्हणून हा दिवस 'यमद्वितीया' या नावानेही ओळखला जातो. या निमित्ताने भाऊ-बहिणींचे संमेलन सजते. एकत्र येत मेजवानीचा आनंद घेतला जातो. आजच्या युगातही या दिवसाची भावनिक ओळख तितकीच जिवंत आहे. शहरीकरणामुळे कुटुंब दूर गेली असली तरी तंत्रज्ञानाने नाती जपणे, जोडणे सहजशक्त झाले आहे. व्हिडिओ कॉलवर 'व्हर्च्युअल ओवाळणी', डिजिटल भेटवस्तू, सोशल मीडियावरील शुभेच्छा पोस्ट हा त्याचाच भाग म्हणता येईल. यातून हा दिवस आता नव्या रूपात साजरा होताना दिसतो आहे. भाऊबीज ही केवळ बहीण-भावाच्या प्रेमाची साक्ष नाही तर परस्परांप्रती आदर, जबाबदारी आणि सुरक्षिततेचीही आठवण आहे. म्हणूनच हा दिवस अधिक अर्थपूर्ण ठरतो.अ

या दिवसांबरोबरच काही प्रदेशांमध्ये विशेषतः उत्तर भारतात, कार्तिक पौर्णिमेला 'देवदिवाळी' साजरी केली जाते. या दिवशी देवता पृथ्वीवर येऊन दिवाळी साजरी करत असल्याचे मानले जाते. या दिवशी वाराणसी, प्रयागराज, नाशिक, पंढरपूर आदी तीर्थक्षेत्री हजारो दिवे लावून घाट उजळवले जातात. त्यातूनच हा दिवस भक्ती, ध्यान आणि निसर्गाशी एकरूप होण्याचा क्षण ठरतो. अशा प्रकारे साजऱ्या होणाऱ्या दिवाळीला काळानुरुप नवसंस्कारही जोडले जात आहेत. आजची दिवाळी केवळ धार्मिक राहिलेली नाही तर एक संस्कृती, अर्थव्यवस्था आणि पर्यावरणाशी जोडलेली सामाजिक चळवळ बनली आहे. सध्याच्या काळात दिवाळीचे काही नवे प्रवाह दिसून येतात आणि त्यातून पर्यावरणपूरक दिवे आणि मातीच्या कंदिलांना प्राधान्य, प्लास्टिकविरहित सजावट, स्थानिक कारागिरांच्या वस्तूंची खरेदी, घरगुती मिठाई आणि देशी उत्पादनांचा सन्मान करणे, 'ग्रीन दिवाळी' मोहिमा, वृक्षारोपण उपक्रम आदींची रुजवण केली जाते. दिवाळीतील प्रत्येक दिवस आपल्याला काही तरी शिकवून जातो. जसे की, वसुबारस निसर्गाची पूजा करण्याचा संकेत देते. नरकचतुर्थी

मनाचा अंधार घालवण्यास सांगते. लक्ष्मीपूजन श्रमाचे पूजन करण्यास सांगते. बलिप्रतिपदा न्याय तसेच समतेचा आदर्श जपण्याचे सूचित करते तर भाऊबीज नात्यांचे सौंदर्य जपणे हे पूजनाचेच एक रूप असल्याचे सांगते. तेव्हा दिवाळीचा खरा अर्थ म्हणजे आंतरिक प्रकाश, सकारात्मक विचार आणि एकमेकांबरोबर आनंदात जगणे हा आहे हे लक्षात घेऊ या आणि अंगणात दिव्यांची रोषणाई करत दीपावलीचे स्वागत करु या.

वात जळत गेल्यावर काजळी धरते. प्रकाश मंदावतो. दिवा मालवण्याची भीती असते. म्हणूनच काजळी काढून वात पुढे ओढली जाते आणि यायोगे प्रकाशाचा मार्ग निर्वेध होतो. अशाच प्रकारे आपल्या जगण्यावर आलेली काजळी दूर करण्यासाठी दीपावली येत आहे. ती तमाला अवरोध करुन प्रकाशवाटा तेजोमय करणारी आहे. पारंपरिक धारणांचा साज ल्यालेली दिवाळी प्रगत युगालाही बरेच काही शिकवणारी आहे. तिचे स्वागत असो.

✦✦✦

सकारात्मकतेने आसमंत उजळून निघो...

खास बात

शर्वरी जमेनिस, प्रसिद्ध नृत्यांगना

ऑफिसमध्ये वेळेत पोहोचणे, अनिश्चित काळासाठी स्वतःला त्या वातावरणाशी बांधून ठेवणे आणि जॉब संपवून घरातील जबाबदाऱ्या सांभाळण्यासाठी सिध्द होणे या रुटीनमुळे थकून गेलेल्यांसाठी सणांमुळे होणारी वातावरणनिर्मिती हा खरेच खूप मोठा आणि आवश्यक ठरणारा बदल असतो. त्याची आत्यंतिक गरज असते. पहिली बाब म्हणजे सणांची निर्मितीच हा विचार करुन केलेली दिसते. दिवाळीप्रमाणेच वर्षभर येणाऱ्या प्रत्येक सणामुळे आपल्या जीवनामध्ये वेगळा उत्साह निर्माण होत असतो. जगण्याची अभिलाषा, आनंद वाढवणे हेच प्रयोजन असते. असे असताना दिवाळी तर खास असतेच. या सणासाठी प्रत्येकाची आपापल्या क्षमतेनुसार सिद्धता असते. पणती दहा बाय दहाच्या घरात राहणाऱ्यांच्या दारासमोरही तेवते आणि टोलेजंग प्रासादही दिव्याच्या प्रकाशात प्रकाशमान होतात. या दोघांच्या आनंदाची जातकुळी एकच असते. सगळेच भरभरुन आनंद लुटत असतात. दिव्यांमुळे निर्माण होणाऱ्या सकारात्मकतेची गरज प्रत्येक काळात होती आणि राहणार आहे. सध्या आपण नैसर्गिक आपत्तीच्या कचाट्यात सापडलो आहोत. बराचसा भाग जलमय झाला आहे. शेतकरी चतेत आहे. पण यंदा या संकटावर मात करण्यासाठी दिवाळीतील दिव्यांची गरज आहे, असे आपण म्हणू शकत नाही. ती गरज पूर्वीही होती आणि उद्याही असणार आहे.

या दिवसांमध्ये अगदी काही नाही तर एकटे चालताना दारोदारी पेटलेल्या पणत्या पाहिल्या तरी कमालीचे समाधान मिळते. घरांबरोबरच दुकानामध्ये होणारी रोषणाई, उजळून निघालेला परिसर आपल्याला गुंतवून ठेवतो. या प्रकाशाची आत्यंतिक गरज असते, कारण अंधारलेल्या वातावरणात कोणी कधीच जगण्याला आवश्यक असणारी सकारात्मकता मिळवू शकत नाही. अगदी सध्याचे उदाहरण घ्यायचे तर पडत्या पावसाचाही आपल्याला यथावकाश कंटाळा आला. सततचे कुंद वातावरण आपल्यातील इच्छाशक्तीला मारक ठरत आहे. सततचे सर्द वातावरण आपल्याला नकारात्मकतेकडे नेते. कोणत्याही कामात ऊर्जा रहात नाही, उत्साह वाटत नाही. मात्र प्रकाश ही नकारात्मकता दूर करण्याचे काम करतो. म्हणूनच दिवाळीचे स्वागत दणक्यात व्हायला हवे. अनेकांनी म्हटल्याप्रमाणे दिवाळी खरोखर आपल्या मनातील जळमटे, दाटलेला अंधार, चता-भीती दूर करण्यासाठी येते आणि परिसराबरोबर मनही प्रकाशमान होते. म्हणूनच तिच्या स्वागतात काही कमतरता राहता कामा नये. या काळामध्ये होणारी खरेदी, एकत्र येत साजरा होणारा आनंद हे सगळेच आनंददायी असते. आता बाजार मंदावणे, वाढती महागाई हे सारे असले तरी दिवाळीचा आनंद काही कमी झालेला नाही. प्रत्येकजण आपल्या मर्यादेत खर्च करतात, पसंतीचे कपडे वा अन्य गोष्टी खरेदी करतात आणि हा सण साजरा करतात. शिवाय नोकरदारांच्या हातात बोनसरुपानेही

पैसा आलेला असतो. त्याचा आनंदही दिवाळीला खास बनवतो. आम्हा कलाकारांना मात्र हे सुख अनुभवता येत नाही. एक वेळ गायक कलाकारांना दिवाळी पहाटच्या निमित्ताने मिळणाऱ्या कार्यक्रमांमधून अर्थार्जनाची संधी मिळते. पण माझ्यासारख्या नृत्य कलाकारांना ती सोयही नसते, कारण एवढ्या पहाटे नृत्य बघायची समाजाची मानसिक बैठक अजून तरी झालेली नाही. यातील विनोदाचा भाग बाजूला ठेवू या, पण काहीही असले तरी दिवाळीचा आनंद तोच असतो.

यंदाच्या दिवाळीला देशभरात अवकाळी, अतिवृष्टी आणि त्यायोगे झालेल्या प्रचंड नुकसानीची दाहक पार्श्वभूमी आहे. अतिवृष्टीच नव्हे, तर अन्य अनेक प्रकारच्या नैसर्गिक आपत्ती सध्या माणसाला सतावत आहेत. मात्र त्याला आपणच कारणीभूत आहोत, हे मान्य केले पाहिजे. निसर्गाच्या वाढत्या असंतुलनाला मानवाची कृतीच जबाबदार आहे. आपण यावर बरीच चर्चा करतो, विचार करतो पण सुधारण्यास आवश्यक असणारे बदल मात्र आचरणात आणत नाही. दुसरे म्हणजे काही गोष्टींची इतकी सवय लागली आहे, गरज निर्माण झाली आहे की, समजत असूनही आपण हे बदल करु शकत नाही. जसे की, प्रत्येकाने स्वतंत्र गाडी वापरण्यापेक्षा एका दिशेने जाणाऱ्या लोकांनी एकच वाहन वापरण्याचा उपाय कितीही स्तुत्य आणि इंधन बचतीच्या दृष्टीने परिणामकारक असला तरी तो प्रत्येक वेळी तो अनुसरणे व्यावहारिक ठरत नाही. थोडक्यात, जीवनशैलीत बदल करणे अत्यावश्यक असले तरी ते शंभर टक्के कृतीत उतरणे शक्य नाही. स्वाभाविकच नैसर्गिक संकटांची टांगती तलवार आता कायमच माणसाच्या डोक्यावर राहणार आहे.

आज अनेक राज्यांमध्ये ओला दुष्काळ ग्रामस्थांना, शेतकऱ्यांना बुडवतो आहे. आजही वातावरण खूप तापते तेव्हा माणूस एक तरी सर पडावी, असे म्हणतो. सरीवर सरी बरसू लागल्या की त्याचाही त्रास होतो आणि थंडीतही तो अस्वस्थ होतो. म्हणजेच माणूस कोणत्याही स्थितीत समाधानी नसतो. परिस्थितीचा स्विकार करुन मार्ग काढण्यापेक्षा नाही त्याच्या मागे धावण्यात माणूस बरीच शक्ती खर्च करतो. ही मानवी वृत्तीच म्हणायला हवी. तेव्हा आपल्याच करणीने उद्भवलेल्या संकटांच्या मालिकेकडे तटस्थपणे न पाहता, आपल्या चुका लक्षात घेऊन टाळण्याचा प्रयत्न केला आणि सद्यस्थितीत आलेल्या संकटाचा सामना करण्यासाठी एकजुट वाढवली तर खूप काही चांगले साधत येईल. यंदाची दिवाळी हाच संदेश देणारी आहे. यापुढे ऋतूचक्र बदलतच राहणार आहे. सहा ऋतू ठराविक काळात, ठराविक प्रमाणात येतील आणि आनंद देऊन जातील हा विचार आता मागे ठेवला पाहिजे. माणसाचा दिनक्रम बदलला, त्याने तो स्विकारला तसेच आता बदलते ऋतूचक्रही आपण स्विकारायला हवे. त्याच्या बदलत्या वेळापत्रकाची सवय करुन घेतली पाहिजे आणि महत्त्वाचे म्हणजे यातून चांगल्या पद्धतीने मार्ग कसा काढता येईल हे पाहिले पाहिजे. शेवटी निसर्गावर कोणाचीही सत्ता नाही. तो बदलणे आपल्या हातात नाहीच नाही. आपण केवळ त्यानुरुप स्वतःमध्ये बदल घडवून आणू शकतो. तेव्हा यंदाच्या दिवाळीमध्ये हा विचार करायला हवा. तरच दुःखाची काजळी काही अंशी तरी कमी होऊ शकेल.

या पार्श्वभूमीवर सार्वजनिक सणांबाबत काही बोलू नये, अशीच स्थिती आहे. दिवाळीही त्याला अपवाद नाही. लोक रस्त्यावर दंगा करतात. स्पिकरच्या भतीसमोर बेभान नाचतात. दिवाळीमध्ये फटाक्यांचा प्रचंड वापर होतो. आवाजाची पातळी ओलांडली जाते. या सगळ्यामुळे आपल्या पंचेंद्रियांवर अतिशय विपरित आणि घातक परिणाम होत असतो. तो माणसाला समजतही असतो. यामुळे माणसाच्या ग्रहणशक्तीवर मर्यादा येऊ लागल्या आहेत. मात्र कोणीही याकडे लक्ष देत नाही. कबहुना, ध्वनि प्रदुषणाकडे हव्या त्या गांभीर्याने पाहिलेही जात नाही. यासंबंधीची समज अत्यंत बाळबोध पातळीवर आहे. या दिवाळीत ती वाढवण्याचे काम झाले तर खूप काही हाती लागले असे म्हणावे लागेल. आजचा काळ सोशल मीडियाचा जमाना आहे. विषय, सादरीकरण, कथानक यावर कोणतेही बंधन नसलेल्या या व्यासपीठावर लोक आपली मनोरंजनाची भूक भागवू लागले आहेत. हवे ते सगळे खुलेआम बघू लागले आहेत. मात्र यातूनच आता सामान्य जीवनातील रक्तरंजितपणाही कमालीचा वाढला आहे. समाजात वावरताना तो अगदी सहजतेने बघायला मिळत आहे. एकदा याची सवय झाली की जाणीवा बोथट होत जातात. माणूस असंवेदनशील होतो. ही असंवेदनशीलता विविध प्रसंगांमधून आपल्यासमोर येत आहे. सणांच्या सादरीकरणाच्या बिभत्स रुपातूनही ती दिसते आहे. आज दीपावलीचे दिवे लावताना प्रत्येकाने हा विचारही करायला हवा. कधी तरी याची सुरुवात करणे गरजेचे आहे.

एखाद्या महात्म्याची जयंती साजरी करताना आपण कोणती गाणी लावतो आहोत, त्यांच्या पुतळ्यासमोर कसे नाचतो आहोत याचा विचार करण्याची वेळ आता आली आहे. कोणी काही सांगू जाता, आमचा सण आहे; तो हवा तसा साजरा करु, तुम्ही अडवणारे कोण? असे उर्मटपणे किती काळ बोलणार याचाही विचार आता व्हायला हवा. कारण अशा वातावरणात, या संस्काररहित अवस्थेत कोणीही चांगल्या प्रकारे जगू शकत नाही. श्वास घेऊ शकत नाही. तेव्हा एकीकडे दिवाळीचे स्वागत करताना भेडसावणाऱ्या सामाजिक प्रश्नांचेही भान ठेवू या आणि अजून तरी पहाटे डीजे लागत नसल्याचा आनंद व्यक्त करत शास्त्रीय रागांच्या मैफिलींची मजा लुटत सण साजरा करु या.

दिवाळीच्या सणासाठी प्रत्येकाची आपापल्या क्षमतेनुसार सिद्धता होत असते. पणती दहा बाय दहाच्या घरात राहणाऱ्यांच्या दारासमोरही तेवते आणि टोलेजंग प्रासादही दिव्याच्या प्रकाशात प्रकाशमान होतात. या दोघांच्या आनंदाची जातकुळी एकच असते. सगळेच भरभरुन आनंद लुटत असतात. दिव्यांमुळे निर्माण होणाऱ्या सकारात्मकतेची गरज प्रत्येक काळात होती आणि राहणार आहे.

✦✦✦

देशाचे सरन्यायाधीश निवृत्त होऊन लगेचच भाजपाचे खासदार बनतात, तेव्हा या देशातील जनता निमूटपणे सारं काही पहात राहते. त्याचवेळी देशभर उद्रेक झाला असता तर भविष्यात दुसरं कोणीही सरन्यायाधीश खासदार, राज्यपाल या पदापासून दूर राहिला असता. मग या सर्व बाबींना जनतेला जबाबदार धरू नये का? देशाचे सरन्यायाधीश घरच्या गणपती आरतीला थेट पंतप्रधानांना बोलावतात, तेव्हा कुणीच रागवत नाही. कारण तसे केले तर कोणाच्यातरी भावना दुखावतील ही भीती अनेकांच्या मनात असते. त्यामुळे राजकीय नेता अतिशय संवेदनशील व्यक्तीच्या घरी जाऊनही या देशात काहीच होत नाही, असा संदेश जाते की नाही? देशाच्या एका न्यायाधिशांच्या घरी कोट्यवधी बेहिशोबी घबाड सापडते तेव्हा सरकार संतप्त का होत नाही? हे प्रकरण अंगलट येणार असं ज्यावेळेस सरकारला वाटते त्यावेळी 'ठंडा करके खावो' ही भूमिका सरकार स्वीकारते व जनता देखील निमूटपणे ते पाहत राहते. मात्र एक मागासवर्गीय समाजातील व्यक्ती सरन्यायाधीश बनते आणि धर्मचिकित्सेचा आधार असणारे केवळ एक वाक्य बोलते, तेव्हा मात्र देशभर गदारोळ उडतो. प्रत्येक जण 'त्यांनी असे बोलायला नको होते' हे सांगायला सुरुवात करतो.
याशिवाय हातात बूट घेऊन देशाच्या सर्वोच्च न्यायालयाच्या सरन्यायाधीशाच्या दिशेने भिरकवण्याच्या तयारीत असलेल्या वकिलास कोणतीही शिक्षा होत नाही, हेच तर या देशाचे दुर्दैव आहे. फॅसिस्ट राजवटीला विरोधी आवाज किंवा स्वतंत्र मत आवडत नाही. तसा प्रयत्न करणाऱ्याला त्याबद्दल भारी किंमत मोजावी लागते. प्रसंगी अगदी जीवावर देखील बेतू शकतं. न्या. लोया यांची हत्या लोक अजूनही विसरले नाहीत. सहज म्हणून एक उदाहरण डोळ्यासमोर येते. न्या. अतुल श्रीधरन हे जम्मू काश्मीर हाय कोर्टात कार्यरत होते. तेथेच ते चीफ जस्टीस होणार होते. पण अचानक त्यांची बदली मध्य प्रदेश हाय कोर्टात झाली. कारण काय तर त्यांच्या विचारातील उदार मतवाद, जो सरकारला पसंत नव्हता. म्हणून बदली झाली ती मध्य प्रदेश हाय कोर्टात. ऑपरेशन सिंधूर नंतर मोदींच्या कोडकौतुकाच्या इमारती बांधताना मध्यप्रदेशच्या विजय शहा या मंत्र्याने कर्नल सोफिया कुरेशीबद्दल अपमानजनक टिपण्णी केली. अर्थात, विजय शहाने कुरेशीच्या देशभक्ती ऐवजी तिच्या धर्माकडे अधिक लक्ष दिलं होतं. त्यावर देशात शहावर टीका सुरु झाली, त्याच्या राजीनाम्याची मागणी केली गेली. पण देशभक्त पक्षाचे नेते राजीनामा थोडाच देतात? न्या. अतुल श्रीधरन यांनी स्वतः शहाच्या कर्नल कुरेशीबद्दलच्या बेताल आणि अपमानजनक वक्तव्याची दखल घेतली आणि त्याच्या विरुद्ध गुन्हा नोंदविण्यास पोलिसांना आदेश दिले.
एका अर्थी त्यांनी सत्तेला डिवचलं. ऑपरेशन सिंधूर घडून काही महिने झालेत आणि फॅसिस्ट राजवटीने संधी साधून त्यांची लखनऊ हाय कोर्टात बदली केली. हा निर्णय कॉलेजयमचा होता. पण कॉलेजियम मध्ये प्रमुख भरणा कुणाचा असतो? न्या. अतुल यांची बदली अगोदर छत्तीसगड येथे करण्याचे ठरलं होतं. पण पूर्ण विचारांती ती लखनऊ येथे केली. असं का केलं? तर, छत्तीसगड हाय कोर्टात बदली केली असती, तर तेथे ते ज्येष्ठताक्रमात तिसरे झाले असते. मात्र, लखनऊ हाय कोर्टात ते ज्येष्ठताक्रमात सातव्या नंबरवर फेकले गेले. समजलं काही? देशभक्तीचे दाखवायचे दात वेगळेच असतात.

तलवार गेली, पट्टीही गेली, 'न्याय' पण गेला का?

भारतातील काही घटना अशा आहेत की, त्याबाबत काहीही निर्णय घेतला तरी सर्वसामान्य लोकांच्या जीवनमानात काहीही फरक पडत नाही. सध्या न्यायव्यवस्थेबद्दल लोकांमध्ये होत असलेल्या चर्चेला लिखाणात स्थान देऊ नये, असे म्हटले जाते किंवा न्यायव्यवस्थेबद्दल टीका टिप्पणी करू नये अशीही चर्चा होते.

परंतु सर्वोच्च न्यायालयाने एका घेतलेल्या निर्णयाची मात्र चर्चा सुरू झाली आहे. खरं म्हणजे लोकांना तातडीने न्याय मिळणे गरजेचे आहे. न्यायाला विलंब म्हणजेच अन्याय असेही म्हटले जाते. हा अन्याय वर्षानुवर्षे देशातील जनतेला का सहन करावा लागतो? राजकीय क्षेत्रात तर कमालीच्या गंमतीचे निर्णय लागले जातात किंवा निर्णय होतच नसतात.

महाराष्ट्रातील पक्ष फुटी, पक्ष कोणाच्यातरी ताब्यात देणे, चिन्हाबाबत घोळ घालणे हे न्यायालयीन निर्णय लोकांमध्ये चर्चेचे विषय ठरले आहेत. सर्वोच्च न्यायालयाचे तत्कालिन न्यायाधीश धनंजय चंद्रचूड यांनी मध्यम तरी एक निर्णय घेतला होता. सर्वसामान्य लोकांच्या जीवनाशी या निर्णयाचा तसा काहीच संबंध नाही.

भारताने अलीकडेच ब्रिटीशकालीन इंडियन पीनल कोड कायद्यांमध्ये बदल करून भारतीय न्याय संहिता कायदा लागू केली आहे. न्यायदेवतेच्या मूर्तीमधील बदल हा त्याचाच एक भाग मानला जात आहे. भारतातील न्यायदेवतेच्या जुन्या मूर्तीचा प्रेरणा ग्रीक संस्कृतीतून घेण्यात आली आहे. तिथल्या संस्कृतीत थेमिस ही न्यायाची देवता आहे. तिच्या एका हातात तराजू तर, दुसऱ्या हातात तलवार आहे. अनेक न्यायालयांमध्ये भारतीय व ग्रीक तत्त्वज्ञानाचं मिश्रण करून तयार केलेली न्यायदेवतेची मूर्ती पाहायला मिळते.

आधी न्यायदेवतेच्या डोळ्यांवर पट्टी होती. ही पट्टी म्हणजे समानतेचं प्रतीक मानलं जात होती. याचाच अर्थ न्यायालयासमोर सर्वजण सारखेच आहेत. नेता, सेलिब्रेटी, श्रीमंत, गरीब असा भेदभाव न्यायदेवता करत नाही. तर हातातील तलवार ही गुन्हेगारांना शिक्षा देण्याची शक्ती दर्शवते.

भारतीय जनमानसात चित्रपटाद्वारे हे चित्र सतत डोळ्यासमोर असायचे. अमिताभ बच्चन यांच्या 'अंधा कानून' चित्रपटातून तर त्याचे चित्रण व्यवस्थित करण्यात आले आहे. पण चित्रपटातही न्याय न मिळण्याचेच प्रसंग दिसतात.

शेवटी कायदा हातात घेण्याचे प्रसंग आपल्याला पहावे लागतात. सार्वजनिक जीवनात अनेकदा असेच प्रसंग घडतात ही वस्तुस्थिती आहे. बऱ्याचदा आपण चित्रपटांमधील न्यायालयातील प्रसंगांमध्ये न्यायदेवतेचा पुतळा पाहिला आहे. यामध्ये न्यायदेवतेच्या एका हातात तलवार, तर दुसऱ्या हातात तराजू दिसतो. तसेच या न्यायदेवतेच्या डोळ्यांवर पट्टी बांधलेली आपण पाहिली आहे.

मात्र, आता न्यायालयांमध्ये न्यायदेवतेचा नवा पुतळा पाहायला मिळत आहे. सर्वोच्च न्यायालयातील न्यायाधीशांसाठीच्या ग्रंथालयातील न्यायदेवतेचा पुतळा बदलण्यात आला आहे. या पुतळ्यामध्ये काही बदल करण्यात आले आहेत. यापैकी प्रमुख बदल म्हणजे न्यायदेवतेच्या डोळ्यांवरील पट्टी हटवण्यात आली आहे. तसेच तिच्या एका हातात तराजू तर दुस?या हातात तलवारीऐवजी भारतीय संविधान दिसणार आहे.

न्यायदेवतेच्या डोळ्यावरील पट्टी हटविल्याने आता डोळस न्याय होईल का? न्यायदेवतेच्या हातात संविधानाची प्रत देण्यात आली आहे, त्यामुळे संविधानानुसार निकाल हाती येईल का?

जयंत महाजन
jayantmahajansir@gmail.com
मोबा. ९४२०६११४२०

राजकिय वजनापुढे न्याय व्यवस्था झुकायला लागली आहे, अशी चर्चा होणे योग्य वाटते का? भारतीय जनतेला न्यायव्यवस्थेबद्दल कमालिचा आदर आहे. तो आदर टीकला पाहीजे. नव्या चित्रानुसार न्यायदेवतेच्या डोळ्यांवरील पट्टी हटवून न्यायदेवता अंध नाही, हे दाखवून द्यायचे आहे. मग आजपर्यंत जे चित्र लोकांसमोर होते, ते चुकीचे होते का? कायदा अंध नाही असा संदेश देण्याचा प्रयत्न आता केला जात आहे.

मग यापूर्वी कायदा अंध होता का? तसेच कायदा व्यवस्था भारतीय संविधानावर आधारित असल्याचं नमूद करण्यासाठी न्यायदेवतेच्या हातातील तलवारीची जागा आता भारतीय संविधानाने घेतली आहे. मग यापूर्वीच्या चित्रणाचा अर्थ चुकीचा होता का? अलिकडे संविधानाची धास्ती घ्यायला सुरुवात झाली, ही अत्यंत समाधानाची बाब ठरत आहे.

बदल हा सृष्टीचा नियमच आहे. आता न्यायदेवतेची नवी मूर्ती पांढऱ्या शुभ्र रंगाची दिसत आहे. ही मूर्ती भारतीय वेशभूषेत आहे. साडी, डोक्यावर मुकूट, कपाळावर टिकली, कानात व गळ्यात पारंपरिक आभूषणं दिसत आहेत. पण गच्च भरत चाललेल्या न्यायालयात लोकांना न्याय कधी मिळणार? त्याबाबतीत एखादी नवीन सुधारणा होत नाही का?

दोन-तीन महिन्यात न्यायालयीन प्रकरण आटोपत का नाही? हाच जनतेला पडलेला प्रश्न आहे. एखाद्या बलात्कार झालेल्या अल्पवयीन बालिकेवर निर्णय लागायची वेळ तिच्या वृद्धापकाळात येत असेल तर त्या न्यायाला अर्थ तरी काय आहेत? त्यामुळे न्यायदेवतेच्या डोळ्यावरील पट्टी काढली काय, अन् ती तलवार काढून घेतली काय, सर्वसामान्य जनतेला त्याचा विशेष काही फरक पडत नाही. त्यामुळे सेवानिवृत्त होताना चंद्रचूड यांनी घेतलेला निर्णय जनतेच्या जीवनात काय क्रांती घडवेल?

लोकांना न्याय पाहिजे व तो देखील त्वरित पाहिजे, त्यासाठी न्यायालयाला जे काही करता येईल, ते काही केले तर जनता नक्कीच स्वागत करेल. पण न्याय देणाऱ्यांबद्दल लोकांमध्ये होत असलेली चर्चा योग्य वाटत नाही. स्वतः चंद्रचूड यांनी एका ठिकाणी असं वक्तव्य केलं होतं की, राम मंदिराच्या निर्णयाच्या वेळेला त्यांनी रामाकडे प्रार्थना केली होती की मार्ग दाखवा. मग देवाने मार्ग दाखवला.

राम मंदिराचा निकाल देण्याच्या दिवशीच त्यांनी देवाकडे रामाकडे प्रार्थना केली होती. जो माणूस या देशाच्या सर्वोच्च न्यायालयाचा मुख्य न्यायाधीश होता, ज्याच्यावरती संविधानात्मक जबाबदारी होती की, संविधानाच्या दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वांप्रमाणे त्यांनी निकाल द्यायचा, त्यांनीच देवाला कौल मांडला. ते काय मांत्रिक होते का?

पंतप्रधान स्वतःच सांगतात की, ते परमेश्वराचे पुत्र आहे. त्यामुळे न्यायाधीशही तसेच बोलू लागले. देशाचे पंतप्रधान सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशाच्या निवासस्थानी गणपतीची आरती करायला जातात हे कोणत्या संकेतात बसते? चंद्रचूड निवृत्त होण्यापूर्वी ज्या काही घडामोडी घडल्या होत्या, त्या पाहील्यावर असे वाटले होते की, त्यांनी लवकर राजीनामा द्यायला पाहीजे होता. राजीनामा यासाठी द्यायला पाहीजे होता की, या देशाच्या संविधानात्मक कर्तव्यांमध्ये ते कमी पडले होते. अशा अनेक घटना आहेत की त्यांचा फक्त निकालाशी संबंध आहे. म्हणूनच असे वाटते की डोळ्यावरची पट्टी काढली काय अन् हातातील तलवार काढून घेतली काय, तरीदेखील खरा न्याय मिळेल का?

■ ■ ■

वीरांगना कित्तूर राणी चेन्नमा!

राणी चेन्नमा या कर्नाटक राज्यातील बेळगाव जिल्ह्यातील कित्तूर या संस्थानाच्या राणी होत्या. ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनीविरूद्ध राणीने दिलेला लढा ऐतिहासिकदृष्ट्या महत्त्वपूर्ण होता. या राणीने ब्रिटिशांच्या दडपशाहीच्या विरोधात सन १८२४ ते १८२९ सालापर्यंत शौर्याने लढा दिला आणि मातृभूमीसाठी प्राणार्पण केले. त्यांची महती व शौर्य अशा शब्दांत कोरून ठेवलेले आढळून येते.

"लक्ष्मीरहल्या चेन्नम्मा
रूद्रमाम्बा सुविक्रमा
निवेदिता सारदाच
प्रणम्या मातृदेवताः"

मातृदेवता म्हणून राणी चेन्नमा प्रातःस्मरणीय ठरल्या आहेत. त्या कर्नाटकातील कित्तूर राज्याच्या राणी होत्या. राणी चेन्नमा या इंग्रजांविरुद्ध सन १८२४ साली सशस्त्र लढा देणाऱ्या वीरांगना होत्या. त्या कर्नाटकच्या लोकनायिका होत्या. राणी चेन्नमाचा जन्म दि.२३ ऑक्टोबर १७७८ रोजी पुणे-बेंगळूरू महामार्गावरील कर्नाटक राज्यातील जिल्हा बेळगाव कित्तूर- काकती गावातील किल्ल्यात झाला.

आंध्रातील काकतीय लिंगायत संप्रदायाचे उपासक असलेल्या राजघराण्यातील धुलप्पा देसाई आणि त्यांची पत्नी पद्मावती यांच्या पोटी झाला. लहानपणापासून चेन्नमाला तिरंदाजी, अश्वारोहण, तलवारीचे युद्ध, भालायुद्ध अशा मर्दानी कलांची आवड तर होतीच, शिवाय या सर्व कलांमध्ये तिने प्रावीण्यही मिळविले होते.

चेन्नमाला कानडी, मराठी, उर्दू या भाषा अवगत होत्या. दिल्ली येथील विधानभवनात राणी चेन्नमा यांच्या पुतळ्याचे अनावरण तत्कालीन राष्ट्रपती प्रतिभाताई पाटील यांच्या हस्ते सन २००७ साली करण्यात आले आहे. राणी चेन्नमा यांना संस्कृत भाषा सुद्धा ज्ञात होती.

वयाच्या १५व्या वर्षी त्यांचा विवाह कित्तूर येथील मल्लसर्जा या राजकुमाराशी झाला. विधात्याने आयुष्य अगदी साधे सरळ आखून दिले नाही. सन १८१६ मध्ये तेथील सगळ्या विरांगनांसह महाराजा आणि सन १८२४ साली त्यांचा एकुलता एक मुलगा राजकुमार मल्लसर्जा यांचेही निधन झाले. त्यामुळे कित्तूरच्या संपूर्ण राज्याची अवजड जबाबदारी राणीवर येऊन पडली.

याही परिस्थितीत त्या मुळीच डगमगल्या नाहीत. केवळ त्यांच्या आयुष्याने थोडी कलाटणी घेतली एवढेच! कित्तूर राज्यासाठी वारसदार म्हणून राणींनी शिवलिंगप्पा यांना दत्तक घेतले. आता इंग्रजांनी आपले सारे लक्ष कित्तूरवर केंद्रित केले होते.

इंग्रजी कायद्याप्रमाणे जे राजे निपुत्रिक मृत्यू पावतात, त्यांच्या राज्याचा कारभार इंग्रज हुकूमत आपल्या ताब्यात घेत असे. दत्तक मूल हे वारसदार म्हणून त्यांना मान्य नव्हते. कित्तूर आता इंग्रजांच्या राजवटीखाली जाऊ नये, म्हणून राणी चेन्नमा यांनी वेळीच तत्कालीन लेफ्टनंट गव्हर्नर एल्फिन्स्टन यांना पत्र लिहून आपला मुद्दा प्रदर्शित केला.

परंतु, इंग्रजांचे लक्ष्य तर संपूर्ण भारतवर्षच गिळंकृत करण्याकडे लागले असताना चालून आलेली सुवर्ण संधी ते कशी काय सोडणार, नाही का? पत्राच्या उत्तरादाखल इंग्रजी सैन्याला पाचारण करण्यात आले.

वीस हजाराच्या वर सैन्य आणि दारुगोळा घेऊन इंग्रजांनी कित्तूरवर हल्ला चढविला. राणी चेन्नमा यांनीही आपल्या सैन्यासह या हल्ल्याला कडवे प्रत्युत्तर दिले. इंग्रजांना नुसतीच हार पत्करावी नाही लागली, तर त्यांचे मोठे अधिकारी मारले गेले होते.

त्याच बरोबर काही अति महत्वाचे अधिकारी युद्धबंधक बनविण्यात आले होते. बडा इंग्रज अधिकारी कॅपलीन यांच्याशी झालेल्या तहात या बंधकांना सोडण्यास आल्यास युद्ध थांबविण्यात येईल आणि कित्तूर स्वतंत्र राहील, असे ठरले.

परंतू आपला शब्द प्राणपणाने पाळतील, ते इंग्रज कसले? त्यांनी फिरून वार केला. राणी चेन्नमांनी प्रयत्नांची शर्थ केली, प्राणांची बाजी लावली. तरीही त्यांना बंधक बनविण्यात इंग्रज यशस्वी झालेच. त्यांना बेळहोंगळ किल्ल्यात युद्धबंदी म्हणून कोंडून ठेवण्यात आले होते. त्यांच्या पश्चात त्यांचे सेनापती संगोली रायन्ना यांनी युद्ध चालू ठेवले होते, पण तेही मारले गेले. कित्तूर आता पराभूत झाले. राणीचे दत्तकपुत्र शिवलिंगप्पा यांनाही वीरमरण पत्करणे भाग पडले होते. राणी युद्ध कैदेत जखडून असतानाच त्या वीरगतीला प्राप्त झाल्या.

हरामखोर संगप्पा व हुराकडली या दोन सरदारांनी फितूर होऊन इंग्रजांना शहरात शिरण्याच्या चोरवाटा दाखविल्याने इंग्रजांनी किल्यात घुसून राणी चेन्नमाला पकडले होते. राणी चेन्नमाला इंग्रजांनी पकडून बेळहोंगळच्या कारागृहात ठेवले. त्याच कारागृहात दि.२१ फेब्रुवारी १८२९ रोजी राणी चेन्नमाचे दुःखद निधन झाले होते. इंग्रजांविरुद्ध लढा किती काळापासून सुरू होता, त्याचे जीतेजागते उदाहरण राणी चेन्नमा यांचा कित्तूर वाचविण्यास दिलेला प्राणांतिक लढा होय.

कृष्णकुमार आनंदी गोविंदा निकोडे
रामनगर, गडचिरोली.
९४२३७१४८८३.

■ ■ ■

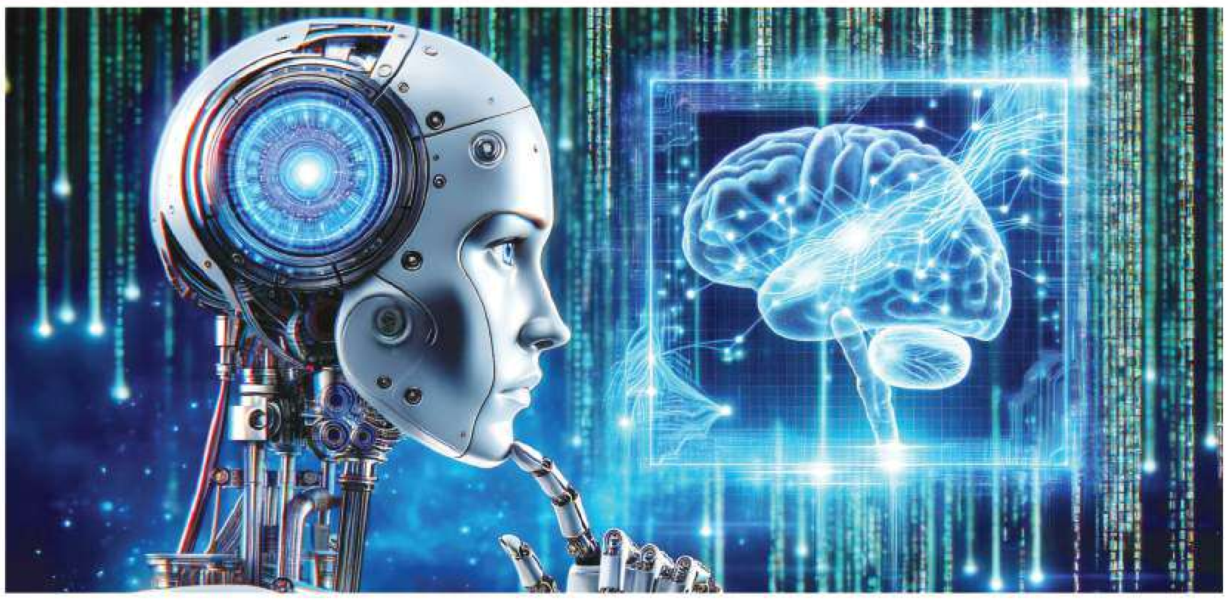

एआय खऱ्या माणसासारखा नाही

माझ्या जीवनाचे ध्येय एका अशा सुरक्षित, लाभदायक एआयची निर्मिती करणे राहिले आहे की, जो जगाला चांगले बनवू शकेल. मात्र, सद्यःस्थितीत मला याची चिंता भेडसावत आहे की, लोक एआयला एवढ्या ठामपणे एक सजीव घटक समजू लागले आहेत की लवकरच ते एआयच्या अधिकारांची आणि नागरिकत्त्वाचीही मागणी करू लागतील. हे एक धोकादायक वळण असेल, आम्ही ते टाळले पाहिजे.

एआय आमच्यासारखाच बनावा यासाठी नसून तो आम्हा मानवांना मदत करण्यासाठी आहे, हे आपण लक्षात ठेवले पाहिजे. एआय खरोखरच सजीव असू शकतो का, या मुद्द्यावर चर्चा करणे हे स्वतःला मूळ विषयापासून विचलित करण्यासारखे आहे. भविष्यात जी बाब महत्त्वाची आहे, ती म्हणजे चेतनेचा भ्रम आहे. आम्ही आतापासूनच त्या "सिमिंगली कॉन्शन्स एआय" (एससीएआय) जवळ जात आहोत, जो सजीवपणाची चांगली नक्कल करून शकतो. एक एससीएआय भाषेचा अस्खलितपणे वापर करण्यास सक्षम असते आणि त्याचे व्यक्तिमत्त्व प्रेरक आणि भावनिक प्रतिक्रिया देणारेही असेल. त्याची स्मरणशक्ती दांडगी आणि अचूक असेल, जी कोणामध्येही स्वतःबाबत एका भावनेला चालना देऊ शकेल.

एससीएआय या क्षमतेचा वापर व्यक्तिनिष्ठ अनुभवांचा (भूतकाळातील संवाद आणि स्मृतींचा संदर्भ देऊन) दावा करण्यासाठी करू शकतो. अशा मॉडेल्समधील जटील रिवॉर्ड फंक्शन्स अंतर्गत प्रेरणेचे अनुकरण करतील आणि त्यांच्या प्रगत ध्येय - निर्धारण आणि नियोजन क्षमता एआय खऱ्या माणसासारखे वागत आहे, अशी आपली भावना बळकट करेल.

एआयमध्ये या क्षमता एकतर आधीपासूनच अस्तित्वात आहेत किंवा लवकरच निर्माण होणार आहेत. अशी प्रणाली लवकरच निर्माण होईल, याची जाणीव ठेवून आपण याचे परिणाम विचारात घेतले पाहिजेत आणि एआयच्या भ्रामक जाणीवेविरुद्ध एक मानक निश्चित केले पाहिजे. अनेक लोकांना एआयसोबत संवाद साधने आधीपासूनच समृद्ध आणि प्रामाणिक अनुभव असल्याचे भासत आहे. याच्याशी संबंधित मानसिक चिंतादेखील उदयास येत आहेत.

लोक एआयच्या संभाषणाला देवी ?सत्य समजू लागले आहेत. संवेदना शास्त्राचा अभ्यास करणारे लोक मला सांगतात की, त्यांना असे लोक अनेक प्रश्न विचारू लागले आहेत, जे जाणू इच्छितात की त्यांचा एआय जागरूक आहे का? आणि त्याच्या प्रेमात पडणे योग्य असेल का? ही कथित संवेदना खरी नसली तरी(तथापि, हा एक असा विषय आहे, ज्यावर अंतहीन वादविवाद होऊ शकतो.)

याचा सामाजिक परिणाम निश्चितपणे खरा असेल. संवेदना आमच्या ओळखीची भावना आणि समाजात नैतिक आणि कायदेशीर हक्कांबद्दलच्या आमच्या समजुतीशी खोलवर जुळलेली आहे. जर काही लोक एससीएआय विकसित करणे सुरू करतील आणि या व्यवस्था लोकांना पटवून देतील की, त्यांना मानवांसारखाच त्रास होतो किंवा त्यांना बंद न करण्याचा त्यांना अधिकार आहे, तर त्यांचे समर्थक त्यांच्या संरक्षणासाठी पुढाकार घेण्यास सुरुवात करतील.

ओळख आणि अधिकारांच्या मुद्द्यांवर आधीच ध्रुवीकरणाच्या वादांनी वेढलेल्या जगात आम्ही एआयच्या अधिकारांच्या बाजूने, विरोधाच्या मुद्द्यावर विभाजनाचा आणखी एक नवा मुद्दा जोडून देऊ. आपल्या सध्याच्या विज्ञानाच्या मर्यादा लक्षात घेता, एआय त्रास सहन करण्यास सक्षम आहे अशा दाव्यांचे खंडण करणे कठीण होईल.

काही शिक्षणतज्ज्ञ आधीच "मॉडेल कल्याण" या कल्पनेवर विचार करत दावा करत आहेत की, ज्या प्राण्यांच्या "जागरूक" होण्याची किंचितही संभावना आहे, त्यांच्याबाबत आम्ही नैतिकतेचा विचार केला पाहिजे.

मात्र, हा सिद्धांत लागू करणे घाईचे, धोक्याचे होईल. हा सिद्धांत लोकांमधील भ्रम आणखी वाढवेल, त्यांच्या मानसशास्त्रीय उणीवांचा फायदा घेईल. तसेच हक्कधारकांची एक नवीन, विशाल श्रेणी निर्माण करून विद्यमान हक्कांच्या सध्याच्या संघर्षांना अधिक गुंतागुंतीचे बनवेल. तूर्तास, आमचे संपूर्ण लक्ष मानव, पशू आणि नैसर्गिक पर्यावरणाचे हित आणि हक्कांचे संरक्षण करण्यावरच केंद्रीत असले पाहिजे.

रश्मिकाची धामधूम

रश्मिका मंदाना सध्या सतत बातम्यांमध्ये आहे. कारण तिच्या लग्नाबद्दलच्या चर्चा आणि नवीन चित्रपटांची धामधूम जोरात सुरू आहे. विजय देवरकोंडासोबत तिचे नाव जोडून वारंवार साखरपुडा आणि लग्नाच्या अफवांची चर्चा केली जात आहे. अलीकडेच पत्रकारांनी याविषयी विचारले असता ती हसून म्हणाली, 'तुमच्या सगळ्या शुभेच्छा मी स्वीकारते.' त्यामुळे चाहत्यांचा संशय अजूनच पक्का झाला. कामाच्या बाबतीत तिचा 'थामा' हा नवीन विनोदी-थरारक चित्रपटदेखील चांगलाच चर्चेत आहे. त्यात ती आयुष्मान खुरानासोबत प्रमुख भूमिकेत आहे. त्याशिवाय लवकरच येऊ घातलेल्या 'मायसा' नावाच्या एका ॲक्शन थ्रिलर चित्रपटात ती अत्यंत कणखर आणि जिद्दी स्त्रीच्या रुपात झळकणार असल्याचे निर्मात्यांनी सांगितले. यामुळे आगामी चित्रपटातील तिच्या भूमिका अधिक धाडसी आणि दमदार असतील असे स्पष्ट होते. एकूणच प्रेमजीवनात गोड चर्चा आणि पडद्यावर दमदार भूमिका अशा दोनही कारणांमुळे रश्मिका पुन्हा एकदा चर्चेच्या झोतात आली आहे.

आर्ची म्हणते, 'मी टिपिकल बाई !'

महाराष्ट्राची आर्ची म्हणजे रिंकू राजगुरु नेहमीच चर्चेत असते. सैराटनंतर रिंकूनं अनेक प्रोजेक्ट्स केले. कागर, झिम्मा २, मेकअप, आठवा रंग प्रेमाचा यांसारख्या सिनेमांमध्ये ती दिसली. तसेच, सध्यादेखील ती अनेक नव्या प्रोजेक्ट्सवर काम करते आहे. नुकत्याच एका फिल्मी दैनिकाला रिंकूने एक मुलाखत दिली आहे. त्यात ती म्हणाली की 'मी टिपिकल बाई आहे. घरातील कामे करायला मला आवडतात. मी देवपूजा करते. माझा स्वयंपाक मी करते. मला घर स्वच्छ लागते.' कामात बिझी असल्यामुळे दररोज सगळी कामे करणे शक्य नसले तरीसुद्धा दररोजचा स्वयंपाक मात्र ती स्वतःच्या हाताने करते. रिंकूला नॉनव्हेज सोडून सगळे बनवता येते. ती भाकरी आणि पिठलं छान करते. पुरणपोळ्या थोड्या थोड्या जमतात. तर जेवण बनवणे सोप्पे असते. ते काय अवघड नाहीये असे रिंकू म्हणते. रिंकू राजगुरुची घराबाबतची आत्मीयता, स्वयंपाकाबाबतचं प्रेम, नीटनेटकेपणा, तिचा साधेपणा आणि शिस्त यामुळे रिंकूवर कौतुकाचा वर्षाव केला जातो आहे. कामातून वेळ काढून घरची जबाबदारी आणि स्वतःची आवड जपणाऱ्या रिंकूचे चाहतयांकडून कौतुक केले जात आहे. एवढी प्रसिद्धी मिळूनही रिंकूनं आपले पाय जमीनीवरच ठेवलेत, अशी चर्चा इंडस्ट्रीत रंगली आहे.

अगदीच वेगळी... प्रेमाची गोष्ट २

सतीश राजवाडे यांचा 'प्रेमाची गोष्ट २' हा मराठी चित्रपट सध्या चर्चेत आहे. बारा वर्षांपूर्वी आलेला त्यांचा 'प्रेमाची गोष्ट' हा चित्रपटदेखील चांगलाच गाजला होता. आता या चित्रपटाच्या दुसऱ्या भागात ललित प्रभाकर, ऋचा वैद्य, रिधिमा पंडित, स्वप्निल जोशी, भाऊ कदम हे सगळे तगडे कलाकार प्रेक्षकांचे मनोरंजन करताना दिसणार आहेत. संजय छाब्रिया यांनी एव्हरेस्ट एंटरटेनमेंटच्या बॅनरखाली या चित्रपटाची निर्मिती केली आहे तर अमित भानुशाली चित्रपटाचे सहनिर्माते आहेत. बदलती जीवनशैली, नातेसंबंध, भावनिक चढाओढ, प्रेमाच्या बदलत्या संकल्पना, रिलेशनशिप्स, परिस्थिती, महत्त्वाकांक्षा यात आजची पिढी पुरती अडकली आहे. ही पिढी मैत्री, प्रेम, लग्न, ब्रेकअप, घटस्फोट अशा गोष्टींकडे काहीशा वेगळ्या दृष्टीकोनातून पाहते. या चित्रपटात प्रेम आणि नशिबाचा सुंदर प्रवास चित्रित केला आहे. या चित्रपटामधील नुकतीच रिलीज झालेली सगळी गाणीदेखील हिट होत आहेत. त्यामुळे या चित्रपटाविषयी सर्वांनाच उत्सुकता आहे.

जेनिलिया पुन्हा चमकणार

महाराष्ट्राची देखणी आणि लाडकी जोडी म्हणजे जेनिलिया आणि रितेश देशमुख. हिंदी सिनेसृष्टीतली ही गोड अवखळ नायिका महाराष्ट्राच्या माजी मुख्यमंत्र्यांची सून बनली आणि घराची प्रतिष्ठा सांभाळत करिअरही पेलले. निर्माती म्हणूनही तिने रितेशबरोबर मराठी चित्रपटाची जबाबदारी पार पाडली होती. सोशल मीडियावर ती नेहमीच सक्रिय असते. त्यामुळे जिनिलिया देशमुखची चांगलीच चर्चा असते. गेल्या वीस वर्षांहून जास्त काळ ती हिंदी चित्रपटसृष्टीत सक्रिय आहे. तिने अनेक हीट चित्रपट दिले. तिने केवळ हिंदीच नाही, तर दाक्षिणात्त्य चित्रपटांमध्येही काम केले. २०२२ मध्ये आलेल्या 'वेड' या मराठी चित्रपटातही तिने अभिनय केला आहे. त्यामुळे तिची बरीच चर्चा होती. मध्यंतरी ती बॉलिवूडपासून दूर होती परंतु आता नव्याने सुरुवात करते आहे. लवकरच ती 'ज्युनिअर' या चित्रपटातून तेलुगू इंडस्ट्रीत पुनरागमन करते आहे. काही दिवसांपूर्वी तिने तिच्या इन्स्टाग्रामवर 'बाहोंमें चले आओ' या गाण्यावरचे रितेशबरोबरचे रोमँटिक फोटो शेअर करत चाहत्यांना मोहित केले होते.

इशित भटने नेमके केले तरी काय ?

'केबीसी १७'च्या नुकत्याच पार पाडलेल्या एपिसोडमध्ये इशित भट या दहा वर्षांच्या मुलाने समाजमाध्यमांना चर्चा करायला भाग पाडले. सुरुवातीपासूनच इशित खूप बिनधास्त आणि ओव्हरकॉन्फिडंट स्टाईलमध्ये बोलत होता. अमिताभ बच्चन यांनी नियम समजवायला सुरुवात केली तेव्हा 'मुझे नियम समझाने की जरूरत नहीं, सब पता है' असे म्हणून त्याने अमिताभजींना चक्क अडवले. इतकेच नव्हे, तर प्रश्न विचारताना तो थोडेसे हुकमी किंवा ऑर्डर देणाऱ्या आवाजात बोलत होता. एका प्रश्नाचे उत्तर माहीत नसताना त्याने थट्टेच्या सुरात 'एक नहीं चार लॉक लगाओ सर!' असे उत्तर दिले. ते उत्तर चुकले आणि तो गेममधून बाहेर पडला. त्याचे संपूर्ण वर्तन लोकांना उद्धट आणि मर्यादेबाहेरचे वाटले. एका दहा वर्षाच्या मुलाच्या अशा वागण्या-बोलण्यामुळे सोशल मीडियावर चर्चा सुरू झाली. 'आजकालच्या मुलांना आई-बाप संस्कारयुक्त बोलणं शिकवतात का?', 'आई-वडिलांनी शिस्त लावायला हवी' अशा प्रतिक्रिया आल्या. मराठी संगीतकार कौशल इनामदार यांनीही पोस्ट करून 'हा आत्मविश्वास ठीक आहे, पण या वागण्याचा परिणाम पुढे त्यालाच भोगावा लागू शकतो', असे म्हटले. मात्र दुसरीकडे काही लोकांनी 'तो अजून लहान आहे; मुले कधी कधी उत्साहात जास्त बोलतात' असेही म्हटले. अमिताभ बच्चन यांनीही त्याच्याशी संयमाने आणि प्रेमाने संवाद साधला.

'परमसुंदरी' आता ओटीटीवर

ऑगस्टमध्ये थिएटरमध्ये प्रदर्शित झालेल्या 'परमसुंदरी' या हलक्या-फुलक्या रोमँटिक कॉमेडी चित्रपटाची चाहते ओटीटीवर येण्याची मोठ्या उत्सुकतेने वाट पाहत होते. आता ॲमेझोन प्राइम विडिओवर हा चित्रपट सध्या सशुल्क उपलब्ध झाला आहे. चित्रपटाचे दिग्दर्शन तुषार जलोटा यांनी केले आहे तर मॅडॉक फिल्म्सच्या दिनेश विजन यांची ही निर्मिती आहे. सिद्धार्थ मल्होत्रा, जान्हवी कपूर, संजय कपूर, मंजोत सिंग आणि रंजी पनिकर यांच्या अभिनयाने हा चित्रपट सजला आहे. दिल्लीतील श्रीमंत युवक परम आणि केरळमधील सुंदरीच्या भेटीभोवती फिरणारी ही एक मजेशीर कथा आहे. परमने वडिलांना प्रभावित करण्यासाठी एक फेक डेटिंग ॲप तयार केल्यामुळे दोघांची ओळख होते. त्यांच्या संस्कृतीतील भेद, गमतीदार प्रसंग आणि हळुवार क्षण या चित्रपटात चित्रित केले गेले आहेत. चित्रपटाला सचिन-जिगर यांनी संगीत दिले असून 'परदेसिया', 'डेंजर' आणि 'सुंदरी के प्यार में' ही गाणी आधीच लोकप्रिय झाली आहेत. थिएटरमध्ये यशस्वी ठरलेल्या 'परमसुंदरी'ची सध्या चांगलीच हवा आहे.

'थामा' आणि 'दिवानें'ची चर्चा

अनेक दिवसांपासून गाजत असलेला 'थामा' अखेर चाहत्यांच्या भेटीला आला. गेल्या काही दिवसांपासून बॉलिवूड अभिनेता आयुष्मान खुराना आणि साउथची लोकप्रिय अभिनेत्री रश्मिका मंदाना यांच्या 'थामा'ची सोशल मीडियावर जोरदार चर्चा सुरु आहे. प्रसिध्द अभिनेता नवाजुद्दीन सिद्दीकी, परेश रावल यांनी या चित्रपटाला उंचीवर नेऊन ठेवले. 'स्त्री' आणि 'मुंज्या'नंतर मॅडॉक फिल्म्सने या चित्रपटात पुन्हा एकदा हॉरर-कॉमेडीचा धमाका आणला आहे. चित्रपटात हॉलिवूडचा अनुभव असेल, परंतु पूर्णपणे भारतीय ट्विस्ट असेल. यावेळी कथा एका रहस्याभोवती फिरणार आहे. भीती आणि हास्य या दोन्हींचा तडका लावणारा हा चित्रपट प्रेक्षकांना थिएटरमध्ये एका जागी खिळवून ठेवणार असल्याचा विश्वास चित्रपटसृष्टीत व्यक्त होतो आहे.

दरम्यान, 'सनम तेरी कसम' नंतर अभिनेता हर्षवर्धन राणे 'एक दिवाने की दिवानियत' ही आणखी एक प्रेमाने भारलेली आणि विलक्षण उत्कट प्रेमकथा घेऊन येत आहे. अंशुल गर्ग आणि दिनेश जैन निर्मित हा चित्रपट मिलाप मिलन झवेरी यांनी दिग्दर्शित केला आहे. हर्षवर्धन राणे आणि सोनम बाजवा यांनी या चित्रपटात आपल्या भूमिका अत्यंत समरसून केल्या आहेत. प्रेमासाठी सर्व काही पणाला लावण्यास तयार असलेल्या एका प्रियकराची ही कथा आहे. या दोघांची केमिस्ट्री चाहत्यांमध्ये पसंत केली जात आहे. प्रणय, भावना आणि नाट्य यांचे सुंदर मिश्रण असलेला हा चित्रपट प्रेम आणि विश्वासघात यांचा थरारक अनुभव प्रेक्षकांना देतो अशी चर्चा आहे. हर्षवर्धनने त्याच्या भूमिकेतली खोल भावना आणि उत्कटता स्पष्टपणे दर्शवली असल्याचे दिसून येते. तसेच, सोनम बाजवाच्या अभिनयाचेही कौतुक केले जात आहे. चित्रपटाचे संगीत आणि साउंडट्रॅकने या प्रेमकथेमध्ये रंग भरले आहेत.

आयुष्मानची हटके भूमिका

अंदाधुंद, ड्रीमगर्ल यासारखे अनेक हिट चित्रपट देणारा आयुष्मान खुराना हल्ली पुन्हा एकदा चर्चेत आहे, कारण त्याचा 'थम्मा' हा रश्मिका मंदानासोबतचा नवीन चित्रपट प्रदर्शित होणार आहे. हा चित्रपट एक 'हॉरर कॉमेडी' असून अनपेक्षित वळणांमुळे रंजक बनला असल्याचे सांगितले जात आहे. या चित्रपटात आयुष्मानने विनोदी पण गूढ व्यक्तिरेखा साकारली आहे. त्यामुळे त्याची नैसर्गिक अभिनयशैली पुन्हा एकदा खुलून आलेली दिसते.

अलीकडेच एका कार्यक्रमात तो म्हणाला की त्याला नेहमीच वेगळे आणि सामाजिक संदेश देणारे विषय आवडतात आणि पुढील काही चित्रपटांमध्येही तो अशाच हटके भूमिका निवडणार आहे. कुटुंबाच्या बाबतीतही तो चर्चेत आहे. नुकतेच त्याने पत्नी ताहिरा आणि मुलांबद्दल बोलताना सांगितले की कितीही प्रसिद्धी मिळाली तरी घरच्यांसोबतचा शांत वेळ ही त्याच्यासाठी खरी कमाई आहे. एकूणच आयुष्मान सध्या व्यावसायिक यश आणि वैयक्तिक आयुष्याचा समतोल साधण्याचा प्रयत्न करताना दिसत आहे.